

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ŠTUDENSKO DELO V INTERESU
DRŽAVE, DELODAJALCEV IN ŠTUDENTOV**

Ljubljana, september 2007

KATJA BLATNIK

IZJAVA

Študentka Katja Blatnik izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Tineta Stanovnika in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 24. 9. 2007

Podpis: _____

KAZALO

1.	UVOD	1
1.1.	PROBLEMATIKA IN NAMEN MAGISTRSKEGA DELA	1
1.2.	CILJI MAGISTRSKEGA DELA	2
1.3.	METODE IN ZASNOVA DELA	3
2.	FLEKSIBILEN TRG DELA	3
2.1.	TEŽNJE PO FLEKSIBILNEM ZAPOSLOVANJU	4
2.2.	TRG DELA V SLOVENIJI	6
2.2.1.	Brezposelnost	6
2.2.2.	Gibanje in struktura povpraševanja po delu	8
2.2.2.1.	Gibanje prijavljenih potreb po delavcih	8
2.2.2.2.	Poklicna struktura povpraševanja po delovni sili v letu 2004	9
2.2.3.	Dolgoročen trend gibanja poklicne strukture povpraševanja	10
2.2.4.	Mladinski trg dela	11
2.2.4.1.	Mladi in brezposelnost	12
3.	ŠTUDENSKI SERVISI	14
3.1.	UMESTITEV ŠTUDENSKIH SERVISOV	14
3.2.	ZAKONSKA UREDITEV ŠTUDENSKIH SERVISOV	16
3.2.1.	Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje	16
3.3.	ANALIZA ŠTUDENSKIH SERVISOV	18
3.3.1.	Registrirana dejavnost študentskih servisov	18
3.3.2.	Sistem delovanja študentskih servisov	20
3.3.3.	Konkurenca med študentskimi servisi	22
4.	SOCIODEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI ŠTUDENTOV	25
4.1.	ŠTUDENTI PO STAROSTI, SPOLU IN BIVALIŠČU	25
4.2.	VPIS PO POSAMEZNIH IZOBRAŽEVALNIH PODROČJIH	28
4.3.	DRUŽBENI POLOŽAJ STARŠEV	29
4.4.	DOHODKI IN IZDATKI ŠTUDENTOV	30
4.4.1.	Dohodki študentov	30
4.4.2.	Izdatki študentov	32
4.5.	ŠTUDENSKO DELO IN RAZPOREJANJE PROSTEGA ČASA	34
5.	SOCIALNI TRANSFERI IN VPLIV NA SOCIALNI POLOŽAJ ŠTUDENTOV	37
5.1.	NEPOSREDNE OBLIKE POMOČI	37
5.1.1.	Štipendije	37
5.1.1.1.	Kadrovske štipendije	39
5.1.1.2.	Zoisove štipendije	40
5.1.1.3.	Republiške štipendije	41
5.1.2.	Študentska posojila	42
5.2.	POSREDNE OBLIKE POMOČI	43
5.2.1.	Subvencionirana prehrana	43
5.2.2.	Subvencionirano bivanje	45
5.2.3.	Subvencioniranje prevoza	47

6. DAVČNI VIDIK ŠTUDENTSKEGA DELA	48
6.1. PRIMERI OBDAVČITVE ŠTUDENTSKIH DOHODKOV	50
6.2. Davčni vidik študentskega dela v Veliki Britaniji in Nemčiji	53
6.2.1. Študentsko delo v Veliki Britaniji.....	53
6.2.2. Študentsko delo v Nemčiji	55
7. PRIMERJAVA ŠTUDENTSKEGA DELA Z IZBRANIMA OBLIKAMA IZPLAČIL.....	56
7.1. OPREDELITEV POSAMEZNIH VRST IZPLAČIL (DOHODKOV).....	56
7.1.1. Dohodek iz delovnega razmerja	57
7.1.2. Dohodek iz drugega pogodbenega razmerja-podjemna pogodba	58
7.1.3. Nove oblike zaposlitve	59
7.2. PRIMERJAVA MED ŠTUDENTSKIM DELOM IN IZBRANIMA VRSTAMA IZPLAČIL	59
7.2.1. Primerjava med študentskim delom in dohodkom iz zaposlitve	60
7.2.2. Primerjava med študentskim delom in podjemno pogodbo.....	61
8. PREDNOSTI IN SLABOSTI ŠTUDENTSKEGA DELA TER PRIHODNJA UREDITEV	61
8.1. VIDIK DELOJEMALCA	61
8.2. VIDIK DELODAJALCA.....	62
8.3. MAKROEKONOMSKI VIDIK.....	63
8.4. ŠTUDENTSKO DELO V PRIHODNOSTI.....	64
9. ZAKLJUČEK.....	66
10. LITERATURA.....	69
11. VIRI	71
PRILOGE	

SEZNAM TABEL, SLIK IN PRILOG

TABELE

Tabela 1: Pregled dajatev študentskega dela.....	22
Tabela 2: Primer plačila na podlagi študentske napotnice	22
Tabela 3: Prihodek koncesionarjev in število izdanih napotnic od leta 2000 do leta 2004.....	23
Tabela 4: Vpis v terciarno izobraževanje po starosti in spolu od leta 2003 do leta 2005.....	25
Tabela 5: Število študentov terciarnega izobraževanja po regiji, v kateri imajo stalno prebivališče, za leto 2005.....	26
Tabela 6: Študenti glede na način bivanja v času študija po univerzah v % v letu 2005.....	27
Tabela 7: Deleži vpisanih študentov po področjih izobraževanja, leto 2004 in 2005.	28
Tabela 8: Dohodkovni viri študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005... 31	
Tabela 9: Dohodkovni viri študentov, ki ne živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005	32
Tabela 10: Porazdelitev izdatkov študentov v SIT in v odstotku, leto 2005	33
Tabela 11: Izdatki za nujne življenjske potrebščine, leto 2005.....	33
Tabela 12: Izdatki za študijske potrebščine, leto 2005.....	34
Tabela 13: Struktura povprečnih mesečnih izdatkov študentov, leto 2005	34
Tabela 14: Delež študentov, ki opravljajo plačano delo preko študentske napotnice, leto 2005.....	35
Tabela 15: Povprečni dohodek študentov glede na starostno skupino za leto 2005	36
Tabela 16: Razporeditev časa študentov za leto 2005	36
Tabela 17: Razporeditev časa študentov glede na ure dela za leto 2005	36
Tabela 18: Samoocena obremenitev študentov glede na delovne ure v letu 2005 ...	37
Tabela 19: Število študentov in povprečna štipendija od leta 2002 do leta 2005	38
Tabela 20: Proračunska sredstva za regresirano prehrano po posameznih letih (v 000 SIT).....	43
Tabela 21: Število študentskih domov in registriranih zasebnikov od leta 2003 do leta 2005	45
Tabela 22: Število študentov v domovih in pri registriranih zasebnikih od leta 2003 do leta 2005.....	46
Tabela 23: Proračunska sredstva in subvencije za študentske domove v posameznih letih (v 000 SIT)	46
Tabela 24: Višina subvencije glede na dohodkovne razrede	47
Tabela 25: Regresiranje prevoza študentov v posameznih letih (v 000 SIT).....	47
Tabela 26: Primer obdavčitve študentskega dela do 1. 1. 2005 (izplačano v aprilu 2004).....	51
Tabela 27: Primer obdavčitve študentskega dela po 1. 1. 2007	51
Tabela 28: Primer obdavčitve do 1. 1. 2005	52
Tabela 29: Primer obdavčitve po 1. 1. 2007, če študent ni vzdrževani član.....	52
Tabela 30: Primer obdavčitve po 1. 1. 2007, če študent je vzdrževani član.....	53
Tabela 31: Stopnje prispevkov za socialno varnost delojemalcev in delodajalcev	58
Tabela 32: Strošek delodajalca v primeru izplačil preko študentske napotnice	60
Tabela 33: Strošek delodajalca v primeru izplačil dohodka iz zaposlitve	60
Tabela 34: Izračun stroškov dela pri podjemni pogodbi	61

SLIKE

Slika 1: Potrebe po delavcih za določen čas v devetih glavnih poklicnih skupinah v letu.....	5
Slika 2: Gibanje registrirane brezposelnosti po mesecih od leta 2003 do leta 2006....	6
Slika 3: Struktura priliva v registrirano brezposelnost od leta 2001 do leta 2006	7
Slika 4: Potrebe po delavcih in pripravnikih po glavnih poklicnih skupinah SKP v letu 2004	10
Slika 5: Stopnje rasti potreb po delavcih po glavnih poklicnih skupinah v obdobju 1999 – 2004 (v %).	11
Slika 6: Deleži posameznih glavnih dejavnosti študentskih servisov v letu 2005	19
Slika 7: Sistem začasnega dela študentov in dijakov.....	21
Slika 8: Porazdelitev tržnega deleža med študentskimi servisi glede na fakturiran prihodek v letu 2000	24
Slika 9: Geografska razpršenost študentskih servisov v letu 2005	24
Slika 10: Vpis v terciarno izobraževanje po starosti in spolu v letu 2005.....	26
Slika 11: Porazdelitev študentov glede na regijo stalnega bivališča, v % v letu 2005.....	27
Slika 12: Struktura študentov glede na izobrazbo matere in očeta, leto 2005.....	29
Slika 13: Povprečni mesečni dohodek študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005.....	30
Slika 14: Povprečni mesečni dohodek študentov, ki ne živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005.....	31
Slika 15: Višina mesečnih izdatkov študentov po univerzah brez izdatkov za stanovanje, leto 2005	32
Slika 16: Pričakovanja študentov od študentskega dela	35
Slika 17: Delež študentov, ki delajo, po starosti, leto 2005.....	36
Slika 18: Štipendiranje po vrstah in po univerzah (v %) za leto 2005.....	38
Slika 19: Število študentov, ki prejemajo štipendije za leto 2002 in leto 2005	39
Slika 20: Mesečna poraba bonov, leto 2005.....	44

PRILOGE

Tabela-priloge 1: Seznam koncesionarjev, povprečno število zaposlenih in podatki iz bilance stanja za leto 2005 v 000 SIT	2
Tabela-priloge 2: Seznam koncesionarjev in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA.....	3
Tabela-priloge 3: Seznam koncesionarjev v dejavnosti K 74.500 in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA.....	4

STATISTIČNA ZNAMENJA IN OKRAJŠAVE

AZD	Agencija za delo
DURS	Davčni urad Republike Slovenije
EDS	Efektivna davčna stopnja
EU	Evropska unija
ET	Dohodkovni prag (angl. Earnings threshold)
GBP	Britanski funt
ISCED	Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja (angl. International Standard Classification of Education)
KT	Kreditne točke
LP-ZAP	Letni plan zaposlitev
PAZ	Privatna agencija za delo
PAYE	Obdavčitev na podlagi izplačanega dohodka (angl. Pay As You Earn)
PLBP	Povprečna letna bruto plača
PMBP	Povprečna mesečna bruto plača
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MŠZŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
NIC	Prispevki za socialno varnost (angl. National Insurance Contributions)
RS	Republika Slovenija
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SKP	Standardna klasifikacija poklicev
SURS	Štatični urad Republike Slovenije
ŠOS	Študentska organizacija Slovenije
ŠOU	Študentska organizacija Univerze
UK ZSMS	Univerzitetna konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
VB	Velika Britanija
ZDavP	Zakon o davčnem postopku
ZDDV	Zakon o davku na dodano vrednost
ZDoh	Zakon o dohodnini
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZPIZ	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZPDZC	Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno
ZPSV	Zakon o prispevkih za socialno varnost
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZSDP	Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih
ZSŠP	Zakon o subvencioniranju študentske prehrane
ZSŠP-A	Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o subvencioniranju študentske prehrane
ZŠtip	Zakon o štipendiranju
ZVis	Zakon o visokem šolstvu
ZVZD	Zakon o varnosti in zdravju pri delu
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zavarovanju
ZZZPB	Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

1. UVOD

1.1. PROBLEMATIKA IN NAMEN MAGISTRSKEGA DELA

Študentsko delo kot posebna oblika zaposlitve, ki je značilna le za Slovenijo, je pomemben inštrument za pokrivanje občasnih neskladij v delovnih procesih podjetij, saj so pri nas delovna razmerja toga urejena, zato prihaja do pomanjkanja fleksibilnih oblik zaposlovanja, kar je v globalnih pogojih tržne liberalizacije neugodno.

Trg delovne sile v Sloveniji se sooča s problemi fleksibilnosti, za katere so potrebni temeljiti ukrepi. Delo preko študentskih servisov je fleksibilen način zaposlitve, za katero se danes odloča veliko podjetij. Mladi se koristno in hitro odzivajo na spremembe v okviru delovnega procesa. Za podjetje je študent najbolj ugodna oblika zaposlovanja za določen čas. Delodajalcu se namreč študentsko delo splača z vidika stroška dela v ožjem in v širšem pomenu. V ožjem pomenu gre za strošek, ki se nanaša na plačo, dodatke k plači in obvezne dajatve, povezane s plačo, v širšem pomenu pa gre za transakcijske in druge stroške, povezane z iskanjem in odpuščanjem delavcev.

Študentsko delo predstavlja vstop mladih na trg dela. Raziskava iz leta 1999, ki je bila izvedena med študenti Univerze v Ljubljani, je pokazala, da med študijem dela polovica vseh vprašanih študentov, t. j. polovica rednih študentov in približno tri četrtine izrednih študentov ter tako imenovanih pavzerjev oziroma študentov, ki niso zaključili letnika in so obdržali status študenta. Delo preko študentske napotnice omogoča velikemu številu mladih dodatni dohodek oziroma izboljšuje njihov socialni položaj.

Trg delovne sile je lahko reguliran posredno ali neposredno. Posredna regulacija trga delovne sile vključuje različne ukrepe in politike, ki so usmerjeni na dejavnike ponudbe delovne sile ali na dejavnike povpraševanja po delovni sili. Neposredna regulacija pa se nanaša na sprejem zakonov in uredb, ki določajo pravice in dolžnosti akterjev na trgu delovne sile, kot so na primer regulacija delovnih razmerij in delovnega časa, omejevanje dela na črno, zaposlovanje tujcev, pravice in dolžnosti brezposelnih posameznikov ipd. Le država lahko na podlagi sprejetih zakonov, politik in ukrepov skrbi za njihovo uresničevanje, saj ima edina na razpolago ustrezen aparat nadzora in prisile. Republiški inšpektorat za delo, MDDSZ in DURS so državni organi, ki kontrolirajo in nadzirajo delo študentskih servisov. Delo preko študentskega servisa namreč omogoča zlorabe mladih in njihovega dela. Po nekaterih podatkih naj bi se zaposlovanje mladih, ki do napotnic niso več upravičeni, povečalo, in sicer tako, da si za delo priskrbijo napotnico študenta, ki je do nje upravičen. Dela na črno prek tuje študentske napotnice se poslužujejo zasebniki ter "državna" podjetja in zavodi. Zlorabe in kršitve so dejstva, ki govorijo o nepravilnostih, izogibanju zakonom in predpisom ter neetičnih oziroma diskriminatornih dejanjih, ki se jih poslužujejo študentski servisi oziroma vodstva agencij za posredovanje dela študentom in dijakom. Cilj nadzora, ki ga opravljajo naštetih državni organi, je izboljšati delovanje študentskih servisov, katerih poslovanje je zelo donosno.

"Mladinski trg" dela je po ocenah nekaterih strokovnjakov posebni segment trga delovne sile, na katerem je na eni strani zaloga mladih, ki iščejo prvo stalno

zaposlitev po končanem šolanju, na drugi strani pa zaloga delovnih mest, ki so jih delodajalci pripravljene mladim ponuditi. Mladinski trg delovne sile je po mnenju nekaterih raziskovalcev vse bolj diverzificiran, kar pomeni, da so mladi že ob vstopu na trg v različnih položajih, ki se kažejo v večji neenakosti posameznih vrst zaposlitve ter v zaposlitvenih možnostih mladih, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe, in tistih, ki izobraževanja niso uspešno zaključili. Vse večje razlike pa so tudi v vrstah zaposlitve.

Sistem občasnega dela za študente in dijake na podlagi olajšav in izvetja iz običajne davčne obravnave učinkuje v različnih smereh. Neposrednih raziskav o pozitivnih in negativnih vplivih sistema študentskega dela ni, a je vplive možno proučiti vsaj s treh vidikov, in sicer z vidika študenta, z vidika delodajalca in z družbenega vidika.

1.2. CILJI MAGISTRSKEGA DELA

V okviru magistrskega dela nameravam ugotoviti trenutno stanje na področju študentskega dela in možnosti za prihodnjo ureditev tovrstne oblike zaposlitve. Opravljenih je bilo kar nekaj raziskav, ki posegajo v ureditev študentskega dela, a gre v vseh primerih le za delne raziskave, zato je moj cilj združiti razpoložljivo literaturo in vire v celovit prikaz ureditve študentskega dela.

Davčna obravnava študentskega dela ter primerjava tovrstne zaposlitve z ostalimi oblikami zaposlitve je del magistrskega dela, v katerem dokazujem, da je davčna neenakost med to obliko plačanega dela in ostalimi oblikami plačil za delo razlog, da se delodajalci raje poslužujejo študentskega dela. To na eni strani predstavlja prednost za študentsko in dijaško populacijo na drugi strani pa slabost za ostale skupine iskalcev (prve) zaposlitve, ki se tako že v izhodišču znajdejo v slabšem položaju.

Študentsko delo nudi veliko prednosti, med katerimi naj omenim stik s trgom dela v času študija in pridobivanje delovnih izkušenj, ki so pri iskanju prve zaposlitve več kot potrebne, saj jih delodajalci večinoma zahtevajo. Trenutna ureditev študentskega dela vpliva na daljši čas študija, hkrati pa daje možnosti za izboljšanje ekonomskega položaja študentov.

Tehtanje prednosti in slabosti študentskega dela z različnih vidikov je nit magistrskega dela. Med cilji magistrskega dela povzamem sledeče:

- umestiti študentske servise med javne agencije za zaposlovanje in gospodarske družbe s ciljem doseganja dobička,
- ugotoviti, kakšen je socialni položaj študentov,
- analizirati trenutno davčno in zakonsko ureditev študentskega dela,
- izdelati računsko primerjavo posameznih vrst dohodkov v primerjavi s študentskim delom,
- povzeti prednosti in slabosti študentskega dela ter ostale ugotovitve, ki se nanašajo na to obliko zaposlitve.

1.3. METODE IN ZASNOVA DELA

V magistrskem delu sem uporabila metodo deskripcije za opis obstoječega stanja. Magistrsko delo temelji na povzetkih vsebin iz razpoložljive strokovne literature, publikacij, člankov in drugih virov ter na interpretaciji in analizi sekundarnih virov. Analitični pristop je uporabljen pri interpretaciji numeričnih podatkov za primerjavo študentskega dela z ostalimi oblikami plačil za delo.

Magistrsko delo je razdeljeno na devet poglavij. Trg dela, ki je predstavljen v drugem poglavju je povezan z agencijami za zaposlovanje, kamor sodijo tudi študentski servisi, ki so neposredno povezani z iskalci prve zaposlitve.

Študentsko delo ureja več zakonov, predpisov in pravilnikov, ki so predstavljeni v tretjem poglavju. Raziskave, ki se nanašajo na ureditev študentskega dela, so dobra podlaga za interpretacijo dejstev v zvezi s študentskim delom. Čas študija in demografski podatki študentov so vključeni v četrto poglavje. S predstavitvijo dohodkov in izdatkov, ki se nanašajo na študentsko populacijo sem podkrepila magistrsko delo in se navezala na peto poglavje, v katerem so podrobneje predstavljeni socialni transferji, kot so štipendije, regresirana prehrana, subvencionirano bivanje v študentskih domovih ipd.

Šesto poglavje vključuje davčni vidik študentskega dela v Sloveniji, Veliki Britaniji in Nemčiji. Študentsko delo je v primerjavi z ostalimi oblikami zaposlovanja za določen čas bistveno cenejše in enostavnejše, tako za delodajalca kot za delojemalca oziroma za študenta, zato sedmo poglavje med drugim vključuje računsko primerjavo izbranih vrst izplačil za delo. V osmem poglavju so povzete prednosti in slabosti študentskega dela s treh vidikov ter argumentirane nekatere možnosti za spremembe na področju študentskega dela. Temu poglavju sledi še zaključek, v katerem povzemam ključne ugotovitve iz magistrskega dela.

2. FLEKSIBILEN TRG DELA

Slovenija se sooča z izzivi globalizacije, zato je tehnološki razvoj nujen za zmanjšanje razvojnega in gospodarskega zaostanka za razvitimi državami EU. V ta namen so nujna vlaganja v človeški kapital in razvijanje kadrovskih virov. Slednje pa podjetju ne predstavlja stroška, kot še vedno nekateri zmotno mislijo, ampak premoženje, ki prinaša dolgoročne učinke. Zaposleni so ustvarjalci nove vrednosti podjetij, zato lahko premalo vlaganja v človeški kapital povzroči ekonomsko in socialno krizo v razvoju.

Številni izzivi današnjih podjetij so med drugim:

- velika konkurenca na domačem in tujem trgu,
- ustrezna kakovost dela, izdelkov in storitev oz. zadovoljevanje potreb kupcev,
- primeren odnos do okolja tako notranjega kot zunanjega,
- sledenje in izkoriščanje sodobne tehnologije,
- investiranje v izboljševanje poslovnega procesa,
- učinkovito trženje itd.

Soočanje s temi izzivi terja od poslovnih subjektov sprejetje določenih ukrepov, ki jih ustvarja in rešuje človek oziroma ljudje v organizaciji s svojimi sposobnostmi,

znanjem in izkušnjami. Kako pridobiti, razviti in vzdrževati kadre z visoko stopnjo motiviranosti, ki bi bili voljni in zmožni reševati probleme tako, da bi bili vsaj en korak pred drugimi, je danes največji izziv za vse organizacije (Možina, 1998, str. 17).

2.1. TEŽNJE PO FLEKSIBILNEM ZAPOSLOVANJU

Fleksibilna zaposlitev pripomore k hitremu prilagajanju tržnim razmeram. Kakršna koli vgradnja stalnic v hitro spreminjajočem se svetu je lahko pogubna, še posebej za tista podjetja, ki želijo tekmovati in ne le posnemati (Lipičnik, 2000, str. 17). Fleksibilne oblike zaposlitve so za brezposelne pogosto edina možnost zaposlitve, za druge pa pomenijo možnost dodatnega zaslужka, usklajevanje dela z drugimi življenjskimi dejavnostmi in bolj dinamično življenje, hkrati pa manjšo ekonomsko in socialno varnost in manjše možnosti za profesionalni razvoj. Tudi za državo imajo fleksibilne oblike zaposlitve dva nasprotujoča si pomena. Na eni strani predstavljajo dodatno možnost zaposlovanja in tako prispevajo k manjši brezposelnosti in manjšemu številu socialnih problemov, na drugi strani pa zagotovijo manj sredstev za državno blagajno in razmeroma majhno socialno varnost tako zaposlenih delavcev (Svetlik, 1994, str. 135).

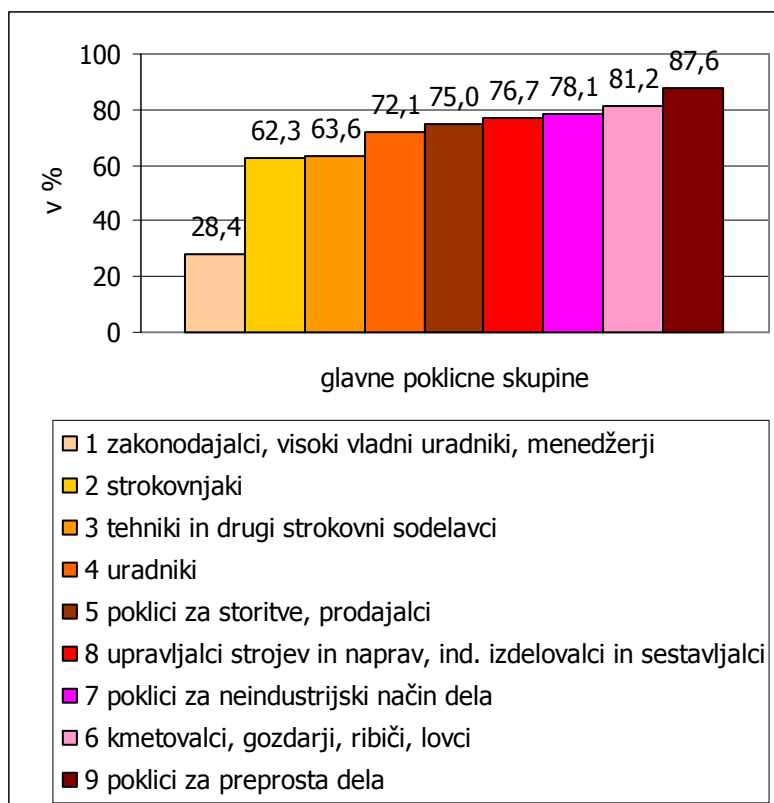
Trg delovne sile v Sloveniji je do neke mere fleksibilen, vendar ne za vse skupine enako, kar pomeni, da trajnejša in bolj varna zaposlitev ostaja omejena na določeno skupino zaposlenih, druga skupina pa je podvržena cikličnim nihanjem med zaposlitvijo za določen čas, neaktivnostjo in brezposelnostjo. V letu 2004 se je zaposlilo 54.257 brezposelnih oseb, od tega večina (85,5 %) za določen čas. Vsaj za določen del te skupine je verjetno, da se bodo po preteku zaposlitve ponovno znašli med iskalci zaposlitve, saj se je v istem letu na ZRSZ prijavilo 33.063 oseb, ki se jim je iztekla zaposlitev za določen čas oziroma vsaka tretja oseba. Te osebe se soočijo z veliko verjetnostjo, da bo tudi njihova naslednja zaposlitev za določen čas.

Ponudba prostih delovnih mest za določen čas se je kmalu po osamosvojitvi v Sloveniji povzpela na 70 % in je ohranila ta delež do danes. Sprva je bilo visok delež tovrstnega povpraševanja po delovni sili moč pojasniti z negotovimi gospodarskimi razmerami, ki so od delodajalcev zahtevale previdnost pri zaposlovanju. Danes pa so tako gospodarska rast kot tržne razmere relativno stabilne, zato te vezi ni več možno potrditi. Poleg visokega deleža zaposlenih za določen čas gre zaznati tudi naraščanje potreb po delavcih za določen čas, saj je bil delež teh potreb 70,9 % v letu 1999, v letu 2004 pa 73,7 %, iz česar lahko sklepamo, da bo fleksibilnega zaposlovanja v prihodnosti vedno več.

Struktura zaposlenih glede na trajanje zaposlitve se je zaradi prevladujočega pojava zaposlovanja za določen čas spremenila v zadnjih desetih letih. Leta 1999 je bilo po anketi o delovni sili 13,5 % zaposlenih za določen čas, leta 2004 pa 17,7 % vseh zaposlenih. Večina oziroma 82,3 % zaposlenih ima torej še vedno zaposlitev, ki ponuja višjo stopnjo socialne varnosti. Pri tem moram omeniti, da so evidence, ki se nanašajo na potrebe po delavcih, administrativni vir podatkov, ki je potrjen zakonskim spremembam in drugim pravnim regulativam glede na obveznosti prijavljanja potreb po delavcih na ZRSZ. Ker so delodajalci dolžni posredovati potrebo ob vsaki novi zaposlitvi delavca ali podaljšanju zaposlitve za določen čas, pride do večjega števila ponavljajočih se potreb za eno in isto delovno mesto. V tem

kontekstu je pri interpretiranju podatkov o povpraševanju smiselno posebej analizirati čas trajanja zaposlitev po posameznih poklicnih skupinah.

Slika 1: Potrebe po delavcih za določen čas v devetih glavnih poklicnih skupinah v letu 2004 (v %)

Vir: Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2004.

Iz slike 1 lahko razberemo, da je najmanj povpraševanja po zaposlitvah za določen čas v glavni poklicni skupini 1, kar niti ni presenetljivo, če upoštevamo, da gre pretežno za zaposlovanje v javnem sektorju, ki še vedno velja za "varnega" delodajalca. 2. in 3. glavna poklicna skupina sta v deležu potreb po delavcih za določen čas v primerjavi s 1. poklicno skupino bistveno bliže ostalim glavnim poklicnim skupinam, a je njun delež še vedno približno 10 % nižji v primerjavi z ostalimi skupinami, kar gre pripisati dejstvu, da sta obe poklicni skupini dolgoročnega pomena za podjetja in lahko pomembno vplivata na njihov dolgoročen razvoj. Uvajanje novih strokovnjakov, tehnikov in drugih strokovnih sodelavcev v podjetjih povzroča stroške, ki so bistveno višji kot stroški uvajanja delavcev iz drugih poklicnih skupin. S podjetniškega vidika ne preseneča, da je največ potreb po zaposlitvah za določen čas v skupini preprosta dela, saj gre za zaposlene, ki so lahko zamenljivi oziroma opravljajo nezahtevna dela.

Za Slovenijo je pomembno spremljanje fleksibilnih oblik zaposlitev, ker gre za razmeroma nov pojav z nepredvidljivimi posledicami in z vplivom na gospodarsko ter socialno področje. Država bo morala razmisliti o tem, ali bo spodbujala alternativne oblike zaposlitev in jih korigirala na drugih področjih (npr. na socialnem področju), saj ne bodo zagotavljale niti minimalne varnosti zaposlenih, a bodo pripomogle k večji fleksibilnosti v poslovnih procesih.

2.2. TRG DELA V SLOVENIJI

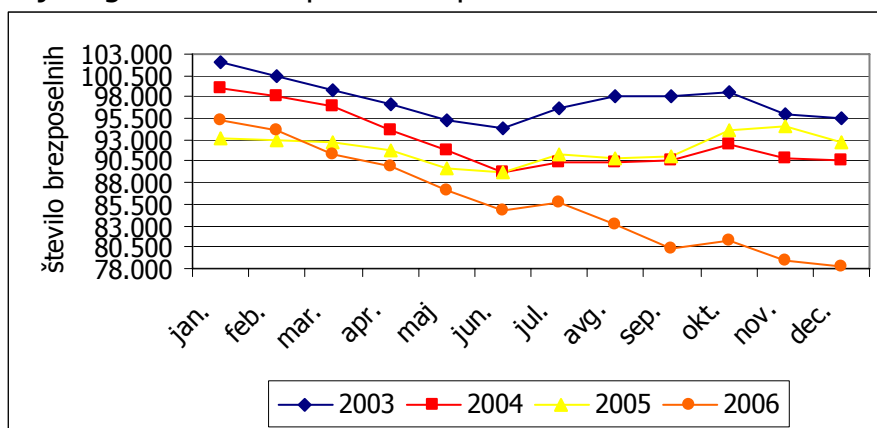
2.2.1. Brezposelnost

Brezposelni so podvrženi prehajanju med statusi delovno aktiven – brezposeln – neaktiven. Omeniti velja tudi osebe, ki zaradi kratkih obdobij zaposlitev ne izpolnijo pogojev za prejemanje denarnega nadomestila ali drugih oblik pomoči in se zato nimajo niti interesa prijaviti kot brezposelna oseba. Te osebe nihajo med aktivnostjo in neaktivnostjo in se v statistiko o zaposlenih ne zajamejo (glej 2.2.2.1.).

Po podatkih ZRSZ je bilo leta 1990¹ 55.441 brezposelnih, kar je za 64 % več kot leta 1989, ko je bilo 33.796 brezposelnih. Podobna situacija je bila tudi leta 1991 v primerjavi z letom 1990. Dvig brezposelnosti gre pripisati tedanjim gospodarsko političnim razmeram, ki so bile posledica osamosvojitve. Če primerjamo podatek o številu registriranih brezposelnih za leto 2006 (85.836 brezposelnih) s podatkom za leto 1987 lahko ugotovimo, da je danes petkrat višja brezposelnost, kot je bila tedaj. V obdobju zadnjih desetih let se število brezposelnih ni bistveno spreminjalo. Obdobje tranzicije povezujemo z negotovostjo na trgu (tudi na trgu dela), kar je bil nedvoumno vzrok za višjo brezposelnost (Gibanje registrirane brezposelnosti, ZRSZ).

Poleg števila brezposelnih oseb na določen dan lahko analiziramo medletne podatke o gibanju brezposelnosti, iz katerih ugotovimo, ali je brezposelnost podvržena sezonskim nihanjem.

Slika 2: Gibanje registrirane brezposelnosti po mesecih od leta 2003 do leta 2006

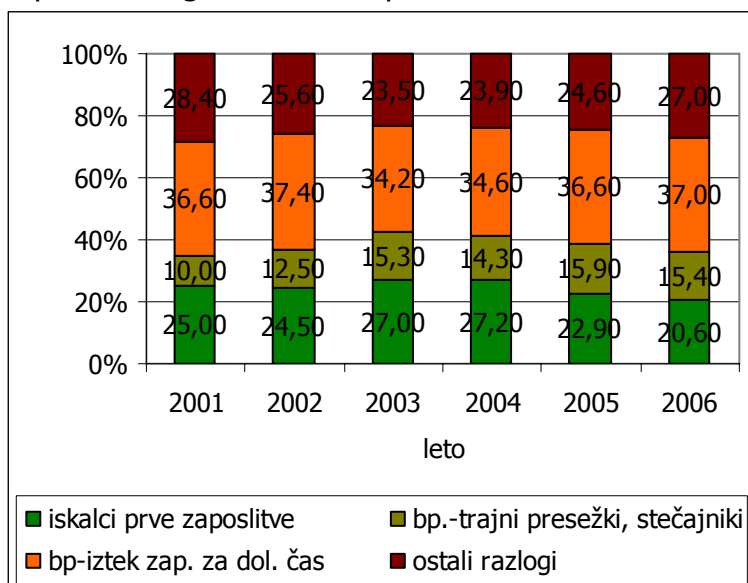
Vir: Gibanje registrirane brezposelnosti, ZRSZ.

Iz slike 2 je razvidno, da je najnižja brezposelnost v sredini leta oziroma v mesecu juniju, čemur vzrok lahko iščemo v večjem številu potreb po sezonskih delavcih v gradbeništvu, gostinstvu in turizmu ter drugih sezonskih dejavnostih in v večjem številu potreb po začasnih delavcih zaradi letnih dopustov zaposlenih. Podoben vpliv gre zaznati v mesecu decembru. Najvišja brezposelnost pa je zabeležena v mesecu januarju, kar kaže na to, da je mesec januar za večino dejavnosti, ki so podvržene sezonski komponenti t. i. "mrtev mesec". Poleg tega so v januarju že znani poslovni rezultati preteklega leta in cilji za prihodnje leto, zato v podjetjih pogosto ravno januarja nastopijo z novo politiko tudi na področju zaposlovanja. Pri tem se nam

¹ Število brezposelnih na dan 31. 12. posameznega leta.

zastavi tudi vprašanje, katere skupine posameznikov najbolj vplivajo na število brezposelnih oziroma kje iskati vzroke za prilive v registrirano brezposelnost.

Slika 3: Struktura priliva v registrirano brezposelnost od leta 2001 do leta 2006

Vir: Prilivi in odlivi v/iz registrirane brezposelnosti, ZRSZ.

Leta 2006 so predstavljal delavci, ki se jim je iztekel čas, za katerega je bila sklenjena pogodba o zaposlitvi za določen čas, 37 % vsega priliva v registrirano brezposelnost, s čimer se potrjuje ugotovitev, da fleksibilnost zaposlovanja vpliva na brezposelnost. Sledijo ostali vzroki in iskanje prve zaposlitve, ki skupaj predstavljajo približno 50 %. Med iskalci prve zaposlitve so zajeti tudi tisti, ki so uspešno zaključili terciarno izobraževanje in se niso uspeli vključiti v delovni proces. Teh je po zadnjih podatkih ZRSZ približno 7 % med vsemi brezposelnimi. Na zadnjem mestu so tisti brezposelni, ki so službe izgubili zaradi stečajev podjetij ali so bili tehnološki višek. Delež iskalcev prve zaposlitve v letih 2005 in 2006 med vsemi prilivi v registrirano brezposelnost je nižji kot v preteklih letih, kar lahko pomeni, da so se mladi bolj uspešno vključevali v delovne procese kot v preteklih letih. K temu vključevanju je verjetno pripomoglo vedno bolj razširjeno delo preko študentskih servisov, ki med drugim velja tudi kot prvi stik mladih z zaposlitvijo oziroma z delodajalcem. Omenim lahko, da je običajno delež iskalcev prve zaposlitve nižji v prvih mesecih leta, saj je največji priliv prvih iskalcev zaposlitve v septembru in oktobru zaradi zaključka rednega šolanja na sekundarni ravni izobraževanja. Zaključek terciarnega izobraževanja je neodvisen od trajanja šolskega leta, saj se šteje, da je posameznik končal izobraževanje v mesecu, ko je diplomiral.

Visoko število brezposelnih je neposredno povezano s povpraševanjem na trgu dela, zato v nadaljevanju dela prikazujem gibanje in strukturo povpraševanja po delu. Trendi gibanja poklicne strukture bi morali biti vodilo pri izobraževalnih programih v smislu razpisanih mest in poudarka na posameznih predmetnih vsebinah, saj bi s tem lahko bistveno bolj vplivali na manjše število iskalcev prve zaposlitve in s tem na število brezposelnih.

2.2.2. Gibanje in struktura povpraševanja po delu

2.2.2.1. Gibanje prijavljenih potreb po delavcih

Slovensko gospodarstvo je bilo v prvih štirih letih 21. stoletja podvrženo cikličnim nihanjem, ki so svoj pečat pustila tudi na trgu delovne sile. Nihanja v gospodarski rasti se odražajo tudi na povpraševanju po delovni sili. Delodajalci se na znižanje gospodarske rasti odzovejo z manjšim, na dvig gospodarske rasti pa z večjim povpraševanjem po delavcih. Od leta 1999 do leta 2005 je bila gospodarska rast najvišja v letu 2004 (4,4 %), če izvezemo leto 1999 (5,4 %), k čemer je prispevala krepitev mednarodnega ekonomskega okolja, večje število delovnih dni, rast domače zasebne potrošnje in izvoza ter vidna investicijska aktivnost. Višja gospodarska rast je vplivala na povečanje obsega povpraševanja po delavcih, kar se je odrazilo v večjem številu prijavljenih potreb po delavcih. Leta 2004 so delodajalci prijavili 169.199 potreb po delavcih, kar je 16,5 % več kot leto poprej. Odzivi na gospodarsko rast so zamaknjeni za približno 6 mesecev. Na gibanje povpraševanja po delavcih pa poleg makroekonomskih dejavnikov vplivajo tudi že omenjena pravila evidentiranja oziroma dejstvo, da je prijava potreb po delavcih, vključno z njihovim registrom, administrativni vir podatkov. Zavedati se moramo, da povpraševanje po delavcih še ne pomeni zaposlovanja, kar je razvidno tudi iz gibanja rasti zaposlenosti na podlagi formalne zaposlenosti po mesečnih podatkih SURS-a.

Posledica višje gospodarske rasti, ki je bila zabeležena v letu 2004, je bila bistveno povečana neformalna delovna aktivnost, rast formalne zaposlenosti pa je ostala nizka. Formalno delovno aktivni so zaposleni in samozaposelni, pri čemer so med samozaposlene od leta 2000 vključeni tudi kmetje. Neformalno delovno aktivne pa so osebe, ki delajo po pogodbah o delu ali v sivi ekonomiji ter neplačani pomagajoči družinski člani. Administrativno zajemanje in evidentiranje podatkov povzroča odmike v treh različnih vrstah podatkov oziroma statistik o zaposlenih in delovno aktivnih, ki jih izvaja in objavlja SURS:

- anketa o delovni sili, ki je mednarodno usklajena, opredeljuje kot delovno aktivne oziroma formalno zaposlene poleg tistih v rednem delovnem razmerju še samozaposlene in druge osebe, ki so v referenčnem tednu opravile kakršno koli delo za plačilo, dobiček ali družinsko blaginjo,
- mesečna statistika delovno aktivnega prebivalstva se omejuje na ugotavljanje števila zaposlenih oziroma tistih, ki so v delovnem razmerju, in samozaposlenih (vključno s kmeti),
- statistika zaposlenosti po nacionalnih računih pa temelji na statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva in kmetov, ki plačujejo socialne prispevke. (Pomladansko poročilo 2005).

Ker stopnja rasti zaposlenosti zaostaja za gospodarsko rastjo, lahko sklepamo, da se delodajalci previdno odzivajo na spremembe v gospodarski rasti in skušajo najprej na drugačne načine reševati pomanjkanje delovne sile. Med temi lahko omenimo nadurno delo, uvajanje izmenskega dela, zaposlovanje študentov in dijakov preko študentskih napotnic ipd. Obseg nadurnega dela, ki se ugotavlja z anketo LP-ZAP, se je v letu 2004 glede na leto 2003, povečal za 3,4 %. V anketiranih poročevalskih enotah, v katerih opravljajo nadurno delo in so odgovorile na anketo, je bilo v letu 2004 opravljenih 18,05 milijona nadur. Če se obseg nadurnega dela pretvori v ekvivalent polnih zaposlitev oziroma v enoto, ki izraža količino dela, ki jo opravi en

človek v enem letu, zaposlen za polni delovni čas, se dobi ocena, da je bilo z nadurnim delom opravljenih približno 10.300 ekvivalentov polnih zaposlitev². To pa pomeni, da delodajalci pokrivajo naraščajočo potrebo po delovni sili z bolj intenzivno rabo človeških virov, ki jih imajo na razpolago. S tega vidika je razumljivo, da se zaposlenost giblje počasneje kot gospodarska rast, vendar pa je na mestu vprašanje učinkovitosti dela in plačil nadurnega dela, kar lahko pomembno vpliva na delovni proces (utrujenost in demotivacija).

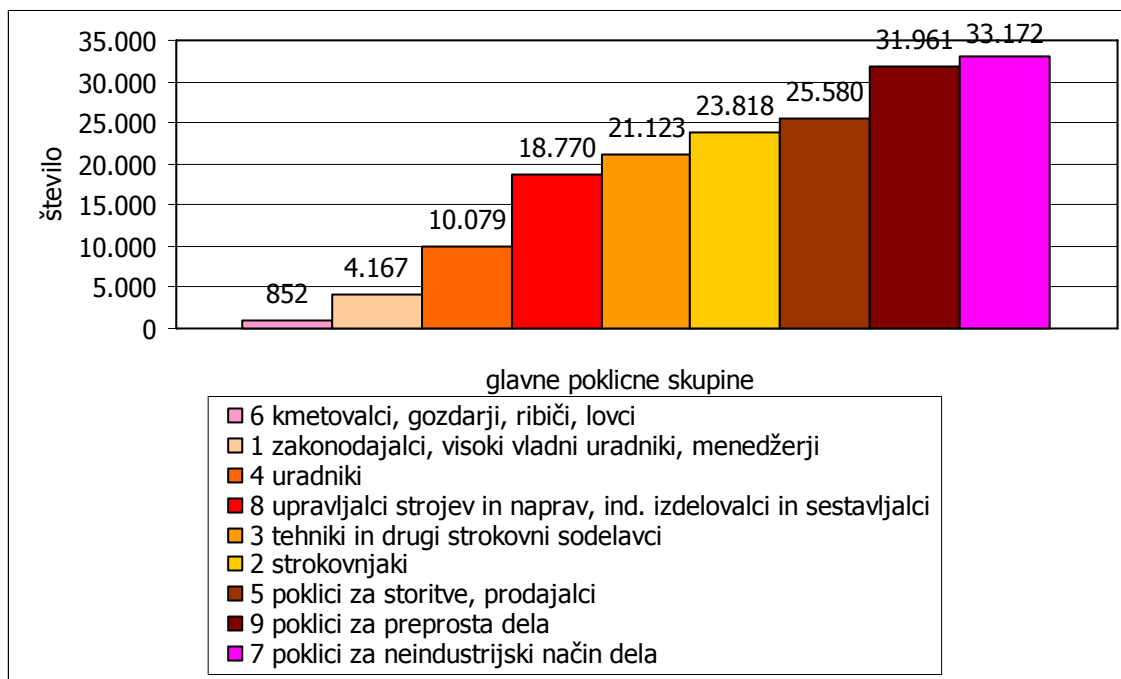
2.2.2.2. Poklicna struktura povpraševanja po delovni sili v letu 2004

Prijava potrebe po delavcu in pripravniku zahteva od delodajalca opredelitev zahtev, ki jih morajo kandidati izpolnjevati, ter opredelitev pogojev dela, ki jih bo delavcu ponudil. Običajno se prosto delovno mesto opiše z navedbo naziva delovnega mesta vključno z deli in nalogami, ki jih bo delavec moral opravljati. Opis del in nalog omogoči bolj natančno določitev poklica, ki je relativno širok pojem in združuje raznolika delovna mesta, kar je smiselno predvsem iz analitskega in administrativnega vidika. Poklic je definiran kot skupek sorodnih del, ki so enaka po vsebini in zahtevnosti, ki jih je, jih ali jih bo opravljala ena oseba. Poklic je torej neposredna lastnost dela, zato se ga določi neposredno iz opisa delovnih nalog. Gre za statistično–analitično enoto, ki omogoča razvrščanje že zaposlenih glede na delo, ki ga opravljajo ali ga bodo opravljali. Kadar natančna dela in naloge niso točno določena, je bolj smiselno pri prijavi potrebe po delavcu navesti širšo poklicno skupino, kot je določena v SKP-ju, ki sistematizira poklice glede na vrsto in zahtevnost dela. SKP je nastal na osnovi mednarodnega standarda in je prilagojen slovenskim potrebam ter v uporabi od marca 1997, ko je bil objavljen v Uradnem listu (Ur.l., št. 28/97). Februarja 2000 je bil dopolnjen in spremenjen.

V letu 2004 je bilo največ povpraševanja po poklicih iz glavne skupine 7 "poklici za neindustrijski način dela", za katero so delodajalci prijavili 19,6 % vseh potreb po delavcih. Tej skupini sledi skupina 9 "poklici za preprosta dela" z 18,9 % vseh prijav, ter poklicna skupina 5 "poklici za storitve, prodajalci" s 15,1 % vseh prijavljenih potreb po delavcih. V te skupine sodijo poklici, ki so značilni za delovno intenzivne storitvene dejavnosti, kamor se uvrščata gostinstvo in gradbeništvo. Najmanjše povpraševanje v višini 2,5 % je bilo v skupini 1 "zakonodajalci, visoki vladni uradniki in menedžerji" ter v skupini 6 "kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci", za katero so delodajalci prijavili le 0,5 % vseh potreb po delavcih. Podobna struktura povpraševanja velja tudi za pretekla leta.

² Ekvivalent polne zaposlitve se izračuna tako, da se opravljene nadure delijo z 1.750, kar je povprečno število opravljenih delovnih ur enega delavca v enem letu.

Slika 4: Potrebe po delavcih in pripravnikih po glavnih poklicnih skupinah SKP v letu 2004

Vir: Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2004.

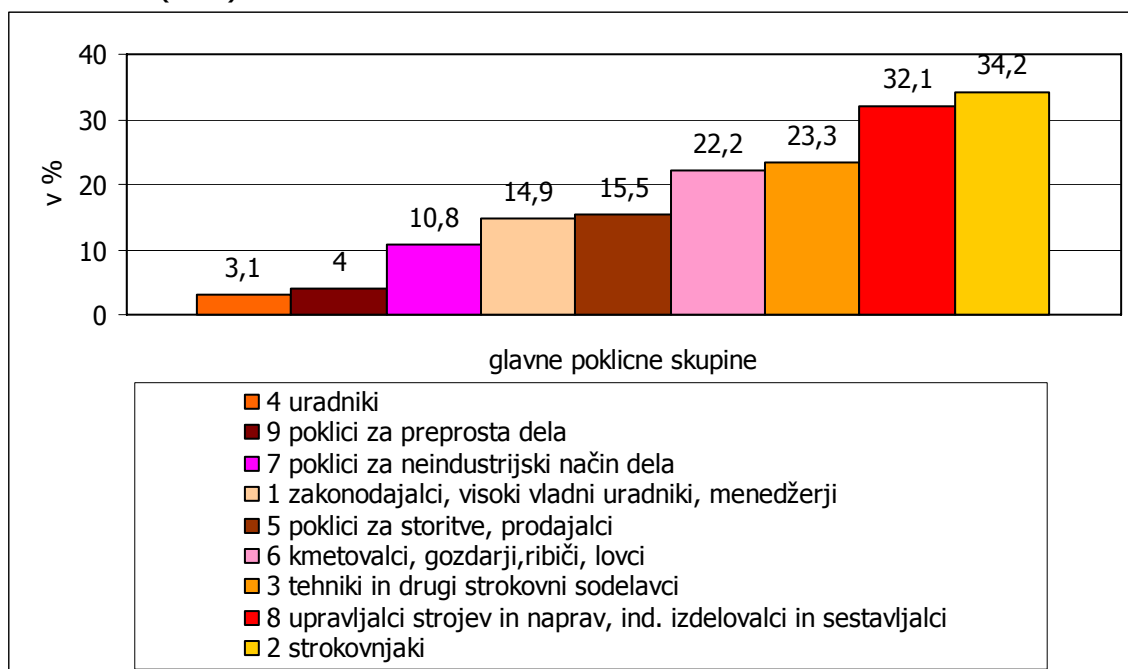
Če bi ostali pri statični analizi poklicne strukture povpraševanja, bi lahko zmotno mislili, da je prihodnost v poklicih za neindustrijski način dela in v poklicih za preprosta dela, zato je pomemben pokazatelj v strukturi povpraševanja trend gibanja. Iz dinamike povpraševanja za posamezne poklicne skupine je možno ugotoviti tiste skupine, pri katerih je na daljši rok vse večji interes oziroma vse večje povpraševanje in so perspektivnejše za zaposlitev, kar bi lahko upoštevali pri številu razpisanih mest na posamezni šoli in fakulteti. Pri tem je potrebno povpraševanje po poklicnih skupinah spremljati v daljšem obdobju.

2.2.3. Dolgoročen trend gibanja poklicne strukture povpraševanja

Stopnje povpraševanja po glavnih poklicnih skupinah so rasle z različno dinamiko v obdobju od 1999 do 2004. Povprečna stopnja rasti povpraševanja v proučevanem obdobju je znašala 17,8 %. Z vidika stopenj rasti so bili v najbolj ugodnem položaju "strokovnjaki", saj je povpraševanje po tej skupini delavcev v prvi polovici tega desetletja naraščalo po stopnji 34,2 %. V skupino "strokovnjaki" se uvrščajo zahtevnejši poklici na vseh področjih dela, kot so geologi, veterinarji, inženirji različnih tehničnih strok, univerzitetni profesorji, ekonomisti in drugi strokovnjaki. To kaže na velik interes delodajalcev po tovrstnih poklicih in možnost zaposlitve. Gospodarstvo se razvija v smeri tehnološke zahtevnosti in storitvene naravnosti, kar ustvarja večje potrebe po visoko usposobljenih kadrih. "Strokovnjaki" so skupina, za katero je značilen tudi podpovprečen delež potreb po delavcih, ki se zaposlujejo za določen čas. Nadpovprečno rast povpraševanja po usposobljenih kadrih je zaznati tudi pri "tehnikih in drugih strokovnih sodelavcih", ki opravljajo srednje zahtevna dela in naloge. Preseneča pa rast povpraševanja po "upravljalcih strojev in naprav, industrijskih izdelovalcih in sestavljalcih", kamor sodijo poklici za upravljanje industrijskih proizvodnih linij, sestavljanje industrijskih izdelkov in sorodnih poklicih,

ker gre za poklice v predelovalni dejavnosti, za katero ni značilna visoka gospodarska rast.

Slika 5: Stopnje rasti potreb po delavcih po glavnih poklicnih skupinah v obdobju 1999 – 2004 (v %)

Vir: Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2004.

Glavni poklicni skupini 7 in 9, za kateri že nekaj let velja največji obseg povpraševanja, imata podpovprečno stopnjo rasti povpraševanja, kar še posebej velja za skupino 9, pri kateri je rast komaj 4 %. V to skupino sodijo čistilci, delavci za preprosta proizvodna dela, delavci v kmetijstvu in drugi poklici, ki so po številu zaposlenih največja skupina. Povpraševanje po tej skupini je sicer obsežno, a je stopnja rasti povpraševanja počasnejša. Dolgoročno zmanjševanje potreb po tovrstnih delavcih gre pripisati avtomatizaciji delovnih procesov, predvsem enostavnih in tistih, ki zahtevajo fizični napor, kot je npr. delo v gradbeništvu.

Najmanjšo rast v povpraševanju oziroma 3,1 % dosega skupina "uradniki", razloga sta težnja po racionalizaciji poslovanja, ki združuje delovne naloge v večje, bolj kompleksne, ter avtomatizacija poslovanja. K manjši rasti povpraševanja v tej poklicni skupini so pripomogle tudi zakonske spremembe, ki omejujejo (prekomerno) zaposlovanje v javnem sektorju. Ravno slednji je namreč največji povpraševalec po tej skupini.

Vpogled v trend gibanja poklicne strukture nam daje vedeti, po katerih poklicnih skupinah je največja rast povpraševanja, pri tem pa se zastavi vprašanje, ali se mladi ustrezno odzivajo na te signale.

2.2.4. Mladinski trg dela

Med mlade, ki vstopajo na trg dela, lahko štejemo dijake, študente in druge mlade do 26. leta starosti. Mladinski trg dela je po ocenah nekaterih strokovnjakov poseben segment trga dela, na katerem je na eni strani zaloga mladih, ki iščejo prvo stalno

zaposlitev po končanem šolanju, na drugi strani pa zaloga delovnih mest, ki so jih delodajalci pripravljene mladim ponuditi. Mladinski trg dela je po mnenju nekaterih raziskovalcev čedalje bolj raznolik, kar pomeni, da so mladi že ob vstopu na trg v različnih položajih, ki se kažejo v večji neenakosti posameznih vrst zaposlitev ter v zaposlitvenih možnostih mladih, ki imajo končane višje stopnje in tistih, ki izobraževanja niso uspešno zaključili. Predvsem pa so vse večje razlike v vrstah zaposlitve. »*Mladi med svojim šolanjem pogosto prehajajo na trg delovne sile in iz njega odhajajo (opravljanje različnih občasnih honorarnih del, počitniških in sezonskih del, del s skrajšanim delovnim časom), zato strokovnjaki pogosto govorijo o posebnem (ločenem) segmentu mladinskega trga delovne sile, ki zajema značilna dijaška in študentska dela*«. (Trbanc, Verša, 2002, str. 338).

V državah EU je mladinski trg delovne sile pod vplivom velikih sprememb, saj je za mlade, ki vstopajo na trg in iščejo prvo zaposlitev, večja verjetnost, da jih bodo zajeli novi zaposlitveni vzorci, pomanjkanje delovnih mest in brezposelnost, kot za tisto skupino, ki je že na trgu. Prav mladih se najbolj dotikajo netipične (fleksibilne) oblike zaposlitve, hkrati pa so te oblike zaposlitve glavna perspektiva za prihodnjo rast zaposlenosti in zniževanje brezposelnosti ter vrnitev v zaposlitev (Trbanc, Verša, 2002, str. 346). Mladi so torej v negotovem položaju na trgu dela. Javne statistike pogosto prikrivajo sliko del, ki jih opravljajo mladi. Za mlade velja, da imajo dvakrat več začasnih pogodb za delo kot celotna populacija in so (pre)pogosto honorarno zaposleni, še posebej v storitvenem sektorju, kjer delavskih združenj ni toliko kot v proizvodjalnih dejavnostih in zato njihove pravice niso zaščitene v zadostni meri (Position Paper on The Revised European Employment Strategy, Youthforum, 2003, str. 3).

Med tipične oblike zaposlovanja mladih lahko uvrstimo:

- zaposlitev za nedoločen čas, za katero v skladu z ZDR velja, da v sklenjeni pogodbi o zaposlitvi ni naveden čas trajanja zaposlitve,
- pripravništvo, ki velja za prvo opravljanje dela ustrezno vrsti in stopnji izobrazbe z namenom, da se posameznik uvede in usposobi za samostojno delo, pri čemer je odnos do pripravništva odvisen od delodajalca in ga pogosto zamenja poskusno delo,
- zaposlitev za določen čas,
- delo s posredovanjem študentskega servisa.

2.2.4.1. Mladi in brezposelnost

Slovenija je ena od držav EU, ki beleži visok delež mladih med brezposelnimi, saj je bilo konec leta 2004 registriranih 24.516 brezposelnih oseb, ki so mlajše od 26 let. V primerjavi z letom 2003 se je to število sicer znižalo za 6,6 %, vendar ostaja ta delež še vedno visok (26,2%). Po podatkih ZRSZ iz leta 2005 je izobrazbena struktura mladih brezposelnih sledeča:

- brez poklicne izobrazbe je 35 %,
- poklicno izobrazbo ima 23 %,
- sekundarno izobraževanje je končalo 38 %,
- le 4 % ima končano višješolsko, visokošolsko in univerzitetno izobrazbo.

Če bi te deleže primerjali s statičnim prikazom povpraševanja po poklicnih skupinah, bi težko odkrivali vzroke za brezposelnost mladih, ki so brez poklicne izobrazbe, medtem ko nam dolgoročen trend gibanja povpraševanja po poklicnih skupinah kaže,

da velja za preprosta dela, ki bi jih lahko opravljali mladi z nizko izobrazbo, komaj 4 % rast. Za tiste, ki imajo izobrazbo in so kljub temu prijavljeni med brezposelnimi, pa se moramo vprašati o ustreznosti njihove izobrazbe (stopnja in smer). Največji delež med mladimi brezposelnimi predstavljajo tisti, ki so končali V. stopnjo poklicnega izobraževanja.

Za mlade brezposelne praviloma velja nižja cena dela. Mladi imajo za delodajalca še druge pozitivne lastnosti, kot so fleksibilnost, prilagodljivost, učljivost, vodljivost in sveže znanje. Na drugi strani pa so slabosti mlade delovne sile predvsem v pomanjkanju uporabnih znanj, delovnih navad in izkušenj, slabi motivaciji za delo in učenje ter nižji stopnji odgovornosti, zato je pomembno, da si mladi že v času šolanja nabirajo izkušnje in zelene lastnosti, kar jim omogoča delo preko študentskih napotnic. Z vidika delodajalcev je zaposlovanje mladih problematično, saj jih je potrebno uvajati in usposablјati, kar v podjetju povzroča dodatne stroške. Kolektivni dogovor zahteva za mlade enake izhodiščne plače kot za povprečno produktivne delavce, zato bi bilo potrebno spodbuditi mlade k še večji prilagodljivosti, izobraženosti in učinkovitosti. Nezadostna in neustrezna izobrazba ter nizka kvalificiranost in neizkušenost mladih so ključni razlogi za njihovo brezposelnost. Izobrazba mladih sama po sebi ne zadošča za reševanje kompleksnih problemov in ne zadošča standardom novih tehnoloških zahtev produkcije. Nezadostna usposobljenost in 35 % mladih, ki nimajo niti poklicne izobrazbe, predstavljata nevarnost ne le za njihovo začasno brezposelnost, ampak za trajno brezposelnost.

V zadnjih letih prehod iz izobraževanja v zaposlitev zaznamujejo tri glavne spremembe:

- čas prehoda se zaradi daljše vključenosti mladih v izobraževanje pojavlja v poznejših letih posameznikovega življenja³,
- zaradi negotovosti na trgu delovne sile in zaradi vključevanja v različne oblike dela med študijem je trajanje prehoda daljše,
- mladi so zaradi deregulacije trga delovne sile, sprememb v sistemu socialne varnosti in zmanjševanju povprečnih dohodkov mladih med prehodom postali bolj ranljivi in nezaščiteni.

Položaj mladih na trgu dela se sicer izboljšuje z ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki jo izvaja ZRSZ. Med ukrepi lahko omenim usposabljanje na delovnem mestu in integrirane programe usposabljanja, v katere so vključeni delodajalci, ki mlade uvajajo v delo in ZRSZ, ki financira del plače.

Konkurenco drugim skupinam delovne sile predstavlja dobro izobražena in fleksibilna študentska delovna sila, kar se kaže tudi v dejstvu, da delodajalci svoje potrebe po delovni sili vse pogosteje zadovoljujejo s študenti, kar vpliva na večjo brezposelnost med mladimi, ki se po šolanju znajdejo na trgu delovne sile (Trbanc, Verša, 2002, str. 346-347). Fleksibilni trg delovne sile v Sloveniji se torej sooča s problemi, za

³ Povprečno trajanje univerzitetnega študija je 6,9 leta, od tega traja najdlje študij kmetijstva (7,4 leta) in najmanj študij storitev (6,4 leta). Slovenski študent se glede na trajanje študija lahko primerja s študenti v Avstriji, ki za dokončanje študija potrebujejo 6,7 leta in s študenti v Nemčiji, ki potrebujejo 6,8 leta. Bistveno krajši čas študija pa beležijo v Veliki Britaniji (3,4 leta) in na Irskem (3,6 leta) (Evroštudent, 2005).

katere so potrebni temeljiti ukrepi. Tudi delo preko študentskih servisov je oblika fleksibilnega načina zaposlitve, za katero se danes odloča veliko podjetij.

3. ŠTUDENSKI SERVISI

3.1. UMESTITEV ŠTUDENSKIH SERVISOV

Posredovanje zaposlitev je dejavnost z dolgo tradicijo. Razvoj te dejavnosti je neposredno povezan z razvojem javnih služb za zaposlovanje. V prvotni obliki gre za pripravo seznamov prostih delovnih mest, dajanje informacij posameznim iskalcem zaposlitve in preverjanje, ali se ponudba in povpraševanje po delu ujemata. Posredovanje dela je najosnovnejša dejavnost vseh javnih služb, ki se ukvarjajo z zaposlovanjem in hkrati najspornejša dejavnost, kajti spremenjene razmere na trgu delovne sile so privedle do hitrega razvoja politike zaposlovanja, novih odnosov z zasebnimi agencijami in konca monopola javnih služb za zaposlovanje v večini držav (Glazer, Hanzl, 2002, str. 211).

Pregleden in celovit pretok informacij za iskalce in ponudnike dela danes omogoča internet. Razvoj informacijske tehnologije je omogočil nastanek virtualnega trga delovne sile in novo obliko zaposlovanja, elektronsko zaposlovanje (e-zaposlovanje). Javna služba za zaposlovanje kot asociacija za posredovanje zaposlitev izgublja na svojem pomenu, v ospredje pa prihajajo novi zaposlitveni portali in nove virtualne organizacije. Prvi podajalci informacij o začasnem in občasnem delu na spletu v Sloveniji so bili prav študentski servisi.

Začetki študentskega dela segajo v leto 1959, ko so se pojavile prve oblike študentskega dela kot eno od področij dela socialno-ekonomske komisije pri takratni Zvezi študentov Jugoslavije, ki je delovala v okviru Univerzitetnega odbora Ljubljana. Študenti so se tedaj dogovorili, da bodo razvažali mleko po domovih in prisluženi denar namenili za financiranje interesnih dejavnosti študentov. Univerzitetni odbor Zveze študentov Jugoslavije je leta 1964 sprejel akt o ustanovitvi posebne storitvene enote – Študentski servis, Borštnikov trg 2, v Ljubljani. Študentski servis je posredovanje začasnih in občnih del za dijake in študente s predstavniki zaposlenih opravljal pod okriljem Predsedstva UK ZSMS in Univerze v Ljubljani.

Leta 1977 se je Študentski servis reorganiziral v samostojno Delovno skupnost znotraj univerze. Prvega junija 1979 so celotno dejavnost Študentskega servisa prenesli v takratni Študentski servis, znotraj katerega so delovali tudi študentski domovi. Druga reorganizacija je sledila v letu 1985, ko se je študentski servis vključil v družbenopolitično organizacijo, UK ZSMS. 1990 je bil ustanovljen ŠOU v Ljubljani, ki je uradno prevzela praktično vse, kar je bilo organizirano kot dejavnost UK ZSMS, vključno s študentskim servisom. Po osamosvojitvi Slovenije se je začelo obdobje privatizacije, ki je vplivala tudi na področje začasnega in občasnega dela.

Študentski servis ima danes obliko agencije za posredovanje dela, katere dejavnost je posredovanje dela študentom in dijakom. Študentski servisi posredujejo svojim članom delo in so eden od posrednikov na trgu dela, kjer se srečujeta ponudba in povpraševanje po delu. Usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem je temeljna naloga služb za zaposlovanje, ki sodijo v del aktivne politike zaposlovanja. Med načine iskanja kadrov oziroma iskanja zaposlitve pa lahko uvrstimo iskanje:

- s posredovanjem javnih služb (zavodov) za zaposlovanje,
- s posredovanjem zasebnih agencij za zaposlovanje,
- z oglasi in razpisi v tiskanih medijih,
- z neposrednim spraševanjem v podjetjih,
- s priporočili zaposlenih, prijateljev, znancev in sorodnikov,
- z rekrutiranjem s srednjih šol in fakultet ter štipendiranjem,
- na druge načine kamor uvrščamo profesionalne organizacije, poklicna združenja, sindikate, dneve odprtih vrat v podjetjih, pridobivanje delavcev, ki so že delali v podjetju tudi preko študentskih servisov (Trbanc, 1992, str. 51-55).

Oblika posredovanja dela študentom in dijakom, kakršno poznamo pri nas, je v Evropi posebnost, saj je drugod angažiranje mladih urejeno podobno kot za ostale skupine iskalcev zaposlitve - z delovnim razmerjem. Pri posredovanju dela študentskih servisov gre za tristransko razmerje, kar odraža posebnost posredovanja študentskega dela. Temelj razmerja med študentom ali dijakom in podjetjem je napotnica, ki jo izda za to pooblaščen organizacija oziroma študentski servis. Za svojo storitev je ta organizacija nagrajena s provizijo, ki je izražena kot fiksen odstotek in se doda neto plačilu. Pogoji delovanja študentskih servisov so določeni s koncesijsko pogodbo⁴, ki jo podeli država.

Koncesija je razmerje med državo kot dajalcem koncesije oziroma dovoljenja (koncedent) in drugim subjektom, ki je lahko država ali civilnopravni subjekt (koncesionar), kateremu država podeli dovoljenje za opravljanje določene dejavnosti, ki je sicer po naravi pridržana državi (Ivanjko, 1992, str. 392). S Pravilnikom o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje so bili 1999 določeni pogoji za dodelitev koncesije. Bistvo koncesije je torej v prenosu izvajanja storitev javnih služb v zasebni sektor pod kontrolo in z dovoljenjem države. Koncesijska pogodba je potrebna za koncesijsko razmerje in natančno ureja razmerje med državo oziroma lokalno skupnostjo kot koncedentom in civilnopravnim subjektom kot koncesionarjem (Viler Kovačič, 2002, str. 166-167). Ta pogodba vsebuje javnopravne in civilnopravne elemente. Pri koncesijskih pogodbah javnopravni interes prevlada nad zasebnim (Ivanjko, 1992, str. 14).

Prve koncesije v Sloveniji so bile podeljene na področju izvajanja negospodarskih javnih služb in so se oblikovale na področju zaposlovanja z ZZZPB v letu 1991. Ta zakon je določil, da se koncesije lahko podeljujejo za področje posredovanja dela in zaposlitve ter za posredovanje dela študentom in dijakom za določen čas. MDDSZ vsako leto podeljuje koncesije za posredovanje zaposlitev dijakom in študentom. V zadnjih letih lahko opazimo obsežno opravljanje dela pri delodajalcih z zaposlovanjem preko študentskih servisov. Točnih podatkov o številu delovnih ur, opravljenih preko študentskega dela ni možno dobiti, ker na napotnicah zaslužki niso vedno izraženi v urah. Po podatkih MDDSZ je bilo v letu 2005 podeljenih 51 koncesij podjetjem in njihovim podružnicam, ki posredujejo začasno in občasno delo študentom in dijakom (glej Priloga 1).

⁴*Beseda koncesija izhaja iz latinske besede concessio (concedere - dovoliti) in pomeni uradno dovoljenje, podelitev kake posebne pravice ali samo pravico.*

3.2. ZAKONSKA UREDITEV ŠTUDENSKIH SERVISOV

Študentsko delo in delovanje študentskih servisov ureja več zakonov in podzakonskih aktov med drugim:

- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR),
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB),
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ),
- Zakon o dohodnini (ZDoh),
- Zakon o davčnem postopku (ZDavP),
- Zakon o dodatni koncesijski dejavnosti,
- Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV),
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje,
- Pravilnik o vsebini, načinu in rokih obveščanja DURS-a in Inšpektorata RS za delo o zaposlitvi dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom ali študentom.

ZDR kot temeljni akt s področja dela določa, da lahko dijaki in študenti opravljajo delo v krajšem ali polnem delovnem času. Pri opravljanju dela ima zaposleni dijak ali študent pravico do odmora in počitka, a veljajo za njih posebne določbe Zakona o varstvu mladine in določbe o odškodninski odgovornosti. Dijak in študent sta zavarovana za poškodbe pri delu in poklicne bolezni ter imata pravico do ustreznega plačila. 216. člen ZDR (Ur. l. 42/2002) določa, da dijaki, ki so že dopolnili 15 let starosti, in študenti lahko opravljajo začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom skladno s predpisi s področja zaposlovanja. Delo lahko študent ali dijak opravlja najdlje 90 dni brez prekinitve v posameznem koledarskem letu.

Agencije za delo, ki posredujejo delo tudi dijakom in študentom so bile z dopolnjenim ZZZPB dovoljene leta 1998. MDDSZ lahko s pogodbo o koncesiji pooblasti agencijo za delo, ki izpolnjuje kadrovske, organizacijske in druge pogoje, da posreduje in zagotavlja delovno silo. Pri dodelitvi koncesije MDDSZ upošteva tudi število brezposelnih oseb pri območnih enotah ZRSZ in število koncesionarjev na tem območju. Natančni pogoji za izvajanje posredovanja zaposlitve oziroma posredovanja dela so določeni v Pravilniku o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, ki je bil v Uradnem listu prvič objavljen 1999. Pravilnik je na podlagi 6. člena ZZZPB (Ur. l. RS št. 5/91, 17/91, 12/92, 71/93, 2/94, 38/94, 80/97 – odločba US RS, 69/98, 107/06) in 99. člena Zakona o upravi (Ur. l. RS št. 67/94, 20/95, 29/95) izdalo MDDSZ. V tem pravilniku so bolj natančno opredelili pogoje, pod katerimi lahko MDDSZ s pogodbo o koncesiji pooblasti organizacije oziroma delodajalce, da izvajajo naloge posredovanja dela, posredovanja zaposlitve, posredovanja in zagotavljanja delovne sile, izdelave zaposlitvenega načrta in izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Na ta način je omogočeno vsem študentskim servisom poslovanje pod enakimi pogoji ter enakopraven in zakonit dostop študentom in dijakom do začasnih in občasnih del.

3.2.1. Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje

Vse do sprejetja Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (v nadaljevanju: Pravilnik) delovanje študentskih servisov ni bilo enovito urejeno. Neurejene razmere so dopuščale vse večje število pooblaščenih organizacij,

ki so nenadzorovano opravljale to dejavnost. Decembra 1985 je Zveza skupnosti za zaposlovanje RS Slovenije izdala pooblastila za posredovanje začasnih in občasnih del študentom in dijakom le Študentskemu servisu v Ljubljani, MAK v Kopru in Študentskemu servisu v Mariboru. Junija 1999 pa je bilo v Sloveniji več kot 50 koncesionarjev s približno 100 poslovalnicami. Razlogi za normativno ureditev področja so bili torej očitni.

18. 10. 2006 je začel veljati nov ZZZPB (Ur. l. RS št. 107/06) in posledično nov Pravilnik (Ur. l. RS 139/06), ki je prinesel tri pomembne spremembe. Prva se nanaša na obračunan (fakturiran) prihodek agencije. Od 1. 1. 2007 je v skladu s 6. členom ZZZPB obračunan prihodek 12 % koncesijska dajatev in ne več 10 % od neto dohodka študenta, kot je veljalo v preteklih letih, pri čemer dodatna koncesijska dajatev v višini 2 % ostaja. Spremenjena je tudi višina priznanih stroškov, ki znašajo 37,5 % obračunanega prihodka in ne več 50 %, kot je predvideval predhodni Pravilnik iz leta 2003. Poleg tega mora agencija v javni sklad za štipendije mesečno namenjati 25 % obračunanih sredstev iz 12 % koncesijske dajatve, kar ji v preteklosti ni bilo potrebno. Do 1. 1. 2007 je Pravilnik o pogojih za opravljanje agencij za zaposlovanje določal, da se je začasno in občasno delo za dijake in študente lahko posredovalo tudi osebam, ki so obdržale pravico obiskovanja predavanj in opravljanja izpitov, vendar najdlje eno leto po izgubi statusa študenta in ne več kot enkrat med študijem pod pogojem, da niso bile zaposlene. To pomeni, da se je študentsko delo lahko posredovalo tudi "pavzerjem". Od 1. 1. 2007 te osebe ne morejo več opravljati začasnih in občasnih del preko napotnice pooblaščenice organizacije (glej 6.1.).

Pravilnik v 12. členu natančno določa vsebino koncesijske pogodbe, v kateri se določijo pogodbeni stranke (koncedent in koncesionar) ter odgovorne osebe in obseg pooblastila. Koncesijska pogodba tudi natančno opredeli vse lokacije, kjer bo agencija opravljala dejavnost ali vpisovala člane in izdajala napotnice. Agencija mora sodelovati z ZRSZ in v primeru posredovanja dela dijakom in študentom s ŠOS-om. Agencija ima obveznost ločenega vodenja finančnih in drugih podatkov o posredovanju zaposlitve in dela po podružnicah oziroma po organizacijskih enotah, obveznost za plačilo obveznega zavarovanja dijakov in študentov ter obveznost posredovanja letnih poročil o svojem delu.

V pravilniku je med drugim navedeno: *»S tem pravilnikom se določajo podrobnejša pravila postopka podelitve koncesije, posebnosti posredovanja začasnega in občasnega dela za dijake in študente na podlagi napotnice ter način obračuna priznanih stroškov agenciji, ki posreduje začasna in občasna dela za dijake in študente. S tem pravilnikom se določa tudi način sodelovanja agencij s pristojnimi organi in organizacijami, obveznost poročanja agencij in nadzor nad delom agencij«* (Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencije za zaposlovanje, 2006).

Posredovanje dela študentom in dijakom je opredeljeno v 3. členu Pravilnika. Agencija lahko opravlja dejavnost posredovanja dela tako, da posreduje začasno in občasno delo dijakom in študentom, pri čemer se za posredovanje dela šteje opravljeno dejanje posredovanja dela med delodajalcem in agencijo z izvršenim izplačilom dijakom in študentom. Za posredovanje dela dijakom in študentom se šteje tudi vpis članov in izdelava ter izdaja napotnic, če je vzpostavljena neposredna računalniška povezava s sedežem agencije, ki izvaja posredovanje dela.

V Pravilniku so podrobno opredeljene osebe, ki lahko opravljajo delo preko napotnic. Tako lahko preko študentskih servisov delajo osebe, ki:

- so dopolnile 15 let in imajo status dijaka,
- imajo status študenta,
- imajo status udeležencev izobraževanja odraslih in se izobražujejo po javno veljavnih izobraževalnih programih osnovnega, poklicnega, srednjega in višjega strokovnega izobraževanja,
- so državljani RS in imajo status študenta v tujini,
- so študenti tujih univerz in v okviru mednarodnih izmenjalnih programov opravljajo študijske obveznosti v RS,
- so zaključile srednjo šolo v tekočem šolskem letu in bodo na podlagi vpisa na visokošolski zavod pridobile status študenta ob začetku novega šolskega leta.

Če so osebe v času študija v delovnem razmerju ali so vpisane v evidenco brezposelnih na ZRSZ-u, ne morejo opravljati začasnih in občasnih del študentov in dijakov.

Pravilnik določa, da se agencijam priznavajo tisti stroški, ki so neposreden pogoj za opravljanje koncesijske dejavnosti, in sicer največ v višini 37,5 % od obračunanega prihodka:

- stroški materiala in storitev,
- stroški dela in
- stroški amortizacije.

Agencija je dolžna oblikovati rizični sklad v višini 0,8 % od prihodka iz koncesijske dejavnosti za primer plačilne nesposobnosti uporabnikov za opravljena dela dijakov in študentov ter določiti način koriščenja sredstev sklada. 25 % obračunanih prihodkov je agencija dolžna nameniti v javni sklad za štipendije. 37,5 % obračunanih prihodkov iz koncesijske dajatve mora agencija mesečno odvajati za delovanje ŠOS, samostojnega visokošolskega zavoda, lokalne skupnosti oziroma interesnih oblik povezovanja dijakov in študentov, pri čemer se ta sredstva lahko porabijo za izvajanje programov interesnih in obštudijskih dejavnosti v:

- kulturi,
- izobraževanju,
- športu,
- tehnični kulturi,
- mednarodnem sodelovanju,
- izpopolnjevanju študentov v tujini,
- raziskovalni dejavnosti in
- socialno-ekonomskem položaju študentov (6. člen ZZZPB).

3.3. ANALIZA ŠTUDENTSKIH SERVISOV

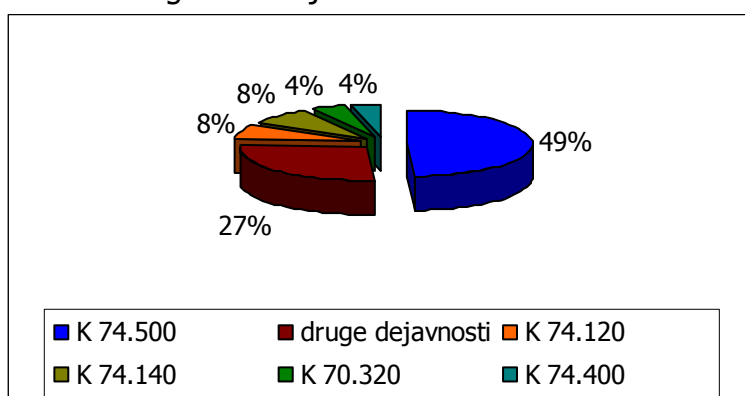
3.3.1. Registrirana dejavnost študentskih servisov

Študentski servisi, ki so imeli v letu 2005 koncesijo za opravljanje dejavnosti, so registrirani za 19 različnih glavnih dejavnosti v skladu s SKD-jem. V večini primerov so študentski servisi registrirani za poslovanje z nepremičninami, najemi in poslovnimi storitvami (črka K). Med drugimi poslovnimi dejavnostmi (K 74) predstavlja največji delež (49 %) dejavnost posredovanja in zaposlovanje delovne sile (K 74.500), ki vključuje:

- iskanje, izbiranje in nameščanje osebja, delo v zvezi z zaposlovanjem za potencialne delodajalce in delojemalce,
- opisovanje delovnega mesta,
- testiranje in izbor kandidatov,
- preverjanje priporočil,
- iskanje in nameščanje vodilnega kadra,
- dejavnosti ob sklepanju pogodb o delu,
- zagotavljanje osebja, predvsem začasnega, plačanega od agencije.

Med druge poslovne dejavnosti, ki jih opravljajo študentski servisi, sodijo še računovodske in revizijske storitve ter davčno svetovanje (K 74.120), podjetniško in poslovno svetovanje (K 74.140) ter oglaševanje (K 74.400). Poleg teh dejavnosti so servisi registrirani še za vrsto drugih dejavnosti, med drugim za upravljanje z nepremičninami (K 70.320), izdajanje periodike, trgovinske dejavnosti, projektiranje in druge.

Slika 6: Deleži posameznih glavnih dejavnosti študentskih servisov v letu 2005

Vir: Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije.

Vir: IBON, 2006.

Študentski servisi, ki so pridobili koncesije s strani MDDSZ, so torej registrirani za opravljanje različnih dejavnosti, pri čemer se mi zdi zanimivo in hkrati zaskrbljujoče, da med registriranimi glavnimi dejavnostmi študentskih servisov poleg poslovnih storitev, ki nekako sodijo v okvir opravljanja njihove dejavnosti zasledimo tudi dejavnosti gradbeništva, proizvodnjo kovinskih delov, dejavnosti za nego telesa in druge, ki niso ravno komplementarne s posredovanjem dela študentom in dijakom. Razlog za raznovrstno strukturo dejavnosti je med drugim v enoletnem trajanju koncesije, ki servisom onemogoča, da bi opravljali zgolj dejavnost posredovanjem dela študentom in dijakom. Raznolikost opravljanja dejavnosti študentskih servisov pa hkrati onemogoča natančno analizo uspešnosti poslovanja teh subjektov z vidika primerjave med posameznimi subjekti, saj so prihodki v računovodskih izkazih prikazani skupno za vse dejavnosti (glej Priloga 2). Podelitev koncesije za daljše časovne obdobje (npr. 10 let) bi omogočila možnost strateškega planiranja študentskim servisom in bi lahko od njih zahtevala, da opravljajo le dejavnost posredovanja del študentom in dijakom. Na ta način bi bilo moč vzpostaviti lažji in učinkovitejši nadzor tako nad prihodki kot na odhodki posameznih servisov.

3.3.2. Sistem delovanja študentskih servisov

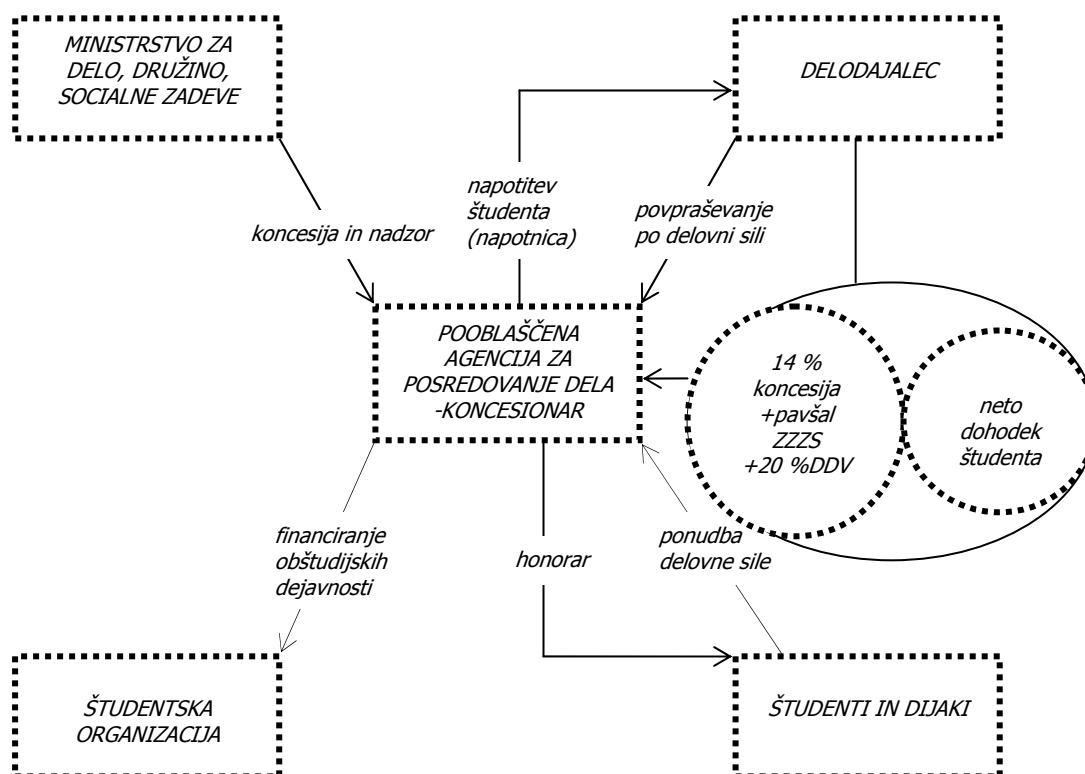
Uravnavanje sistema študentskega dela preko napotnic poteka na državni ravni s podeljevanjem koncesij posebnim agencijam, na podlagi katerih imajo pravico izdajati napotnice za različna občasna in začasna dela. Nadzor nad izvajanjem dejavnosti je v pristojnosti MDDSZ in Inšpektorata za delo. V sistem začasnega dela študentov in dijakov so vključeni MDDSZ, delodajalci, agencije za posredovanje občasnih in začasnih del dijakom in študentom, študenti in dijaki ter ŠOS.

Delodajalci sporočajo prosta delovna mesta agenciji, ki jih posreduje študentom in dijakom bodisi preko oglasne deske bodisi preko spleta. Dijaki in študenti opravljajo delo na podlagi napotnice agencije, zato delodajalcu ni potrebno sklepati pogodbe o delu. Izplačila na podlagi napotnice so oproščena plačila prispevkov in davkov, ki se sicer plačujejo od izplačil zaposlenim in drugim, ki opravljajo enako delo in nimajo statusa študenta ali dijaka. Delodajalcem je zato v interesu najeti to delovno silo, saj je bistveno cenejša. Agencija na podlagi vrnjene potrjene napotnice izstavi podjetju račun, hkrati pa posreduje plačilo dijaku ali študentu, ki je delo opravil. Ta vir zaslužka je tako dijakom kot študentom po volji, saj dobijo bistveno višji neto znesek honorarja kot bi ga za enako delo, če bi bili kako drugače zaposleni (glej 7.2.).

Eden od pogojev za dodelitev koncesije je sklenjena pogodba med Agencijo za posredovanje dela študentom in dijakom in ŠOS. Na podlagi te pogodbe mora agencija del sredstev od 2 % dodatne koncesijske dajatve, ki jo zaračuna delodajalcem za opravljeno storitev, odvesti ŠOS v skladu z Zakonom o dodatni koncesijski dajatvi za občasna in začasna dela študentov in dijakov, ki določa višino in namembnost dodatne koncesijske dajatve od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov in dijakov. Dodatna koncesijska dajatev se obračuna od neto prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov, način njenega obračunavanja pa je določen s pogodbo o koncesiji, ki je sklenjena med agencijo in MDDSZ. 2 % dodatno dajatev, ki jo ŠOS prejme od agencije, mora voditi ločeno od drugih sredstev in jo mora odvajati v proračunski sklad v celoti. Proračunski sklad je v pristojnosti MVZT in je namenjen sofinanciranju izgradnje in prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v RS ter sofinanciranju razširitve ter posodobitve prostorskih pogojev in tehnološke opremljenosti univerz v skladu s programom investicij, ki ga sprejme Vlada RS. Proračunski sklad je bil ustanovljen za določen čas, do 31. 12. 2009, njegov vir pa so poleg dodatne koncesijske dajatve še proračunska sredstva tekočega leta. Nadzor nad odvajanjem dodatne koncesijske dajatve izvaja proračunska inšpekcija. Zakon tudi določa, da se bo do 31. 12. 2009 polovica zbranih sredstev iz dodatne koncesijske dajatve namenila financiranju izgradnje in prenove študentskih bivalnih zmogljivosti, druga polovica pa bo namenjena sofinanciranju razširitve in posodobitve prostorskih pogojev in tehnološke opremljenosti univerz v RS. Po 1. 1. 2010 pa bodo sredstva, zbrana iz dodatne koncesijske dajatve namenjena odplačilu kreditov ŠOS, ki so bili najeti za izgradnjo in prenovo študentskih bivalnih zmogljivosti.

Agencija poleg 2 % dodatne koncesijske dajatve zaračunava še 12 % osnovno koncesijsko dajatev, katere del (37,5 %) se nameni za pokrivanje stroškov, del (37,5 %) pa je dolžna odvesti ŠOS za obštudijske dejavnosti študentov in dijakov na različnih področjih (glej 3.2.1.).

Slika 7: Sistem začasnega dela študentov in dijakov

Vir: Lasten vir.

ZZZPB določa, da se obračun koncesijske dajatve na podlagi napotnice prekine, če študent ali dijak preseže posebno osebno olajšavo, ki jo določa ZDoh (2.800 EUR). V tem primeru je delodajalec dolžan dijaka ali študenta pokojninsko in invalidsko zavarovati po določbah ZPIZ. Ta določba vsebuje kar nekaj nejasnosti, saj ne določa natančno, katere vrste dohodka je pri tem potrebno upoštevati in kako naj delodajalec ve, kdaj je študent presegel 2.800 EUR, v primeru, da študenti ali dijaki delajo pri različnih delodajalcih. V zvezi s tem je MDDSZ dal ustno pojasnilo, da bo ta določba iz zakona črtana in je ni potrebno upoštevati.

Skladno z 17. čl. ZZVZZ so na podlagi plačanega pavšalnega prispevka študenti in dijaki, ki delajo preko pooblaščenih organizacija zavarovani za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Pavšalni prispevek se plačuje ZZZS.

Od 1. 1. 1999 se na celotno koncesijsko dajatev zaračunava še 20 % DDV, ki si ga delodajalec lahko prizna kot odbitek vstopnega davka, če je v sistemu DDV.

V tabelah 1 in 2 podajam pregled dajatev študentskega dela in primer plačila na podlagi študentske napotnice.

Tabela 1: Pregled dajatev študentskega dela

NAZIV DAJATVE	VIŠINA DAJATVE
Osnovna koncesijska dajatev	12 % od neto dohodka
Dodatna koncesijska dajatev	2 % od neto dohodka
DDV	20 % na celotno koncesijsko dajatev
Dohodnina	25 % davčne osnove za dohodke nad 400 EUR neto dohodka
Pavšal ZZS	2,91 EUR

Vir: Pravilnik za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, 2006.

Tabela 2: Primer plačila na podlagi študentske napotnice

NAZIV IZPLAČILA	ZNESEK	PLAČNIK	PREJEMNIK PLAČILA	KONČNI PREJEMNIK
Neto dohodek študenta na napotnici	500 EUR	Delodajalec	Študentski servis	Študent: 387,50 EUR
				DURS: 112,50 EUR
Koncesijska provizija	70 EUR, od tega: - osnovna (12%), 60 EUR - dodatna (2%) 10 EUR	Delodajalec	Študentski servis	OSNOVNA KONCESIJA: Študentski servis in ostali prejemniki v skladu s pravnimi akti
				DODATNA KONCESIJA: ŠOS
DDV na koncesijsko provizijo	14 EUR (20 %)	Delodajalec	Študentski servis	DURS
Pavšal ZZS	2,91 EUR	Delodajalec	Študentski servis	ZZS

Vir: Lasten vir.

3.3.3. Konkurenca med študentskimi servisi

Del strategije vsakega podjetja, ki želi uveljaviti svoje konkurenčne prednosti, je analiza konkurenčnosti panoge. Podjetje mora znati oceniti konkurenčne silnice v panogi, če se želi nanje pravočasno odzvati. Konkurenčni pristop pri uveljavljanju konkurenčnih prednosti podjetij daje podjetju v vsakem trenutku na voljo tri možnosti:

- prilagajanje obstoječim konkurenčnim silnicam in obrambno delovanje proti njihovem učinkovanju (pozicioniranje),
- vplivanje na premik ravnotežja obstoječih konkurenčnih silnic in izboljšanje položaja,
- pravilno predvidevanje dejavnikov, ki usmerjajo konkurenčne silnice in izrabljanje spremenjenih silnic v lastno korist.

Od osamosvojitve naprej, predvsem pa v obdobju zadnjih petih let, je zaznati naraščanje v številu študentskih servisov, ki večinoma sodijo med majhne gospodarske družbe. Eden od razlogov, ki pogojuje število študentskih servisov, je večje število študentov in večje število (manjših) podjetij, ki težijo k fleksibilnosti, pri čemer so študenti za podjetje najbolj ugodna oblika začasne zaposlitve. Delodajalcu se študentsko delo splača, saj mora po pogodbi o zaposlitvi za zaposlenega izplačati poleg plače še materialne stroške za prevoz in prehrano ter druge obveznosti, ki izhajajo iz zakonodaje, kot so davek na izplačane plače in prispevki delodajalca za socialno varnost. Višji je tudi administrativni strošek obračunavanja in izplačevanja plač v primerjavi z obračunom in izplačilom za delo študenta. Skupni strošek podjetja za zaposlenega za sorodno vrsto dela je torej

bistveno višji kot za študenta, ki je plačan preko študentske napotnice. Potreba delodajalcev po tej fleksibilni obliki zaposlovanja pa nastane tudi zaradi pokrivanja vrzeli, ki je posledica sezonskih in drugih neskladij v delovnem procesu. Poleg stroškov so prednosti zaposlovanja študentov in dijakov še v tem, da lahko začnejo z delom takoj, ko se oglas pojavi na študentskem servisu, medtem ko je iskanje kadrov za redno zaposlitev veliko bolj zapleteno in dolgotrajno (razgovori, roki za prijavo ...). To pomeni, da so transakcijski stroški zaposlovanja študentov bistveno nižji v primerjavi s stroški zaposlovanja ostalih skupin delovne sile.

Če napisano prenesem v Porterjev model konkurenčnih silnic panoge (Prašnikar, 1998, str. 324), ugotovim, da je za panogo značilna rast v številu "kupcev" oziroma podjetij in "dobaviteljev" oziroma študentov in študentskih servisov. Ovire za vstop v panogo so omejene zgolj z vidika podeljevanja koncesij, pri čemer je bilo v preteklosti MDDSZ s podeljevanjem koncesij radodarno. Do nedavnega koncesionarju ni bilo potrebno dokazovati niti prostorskih niti kadrovske zmožnosti za opravljanje te koncesijske dejavnosti. Nadzor države sicer obstaja, a ga poklicani ne izvajajo dosledno. Kar se tiče drugih oblik zaposlovanja so v primerjavi z opravljanjem dela preko študentske napotnice za podjetja manj ugodne, zato študentsko delo nima substitutov. Edina slabost panoge je konkurenca med že obstoječimi servisi.

Leta 1998 je približno 53 % vseh študentov opravljalo začasna in občasna dela v skupni vrednosti preko 26,622 mrd. SIT. Koncesionarji so pri tem ustvarili 2,622 mrd. SIT celotnega prihodka, od katerega je bilo 917,75 mio. SIT namenjenih za različne oblike obštudijskih dejavnosti študentskih organizacij. Sredstva so bila namenjena še drugim organizacijam in društvom, srednjim, višjim in visokim šolam ter posameznikom v obliki sponzorskih sredstev (Predstavitvena stran študentskega servisa, 15. 7. 2006). Podatki MDDSZ, ki so zbrani v tabeli 3, kažejo, da je bil v letu 2004 fakturiran prihodek koncesionarjev za 86 % višji v primerjavi z letom 2000. Za enak odstotek se je povečal tudi neto zaslužek dijakov in študentov.

Tabela 3: Prihodek koncesionarjev in število izdanih napotnic od leta 2000 do leta 2004

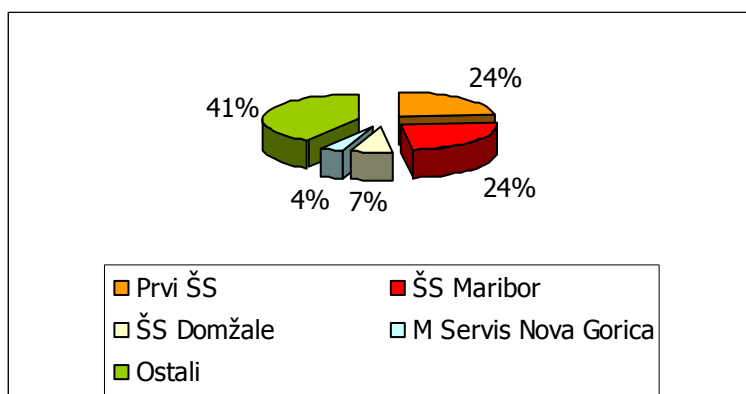
Leto	Št. konces.	Št. podružnic	Fakturirani prihodek (v mrd. SIT)	Prejemki koncesionar. (v mrd. SIT)	Št. napotnic	Povprečni dohodek na napotnico (v SIT)	Neto dohodek dijakov in študentov (v mrd. SIT)
2000	66	Ni podatka	4,388	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka	43,888
2001	80	150	5,538	Ni podatka	686.601	80.665	55,384
2002	80	160	6,423	2,622	1.135.597	56.565	64,235
2003	85	168	7,266	3,121	1.224.148	59.358	72,663
2004	83	171	8,184	3,743	1.308.213	62.561	81,843

Vir: Prihodek po letih in napotnice. MDDSZ, interno, julij 2006.

V letu 2000 je v Sloveniji delovalo več kot 60 študentskih servisov, ki so imeli po nekaterih ocenah več kot 130 poslovalnic. Konkurenca med servisi je velika. Nekateri med njimi so že zaprli svoja vrata, vendar se hkrati odpirajo novi, saj je zaradi dobičkonosnosti ta dejavnost privlačna (glej Priloga 2). Leta 2000 se je v primerjavi z letom 1999 skupni promet študentskih servisov dvignil za 39 %. Bitka za tržni delež med servisi je velika. Polovico trga sta v letu 2000 obvladovala Prvi študentski servis in Študentski servis Maribor, ki sta imela skupaj 48 % delež, sledila sta Študentski

servis Domžale in M servis Nova Gorica. Preostali servisi so si delili štiri desetine trga (Drevenšek, 2001, str. 24).

Slika 8: Porazdelitev tržnega deleža med študentskimi servisi glede na fakturiran prihodek v letu 2000

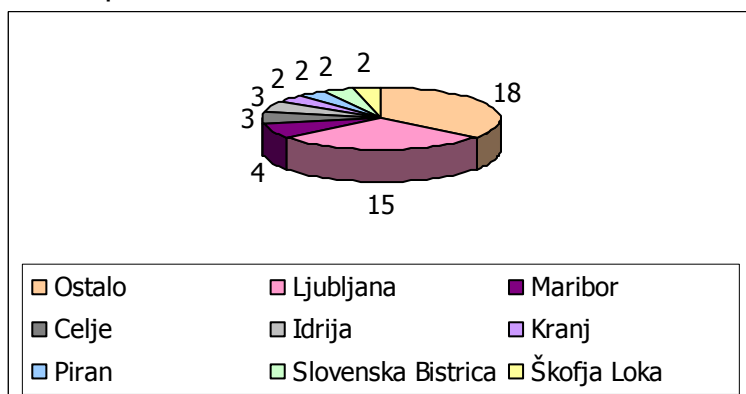

Vir: Drevenšek, 2001, str. 24.

Od leta 2000 do danes je bilo v dejavnosti, kar se tiče porazdelitve tržnega deleža, kar nekaj sprememb, saj sta se Prvi ŠS in ŠS Domžale združila v Modri študentski servis oziroma e-študentski servis. Poleg tega je bilo do nedavnega podeljevanje koncesij za opravljanje dejavnosti preveč preprosto in nepremišljeno, zato so v dejavnost vstopali tudi novinci, ki niso bili dovolj specializirani. Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje je bil leta 2003 spremenjen, pri čemer so se spremembe nanašale tudi na nove deleže koncesijske dajatve, namenjene študentskim organizacijam, in na minimalne prostorske pogoje za opravljanje dejavnosti. Še vedno pa je ostal odprt problem administrativnih stroškov, povezanih s koncesijami, saj se slednje sklepajo le za eno leto. Z vidika načrtovanja je obdobje veljavnosti koncesije nesmiselno in bi ga bilo potrebno podaljšati, hkrati pa poostri nadzor tako nad študentskimi servisi kot nad SOS in drugimi prejemniki koncesijskih sredstev.

Geografsko so študentski servisi locirani v večjih mestnih, univerzitetnih središčih. Podatki v spodnjem grafikonu so zbrani na osnovi sedežev študentskih servisov. V sliki 8 niso upoštewane lokacije poslovalnic posameznih študentskih servisov.

Slika 9: Geografska razpršenost študentskih servisov v letu 2005

Vir: Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije.

Vir: IBON, 2006.

4. SOCIODEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI ŠTUDENTOV

Cilj raziskovanja sociodemografskih značilnosti študentov je ugotoviti socialno položaj študentov v Sloveniji ter razloge za ohranitev študentskega dela. Poglavje vključuje izsledke dveh raziskav, opravljenih na temo sociodemografskih značilnosti študentov, ki sta bili izvedeni v letu 2005, in lastno analizo razpoložljivih statističnih podatkov. Ena raziskava je bila opravljena za vodenje politike ŠOS in je bila izvedena na Pedagoški fakulteti v Mariboru, druga pa je bila zasnovana na izhodiščih skupnega evropskega projekta Eurostudent in jo je organiziral ter vodil MVZT, za tehnično izvedbo pa je skrbelo podjetje M-KORI. Med raziskavami prihaja do nekaterih neskladij, ki sem jih skušala analizirati.

V Sloveniji opažamo rast deleža mladih v terciarnem izobraževanju. Leta 1995 se je 30,1 % mladih od 20 do 24 let šolalo na univerzitetnih in visokošolskih študijskih programih. V ta delež so vključeni dodiplomski študenti brez absolventov. Leta 2002 je bil ta delež že precej višji in je znašal 52,4 %. Na višji delež mladih v terciarnem izobraževanju so vplivali boljši vstopni in splošni pogoji študija in zavedanje o potrebni izobrazbi ter pomanjkanje delovnih mest za manj izobražene.

4.1. ŠTUDENTI PO STAROSTI, SPOLU IN BIVALIŠČU

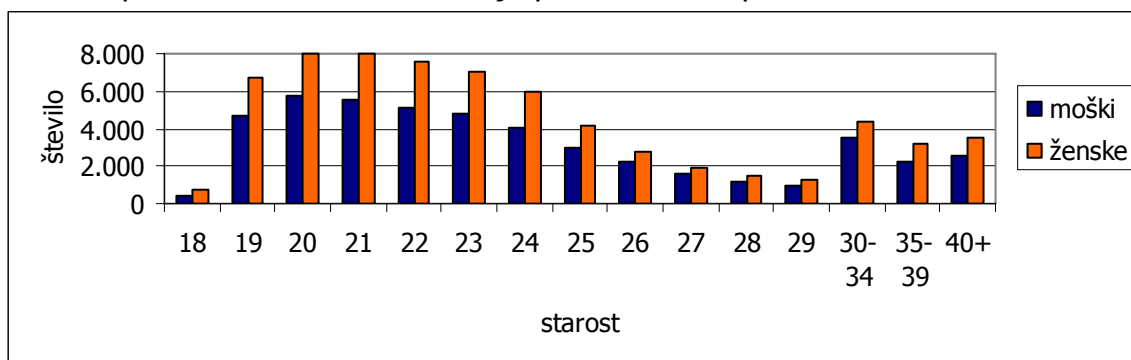
V prikazu študentov po starosti, spolu in bivališču so zajeti vsi študenti ne glede na način študija (redni ali izredni) in ne glede na vrsto izobraževalnega programa. Študenti, ki so se v letih 2003, 2004 in 2005 vpisali v terciarno izobraževanje so večinoma stari med 19 in 24 let, kar je razumljivo, saj se večina odloča za študij takoj po končanih programih sekundarnega izobraževanja. Povprečna starost študentov je bila v letu 2003 24,3 leta, v letu 2004 24,6 leta in v letu 2005 24,7 leta, kar pomeni, da se starost študentov postopno zvišuje. Hkrati pa lahko iz teh podatkov sklepam, da se čas študija podaljšuje. V tabeli 4 in sliki 10 so prikazani moški in ženske, ki so se v letih od 2003 do 2005 vpisali v terciarno izobraževanje po starosti.

Tabela 4: Vpis v terciarno izobraževanje po starosti in spolu od leta 2003 do leta 2005

	leto 2003			leto 2004			leto 2005		
	moški	ženske	SKUPAJ	moški	ženske	SKUPAJ	moški	ženske	SKUPAJ
18 let ali manj	495	757	1.252	425	712	1.137	432	732	1.164
19 let	4.737	6.520	11.257	4.929	6.681	11.610	4.727	6.753	11.480
20 let	5.481	7.438	12.919	5.617	7.799	13.416	5.761	7.950	13.711
21 let	5.523	7.590	13.113	5.430	7.740	13.170	5.581	8.033	13.614
22 let	5.166	7.229	12.395	5.165	7.502	12.667	5.071	7.613	12.684
23 let	4.577	6.715	11.292	4.786	7.053	11.839	4.748	7.089	11.837
24 let	3.776	5.120	8.896	4.053	5.827	9.880	4.062	6.013	10.075
25 let	2.959	3.459	6.418	3.067	4.009	7.076	3.035	4.174	7.209
26 let	1.943	2.199	4.142	2.183	2.727	4.910	2.197	2.779	4.976
27 let	1.424	1.631	3.055	1.617	1.917	3.534	1.643	1.972	3.615
28 let	1.134	1.336	2.470	1.200	1.475	2.675	1.220	1.543	2.763
29 let	948	981	1.929	999	1.249	2.248	999	1.260	2.259
30 - 34 let	2.992	3.369	6.361	3.378	4.138	7.516	3.519	4.337	7.856
35 - 39 let	2.016	2.663	4.679	2.216	3.044	5.260	2.281	3.218	5.499
40 let +	1.858	2.360	4.218	2.278	3.012	5.290	2.508	3.544	6.052
SKUPAJ	45.029	59.367	104.396	47.343	64.885	112.228	47.784	67.010	114.794

Vir: Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled.

Slika 10: Vpis v terciarno izobraževanje po starosti in spolu v letu 2005

Vir: Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled.

Iz slike 10 je razvidna starost in porazdelitev študentov po spolu v letu 2005. Delež študentk je višji in znaša približno 60 %, kar je razvidno tudi iz tabele 6. Delež žensk v terciarnem izobraževanju narašča hitreje kot delež moških. Vzrok so poleg večjega števila žensk v populaciji tudi spremembe v družbenih vrednotah, ki spodbujajo ženske k izobraževanju. Tudi z vidika mednarodnih primerjav ne gre za nič nenavadnega, saj se podobna razmerja pojavljajo tudi v drugih državah EU (Eurostudent 2005) oziroma drugih državah razvitega sveta (Družbeni profil študentov Slovenije, 2005).

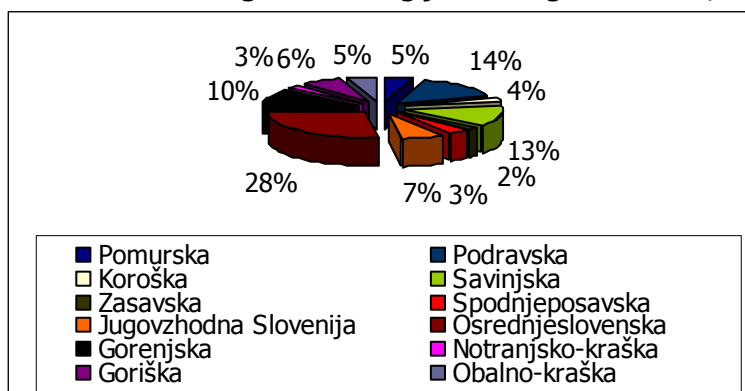
Ker je struktura študentov po regijah stalnega bivališča v zadnjih dveh letih skoraj nespremenjena, so v tabeli 5 in sliki 11 prikazani le podatki za leto 2005.

Tabela 5: Število študentov terciarnega izobraževanja po regiji, v kateri imajo stalno prebivališče, za leto 2005

Vrsta programa	Višješolski strokovni		Visokošolski dodiplomski		Visokošolski podiplomski		SKUPAJ
	Redni	Izredni	Redni	Izredni	Redni	Izredni	
REGIJE	Redni	Izredni	Redni	Izredni	Redni	Izredni	SKUPAJ
SKUPAJ REGIJE	4.757	9.373	65.216	25.572	1.389	6.733	113.040
Pomurska	407	405	3.109	1.144	34	236	5.335
Podravska	855	1.435	8.895	3.525	131	1.093	15.934
Koroška	372	413	2.354	737	35	220	4.131
Savinjska	974	1.583	8.137	3.027	128	745	14.594
Zasavska	121	215	1.331	577	21	120	2.385
Spodnjeposavska	247	297	2.307	717	23	153	3.744
Jugovzhodna Slovenija	470	583	4.917	1.504	58	329	7.861
Osrednjeslovenska	614	2.261	17.577	7.868	628	2.267	31.215
Gorenjska	390	833	7.015	2.802	130	625	11.795
Notranjsko-kraška	116	281	1.825	702	31	153	3.108
Goriška	157	659	4.483	1.418	102	337	7.156
Obalno-kraška	34	408	3.266	1.551	68	455	5.782

Vir: Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled.

Slika 11: Porazdelitev študentov glede na regijo stalnega bivališča, v % v letu 2005

Vir: Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled.

Večina študentov oziroma 28 % vseh študentov prihaja iz Osrednjeslovenske regije. S 14 % sledi Podravska regija, s 13 % Savinjska in z 10 % Gorenjska regija. Poleg kraja stalnega bivališča je potrebno pri analizi sociodemografskih značilnosti študentov upoštevati tudi podatek o načinu bivanja v času študija, saj slednji veliko pove o socialnem položaju študentov. Večji ko je delež študentov, ki ne bivajo doma v času študija, večji pomen ima univerza v okviru države z vidika zagotavljanja stanovanjskih zmogljivosti in večji pomen ima študentsko delo.

Iz tabele 6 je razvidno, da skoraj polovica oziroma 46 % vseh študentov Univerze v Ljubljani živi doma. Nekoliko višji delež oziroma 52 % velja za študentsko populacijo Univerze v Mariboru, medtem ko je za študente Univerze na Primorskem delež tako živečih študentov opazno nižji, saj znaša le 23 %. Slednji najpogosteje živijo v najetem stanovanju oziroma v študentskem domu. Bivanje v najetem stanovanju (in bivanje v študentskem domu) sta drugi najpogostejši izbiri študentov ljubljanske in mariborske univerze. Pri tem velja omeniti, da je delež študentov Univerze v Ljubljani, ki živijo v študentskem domu, najnižji med vsemi tremi slovenskimi univerzami, saj znaša le 15 %, kar po eni strani kaže na pomanjkanje tovrstnih nastanitvenih kapacitet, po drugi strani pa tudi na večjo ekonomsko zmožnost študentov ljubljanske univerze, saj je med njimi mogoče najti največji oziroma 4 % delež takšnih, ki imajo lastno stanovanje. Za ostale načine bivanja, kot je bivanje pri sorodnikih, v dijaških domovih in ostalo, se odloča največ 1 % študentov.

Tabela 6: Študenti glede na način bivanja v času študija po univerzah v % v letu 2005

	Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru	Univerza na Primorskem
Doma, v kraju študija	28	37	15
Doma, izven kraja študija	17	14	8
Pri sorodnikih	1	10	1
V študentskem domu	15	23	31
V najeti sobi	9	6	3
V najetem stanovanju	25	16	39
V lastnem stanovanju	4	2	2
Drugo	1	1	1
SKUPAJ	100	100	100

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Slovenski študenti bivajo podobno kot npr. francoski študenti, kjer je delež študentov, ki živi doma ali pri sorodnikih 42 % in je primerljiv z deležem tako živečih

študentov v Sloveniji, kjer znaša 47 %. Ta delež je opazno nižji v Avstriji (23 %), Nemčiji (22 %) in Veliki Britaniji in višji v Italiji (76 %), Španiji (69 %) in na Portugalskem (55 %). Slednje kaže, da na odločitev, kje bo študent(ka) živel(a) med študijem, ne vpliva le ekonomska zmožnost, temveč tudi drugi dejavniki in nacionalna kultura v širšem pomenu. Polovica študentov torej živi doma, 15 % jih biva v študentskih domovih, ostali pa živijo v lastnem gospodinjstvu. Zanimiv je tudi podatek, da je 81 % študentov, ki živijo pri starših, zelo zadovoljnih, s 76 % sledijo študenti, ki so zadovoljni z bivanjem v lastnem gospodinjstvu, z bivanjem v študentskih domovih pa je zadovoljnih 61 % študentov.

4.2. VPIS PO POSAMEZNIH IZOBRAŽEVALNIH PODROČJIH

Izbira študija je splet različnih dejavnikov, med katerimi imajo največji vpliv lastne poklicne želje (81 %), sledijo nasveti staršev (17 %), medijske informacije (16 %), bližina kraja študija (16 %) in nasveti strokovnjakov (15 %). Poklic matere in očeta imata majhen vpliv na izbiro študija (5 %) (Družbeni profil študentov Slovenije, 2005).

Študenti terciarnega izobraževanja se po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije izobraževanja (ISCED 97) razvrščajo v skupine. Deleži vpisanih študentov v posameznih izobraževalnih področjih za leti 2004 in 2005 so prikazani v tabeli 7. Največji delež vpisanih ali slabih 44 % je na področju družboslovnih in poslovnih ved ter prava. Sem sodijo družbene vede, novinarstvo in obveščanje, poslovne in upravne vede ter pravne vede. Največ študentov družboslovnih ved se vpisuje na poslovne in upravne vede, sledijo družbene vede, pravo in novinarstvo. S 16 % deležem sledi vpis na tehniko, proizvodne in predelovalne tehnologije ter gradbeništvo. V tej skupini se največ študentov odloča za tehniko, z enakim deležem pa sledijo proizvodne in predelovalne tehnologije, gradbeništvo in arhitektura. Za študij osebnih storitev, transporta, varstva okolja in varovanja se je v letu 2005 odločilo 8 % študentov. Na področju izobraževanja učiteljev je bilo v letu 2005 zaznati padec vpisa, saj delež študentov na tem področju v letu 2005 znaša slabih 9 %. Za študij umetnosti in humanistike se odloča približno 7,5 % študentov. Približno enak delež ugotovimo za področje zdravstva in socialnega dela. Znanost, matematika in računalništvo, vključno z vedami o življenju, fiziko in kemijo so na predzadnjem mestu z dobrimi 5 % vpisanih študentov. S 3 % pa sta na zadnjem mestu študij kmetijstva in veterine.

Tabela 7: Deleži vpisanih študentov po področjih izobraževanja, leto 2004 in 2005

Področja izobraževanja	leto 2004	leto 2005
Izobraževanje	9,07%	8,81%
Umetnost in humanistika	7,63%	7,49%
Družbene vede, poslovne vede in pravo	43,85%	43,47%
Znanost, matematika in računalništvo	5,37%	5,44%
Tehnika, proizvodne in predelovalne tehnologije in gradbeništvo	15,82%	15,65%
Kmetijstvo in veterina	3,18%	3,05%
Zdravstvo in sociala	7,16%	7,59%
Storitve	7,93%	8,50%
SKUPAJ	100,00 %	100,00 %

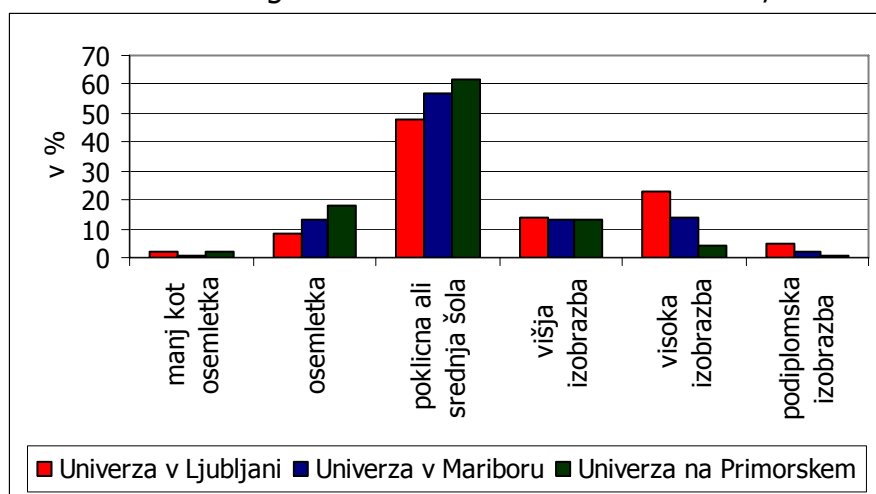
Vir: Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled.

Obsežen vpis na družboslovne vede vpliva na (strukturno) brezposelnost mladih po končanem študiju (glej 2.2.), kar je problem na makroravni, pri čemer se izkaže potreba po uskladitvi izobraževalnega sistema z dejanskim povpraševanjem po delovni sili.

4.3. DRUŽBENI POLOŽAJ STARŠEV

Družbeni položaj staršev z vidika izobrazbe kaže na razlike med tremi univerzitetnimi središči. Tako je največ visoko in višje izobraženih staršev, katerih otroci obiskujejo Univerzo v Ljubljani, sledi Univerza v Mariboru, na zadnjem mestu pa je primorska univerza, kar je razvidno iz slike 12.

Slika 12: Struktura študentov glede na izobrazbo matere in očeta, leto 2005

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Povprečni mesečni bruto dohodek staršev v letu 2005 je bil 337.000 SIT. Povprečni mesečni bruto dohodek staršev študentov Univerze v Ljubljani je znašal 353.000 SIT in je bil višji od povprečnega mesečnega bruto dohodka staršev študentov Univerze v Mariboru, kjer je znašal 298.000 SIT, pa tudi od povprečnega mesečnega dohodka staršev Univerze na Primorskem, ki so v povprečju prejeli najnižje bruto dohodke oziroma 267.000 SIT. Ta rezultat sovпада s stopnjo izobrazbe, saj imajo starši študentov Univerze na Primorskem najnižjo stopnjo dosežene izobrazbe.

Razlogov za izobrazbeno in dohodkovno neenakost med tremi univerzami je več. Prvič, na ljubljanski univerzi so elitnejše šole, kot so npr. arhitektura, umetniške akademije, ki jih drugod ni. V nasprotju s tem so na najnovejši univerzi skoraj izključno šole, ki privlačijo predvsem mladino iz skromnejših družin. Drugič, gre za bolj pomembno okoliščino, da je Ljubljana metropola, kar pomeni, da so v njej in njeni okolici skoncentrirani višji sloji, kar lahko imenujemo metropolitanzacija, ki je v nasprotju s provincializacijo ostalega dela države. Pri pojasnitvi okoliščin na Univerzi na Primorskem velja omeniti izrazito visok delež žensk, za katere je zopet značilno, da se vpisujejo na študije z relativno nižjim družbenim položajem kot njihovi moški kolegi. V celoti pa lahko govorimo o vključevanju stopnje izobraževanja v reprodukcijo družbenih neenakosti, ne pa v izenačevanje možnosti mladine iz vseh okolij, kar terja diferencirane ukrepe socialne politike na področju visokega/univerzitetnega izobraževanja tudi na regionalni ravni.

Naraščajoča množičnost študija postopno zajema vse družbene sloje, kar pomeni, da se stopnja enakosti dostopanja v vrste študentov le povečuje. Po letu 1991 se je v Sloveniji začelo intenzivno zmanjševanje deleža najmanj izobraženih v izobrazbeni strukturi. Trend se je nadaljeval tudi po uvedbi mature v šolskem letu 1994/95, ki bi lahko povzročila ožje možnosti vstopanja v univerzitetni študij v socialnem smislu. To nakazuje na dejstvo, da strukturiranost in organiziranost srednjega šolstva nima neposrednega vpliva na vpis v univerzitetno izobraževanje (Družbeni profil študentov Slovenije, 2005), pač pa na odločitve o študiju vplivajo predvsem ekonomsko socialni dejavniki.

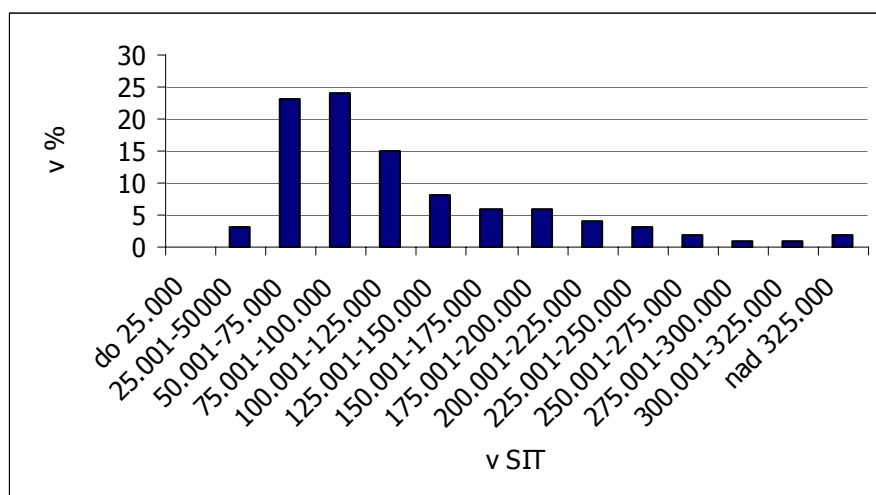
4.4. DOHODKI IN IZDATKI ŠTUDENTOV

4.4.1. Dohodki študentov

Z raziskavo je bilo ugotovljeno, da 33 % študentov ocenjuje svoj finančni položaj z oceno zelo dobro, 25 % pa z oceno zelo slabo (Evroštudent, 2005). Pri analiziranju obeh že omenjenih raziskav ugotavljam razlike v višini dohodkov študentov. V okviru raziskave Evroštudent so ugotovili, da je povprečni mesečni dohodek študentov 107.000 SIT, raziskava Družbeni profil študentov pa kaže na povprečne mesečne dohodke v višini slabih 50.000 SIT. Glede na to, da je raziskava Evroštudent zajela vse dohodke (neposredne in posredne) in da je višina dohodkov študentskega dela bolj realna, menim⁵, da je pri izračunu bolj smiselno upoštevati rezultate slednje. Tudi z vidika višine izdatkov študentov, ki v povprečju znašajo 110.000 SIT, je smiselno upoštevati prihodke raziskave Evroštudent. Problem pri ugotavljanju dohodkov študentov so mejne situacije, ki jih nekateri študenti ne štejejo med dohodke. Sem sodi npr. nakup računalnika, avtomobila in drugi nedenarni prejemi.

V slikah 13 in 14 je prikazan povprečni mesečni dohodek študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, in tistih študentov, ki živijo bodisi pri starših bodisi pri sorodnikih.

Slika 13: Povprečni mesečni dohodek študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005

Vir: Evroštudent, 2005.

⁵ Ocenjeno na podlagi števila študentov in neto dohodka študentov in dijakov.

Povprečni mesečni dohodek študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, znaša približno 107.000 SIT, pri čemer so viri dohodkov različno zastopani, kar je prikazano v tabeli 8.

Tabela 8: Dohodkovni viri študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005

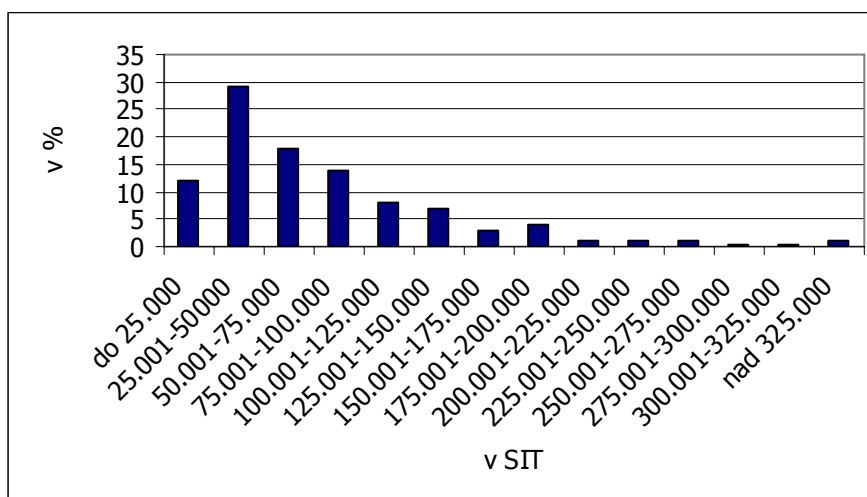
Vir dohodka	v SIT	v %
Družina	33.100	30,93
Država	14.400	13,46
Delo	55.100	51,50
Drugo	4.400	4,11
SKUPAJ	107.000	100,00

Vir: Evroštudent, 2005.

Študenti si polovico mesečnega dohodka zagotovijo z delom, pri čemer predpostavljamo, da gre za začasna in občasna dela preko študentskih napotnic. Na drugem mestu je družina, s 30 % prispevka v "proračun" študenta, na tretjem mestu pa država, ki s štipendijami in drugimi oblikami pomoči prispeva 13 %. 4 % predstavljajo drugi viri.

Razlike v koriščenju posameznih virov dohodkov se pojavijo v deležu študentov, živečih v lastnem gospodinjstvu. 70 % študentov prejema denarne prejemke od družine, 35 % prejemke od države, 54 % jih dela, 14 % pa jih prejema druge vire dohodkov. Pri tem se lahko zgodi, da posamezen študent pridobi celoten vir dohodka z delom ali pa iz naslova drugih virov.

Slika 14: Povprečni mesečni dohodek študentov, ki ne živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005

Vir: Evroštudent, 2005.

Povprečni mesečni dohodek študentov, ki živijo pri starših ali sorodnikih znaša 82.000 SIT, pri čemer se struktura virov dohodkov razlikuje glede na strukturo virov dohodkov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu.

Tabela 9: Dohodkovni viri študentov, ki ne živijo v lastnem gospodinjstvu, leto 2005

Vir dohodka	v SIT	v %
Družina	15.000	18,29
Država	11.000	13,41
Delo	52.000	63,41
Drugo	4.000	4,88
SKUPAJ	82.000	100,00

Vir: Evroštudent, 2005.

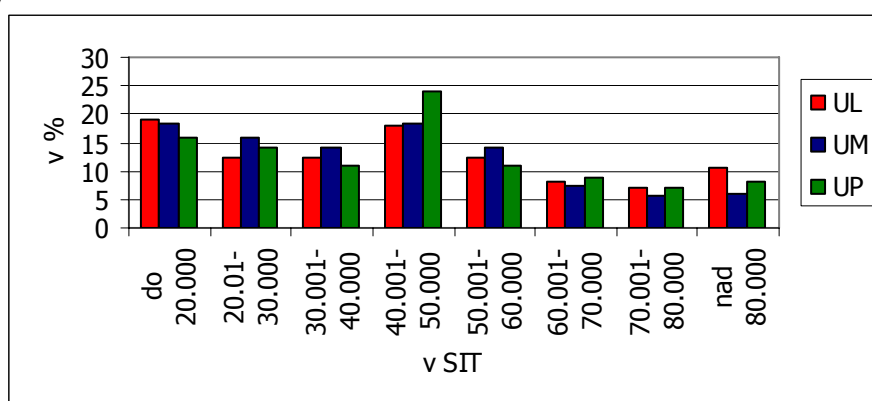
Študenti, ki živijo doma ali pri sorodnikih dobijo še večji delež dohodkov z delom, zato družina prispeva manj oziroma 18 %, država in drugi viri pa predstavljajo enak odstotek kot v primeru, da študenti bivajo v lastnem gospodinjstvu. Pri tem je potrebno poudariti, da bi bila udeležba družine višja, če bi ti študenti k znesku 15.000 SIT prišteli še znesek za hrano, plačilo stanovanjskih stroškov ipd.

Dohodki naših študentov sovpadajo z dohodki latvijskih študentov, medtem ko so dohodki študentov zahodno evropskih držav bistveno višji, saj znašajo dohodki študentov, ki ne živijo doma v Nemčiji, Avstriji, na Nizozemskem in Finskem med 1.000 EUR in 1.200 EUR. Poleg tega je potrebno omeniti tudi podatek, da so v ostalih državah bistveno večje razlike med dohodki študentov, ki živijo doma in tistimi, ki ne, saj se dohodek razlikuje za približno polovico, medtem ko se pri naših razlikuje le za približno 23 %.

4.4.2. Izdatki študentov

Povprečni mesečni izdatki študentov oziroma njihovih družin, ki so povezani s študijem, znašajo 49.000 SIT. V ta znesek niso vključeni izdatki za stanovanje, kajti izračun iz povprečnih vrednosti po posameznih vrstah izdatkov, ki je prikazan v nadaljevanju, kaže, da študenti v povprečju porabijo 110.247 SIT.

Slika 15: Višina mesečnih izdatkov študentov po univerzah brez izdatkov za stanovanje, leto 2005

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Iz slike 15 je razvidno, da obstajajo med univerzami razlike v mesečnih izdatkih študentov. Prva opazna razlika se nanaša na delež študentov, ki meni, da skupni povprečni mesečni izdatki, povezani s študijem, brez izdatkov za stanovanje presegajo 80.000 SIT. Največ jih je na Univerzi v Ljubljani in najmanj na Univerzi v Mariboru. Razlika je tudi v povprečnih vrednosti skupnih mesečnih izdatkov, ki so povezani s študijem, saj velja za Univerzo na Primorskem 53.200 SIT, za Univerzo v

Ljubljani 50.400 SIT, za Univerzo v Mariboru pa 46.300 SIT. Tabela 10 kaže razrede izdatkov v povprečju za Slovenijo.

Tabela 10: Porazdelitev izdatkov študentov v SIT in v odstotku, leto 2005

Izdatki (v SIT)	Porazdelitev (v %)
do 20.000	17,83
20.01 - 30.000	14,17
30.001 - 40.000	12,50
40.001 - 50.000	20,17
50.001 - 60.000	12,50
60.001 - 70.000	8,17
70.001 - 80.000	6,50
nad 80.000	8,16
SKUPAJ	100,00

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Ker se različne vrste izdatkov ne pojavljajo pri vseh študentih, je smiselno izdatke opazovati preko posameznih stroškovnih postavk, ki so razdeljene v štiri skupine:

- nujne življenjske potrebščine,
- študijske potrebščine,
- prosti čas in zabava in
- drugi odhodki.

Iz tabele 11 je razvidno, da študenti v 38,2 % porabijo za stanovanje 0 SIT, v 19,53 % pa njihovi izdatki za stanovanje znašajo med 20.000 SIT in 30.000 SIT. Ti podatki niso presenetljivi, saj največ študentov živi pri starših. Večina oziroma 29,57 % študentov mora za prevoz plačevati med 10.000 SIT in 20.000 SIT oziroma 10,77 % med 20.000 SIT in 30.000 SIT. Izdatki za prehrano znašajo v 45,2 % med 5.000 SIT in 10.000 SIT in v 30,53 % med 20.000 SIT in 30.000 SIT mesečno. Za oblačila in obutev namenijo študenti do 10.000 SIT v dobrih 60 % primerov.

Tabela 11: Izdatki za nujne življenjske potrebščine, leto 2005

Izdatki v SIT	Stanovanje	Prevoz	Prehrana	Oblačila in obutev
nič	38,20 %	3,40 %	1,77 %	5,97 %
do 5.000	1,43 %	23,20 %	16,30 %	34,33 %
5.001 - 10.000	2,63 %	28,58 %	45,20 %	33,37 %
10.001 - 20.000	25,30 %	29,57 %	30,53 %	19,63 %
20.001 - 30.000	19,53 %	10,77 %	4,90 %	4,80 %
30.001 - 40.000	9,53 %	3,78 %	0,80 %	1,23 %
nad 40.000	3,38 %	0,70 %	0,50 %	0,67 %
SKUPAJ	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Izdatki za študij in s študijem povezane potrebščine se večinoma gibljejo do 20.000 SIT mesečno. Internet je kot nujni komunikacijski in študijski pripomoček pri iskanju študijskih virov vključen v izdatke za študijske potrebščine. Največ študentov plačuje za te izdatke v povprečju do 10.000 SIT mesečno. Tudi za prosti čas in zabavo, kamor lahko uvrstimo izdatke za šport, potovanja in razvedrilo, študenti večinoma ne namenijo več kot 10.000 SIT mesečno. Za druge izdatke namenijo večinoma do 10.000 SIT na mesec oziroma v približno 50 % do 5.000 SIT. Potrošniške elite, ki bi zapravila več kot 40.000 SIT, z izjemo izdatkov za stanovanje, pravzaprav med

študenti ne najdemo oziroma jih je zanemarljivo malo, iz česar lahko sklepamo, da je ohranitev študentskega dela nujna za zagotavljanje ekonomske varnosti študentov.

Tabela 12: Izdatki za študijske potrebščine, leto 2005

Izdatki v SIT	Študijska literatura	Obštudijsko izobraževanje	Internet
nič	9,87 %	76,10 %	39,80 %
do 5.000	51,97 %	14,63 %	40,30 %
5.001 - 10.000	26,87 %	5,40 %	18,00 %
10.001 - 20.000	8,53 %	2,33 %	1,87 %
20.001 - 30.000	1,77 %	0,97 %	0,03 %
30.001 - 40.000	0,67 %	0,37 %	0,00 %
nad 40.000	0,32 %	0,20 %	0,00 %
SKUPAJ	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

Največji strošek študentom predstavljajo osnovne življenjske potrebščine, sledijo jim izdatki, ki so neposredno povezani s študijem, in drugi izdatki. To pomeni, da bi kljub uvedbi "varčevalnih ukrepov", s katerimi bi izločili "nepotrebno" potrošnjo, izdatki študentov znašali okoli 50.000 SIT. Podobne rezultate kaže tudi raziskava Evroštudent, saj je povprečna stanarina v študentskem domu 15.160 SIT, povprečna stanarina študentov, ki živijo v lastnem gospodinjstvu pa 37.520 SIT, pri čemer pa so pri tem izračunu izključeni tisti študenti, ki bivajo pri starših. Razmerje med stanarino za študentski dom in povprečnim stroškom stanarine za lastno stanovanje znaša 1:2,5, kar je v primerjavi z drugimi državami veliko, saj je to razmerje denimo v Avstriji 1:1,4, v Španiji in na Irskem pa je cena za bivanje v študentskem domu celo višja kot cena za bivanje v najetem stanovanju.

Tabela 13: Struktura povprečnih mesečnih izdatkov študentov, leto 2005

Vrsta izdatka	Znesek v SIT
Stanovanje	16.750
Prevoz	15.093
Prehrana	13.481
Oblačila in obutev	11.246
Študijska literatura	7.955
Obštudijsko izobraževanje	2.276
Internet	4.198
Šport	4.398
Razvedrilo/potovanja	4.423
Alkohol	2.287
Cigarete	8.723
Sredstva za osebno nego	6.844
Mobilni telefon	7.840
Drugo	4.729
SKUPAJ:	110.247

Vir: Družbeni profil študentov Slovenije, 2005.

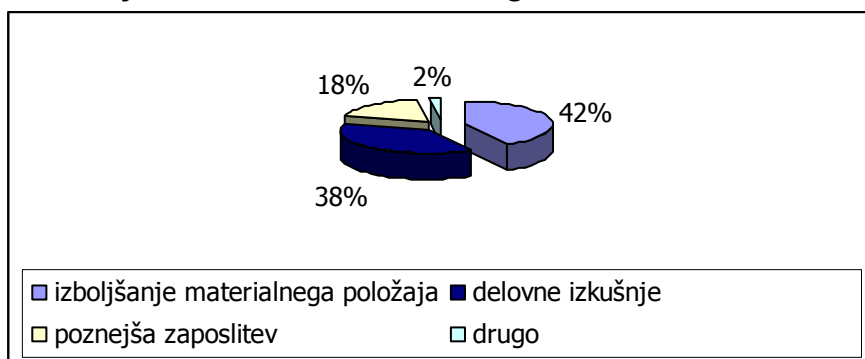
4.5. ŠTUDENSKO DELO IN RAZPOREJANJE PROSTEGA ČASA

Vzrok za razširjenost študentskega dela je med drugim tudi toga ureditev zaposlitvenih možnosti. Študentsko delo je bilo pred več kot 30 leti omogočeno kot primarni način za izboljšanje materialnega položaja študentov, vendar je do danes doživelo precej sprememb. Ena od očitnejših je, da pomen študentskega dela kot

instrumenta za izboljšanje materialnega položaja upada, saj se je materialni položaj večine slovenskih družin izboljšal, zato lažje omogočajo študij svojim otrokom. Ker pa je posredovanje študentskega dela ena od hitro rastočih panog je potrebno vzroke za rast študentskega dela iskati drugje. Eden od razlogov so večje materialne potrebe današnjih študentov, drugi razlog pa je zavedanje študentov, da visoka izobrazba sama po sebi še ni zagotovilo za poznejšo zaposlitev (Jeraj, 2005).

Študenti od študentskega dela ne pričakujejo samo izboljšanja materialnega položaja, ampak študentsko delo dojemajo kot možnost za pridobitev delovnih izkušenj, ki jim bodo pomagale pri iskanju zaposlitve po končanem študiju. Ta trditev je potrjena s spodnjimi podatki, saj večina študentov meni, da jim bodo delovne izkušnje, ki jih pridobijo z občasnim delom, pozneje pomagale pri iskanju zaposlitve.

Slika 16: Pričakovanja študentov od študentskega dela

Vir: Jeraj, 2005.

Delež študentov, ki opravljajo plačano delo preko študentske napotnice, znaša 66 %, pri čemer med spoloma ni razlike. Delež študentov, ki delajo, narašča s starostjo, kot je razvidno iz tabele 14 in slike 17.

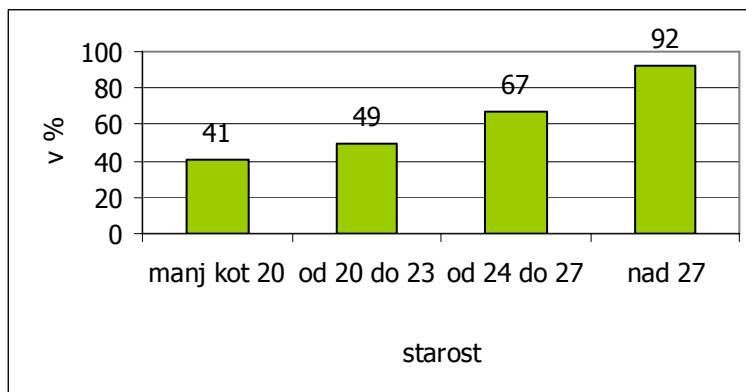
Tabela 14: Delež študentov, ki opravljajo plačano delo preko študentske napotnice, leto 2005

	Delajo	Ne delajo	SKUPAJ
Vsi študenti	66 %	34 %	100 %
21 let stari študenti	48 %	52 %	100 %
Študentke	65 %	35 %	100 %
Študenti	66 %	34 %	100 %

Vir: Evroštudent, 2005.

Deleži študentov, ki delajo, so v razponu od 20 % (Portugalska) do 91 % (Nizozemska). Delež, primerljiv z našim, dosegajo Avstrija (67 %), Nemčija (66 %), Finska (65 %) in Irska (69 %). Tudi delež 2-letnih študentov, ki delajo, je primerljiv z deleži njihovih vrstnikov v večini primerjanih držav, kjer sega delež malo nad in pod 50 %. Zopet odstopata Nizozemska z 88 % in Portugalska z 9 %. Delež žensk je zelo izenačen z deležem moških, saj je za le eno odstotno točko nižji od deleža moških. Več moških kot žensk dela v Španiji in na Portugalskem. Delež najmlajših študentov, ki delajo znaša 41 %, najstarejših pa 91 %, kar je razvidno iz slike 18. Korelacija pa ne obstaja le med starostjo študentov in delom, temveč tudi med starostjo in višino zaslužka, kar je razvidno iz tabele 16. Študenti, ki so stari manj kot 20 let zaslužijo z delom preko napotnice 11.000 SIT v povprečju na mesec, medtem ko stari nad 27 let zaslužijo nad 154.000 SIT.

Slika 17: Delež študentov, ki delajo, po starosti, leto 2005

Vir: Evroštudent, 2005.

Tabela 15: Povprečni dohodek študentov glede na starostno skupino za leto 2005

Starost	Zaslужek v SIT
Manj kot 20	11.000
Od 20 do 23	19.000
Od 24 do 27	48.000
Nad 27	154.000

Vir: Evroštudent, 2005.

Študenti v povprečju prebijejo na predavanjih, vajah ipd. 19 ur tedensko, nadaljnjih 17 ur na teden pa jim vzame individualno študijsko delo. Poleg tega namenijo 9 ur na teden plačanemu delu. Skupaj torej traja delavnik povprečnega študenta 52 ur tedensko. Mlajši študenti porabijo več časa za dejavnosti, povezane s študijem, manj pa za plačano delo. Povečevanje obsega delovnih obremenitev nima vpliva na čas, ki ga študenti namenijo študijskim aktivnostim, dokler obseg delovnih obveznosti ne preseže 15 ur na teden. Pri študentih, ki delajo 15 ur in več, se tedenske, s študijem povezane aktivnosti omejijo na 28 ur, delovne pa v povprečju trajajo 34 ur.

Tabela 16: Razporeditev časa študentov za leto 2005

	Predavanja	Samostojni študij	Delo	SKUPAJ
Vsi študenti	19 ur	17 ur	16 ur	52 ur
Študentke	19 ur	18 ur	16 ur	53 ur
Študenti 21 let	24 ur	18 ur	7 ur	49 ur

Vir: Evroštudent, 2005.

Tabela 17: Razporeditev časa študentov glede na ure dela za leto 2005

Ure dela	Predavanja	Samostojni študij	Delo	SKUPAJ
0	24 ur	19 ur	0 ur	43 ur
Od 1 do 5	21 ur	18 ur	3 ur	42 ur
Od 6 do 10	21 ur	18 ur	9 ur	48 ur
Od 11 do 15	23 ur	20 ur	14 ur	57 ur
Nad 15	14 ur	14 ur	34 ur	62 ur

Vir: Evroštudent, 2005.

Študenti, ki ocenjujejo svoja študijska in delovna bremena kot slaba ali nesprejemljiva, so povprečno tedensko obremenjeni 61 ur. V populaciji študentov, ki delajo, znaša njihov delež 26 %. Največ oziroma 47 % je takšnih, ki se jim zdi obremenitev še sprejemljiva, na teden pa za študij in delo porabijo 53 ur. Zelo

zadovoljnih s svojo obremenitvijo je 27 % študentov, ki študiju in delu namenijo 46 ur tedensko.

Tabela 18: Samoocena obremenitev študentov glede na delovne ure v letu 2005

Ocena obremenitve	študijske obveznosti	plačano delo	SKUPAJ
Slaba, nesprejemljiva	39 ur	22 ur	61 ur
Sprejemljiva	37 ur	16 ur	53 ur
Zelo dobra	33 ur	13 ur	46 ur

Vir: Evroštudent, 2005.

5. SOCIALNI TRANSFERI IN VPLIV NA SOCIALNI POLOŽAJ ŠTUDENTOV

Transferi posameznikom in gospodinjstvom⁶ sodijo med tekoče transfere javnofinančnih odhodkov in zajemajo vsa plačila, namenjena za njihovo tekočo porabo, ter predstavljajo splošni dodatek k družinskim dohodkom ali nadomestilo (delno ali polno) posameznikom in gospodinjstvom za posebne vrste izdatkov, med drugim tudi štipendije. Poleg tega sodijo med te transfere tudi sredstva, ki jih posamezniki ne prejmejo neposredno, pač pa le koristijo njihove ugodnosti, kot sta npr. regresirana študentska prehrana in prevoz. Ta sredstva sicer prejmejo ponudniki posameznih storitev, torej podjetja, vendar ne gre za subvencije⁷, pač pa se izkazujejo med transferi posameznikom in gospodinjstvom.

Študenti so torej pod določenimi pogoji upravičeni do neposrednih in posrednih finančnih sredstev oziroma pomoči. Štipendije in posojila iz različnih virov lahko uvrstimo med neposredne oblike pomoči, medtem ko so posredne oblike pomoči regresiranje prevoza, prehrane in bivanja.

5.1. NEPOSREDNE OBLIKE POMOČI

5.1.1. Štipendije

Štipendija je denarna pomoč za šolanje, ki jo podeljujejo država, podjetja, skladi in druge organizacije dijakom srednjih šol, študentom višjih in visokih šol, fakultet, akademij ter študentom podiplomskega magistrskega in doktorskega študija doma in v tujini (Statistične informacije, št. 220).

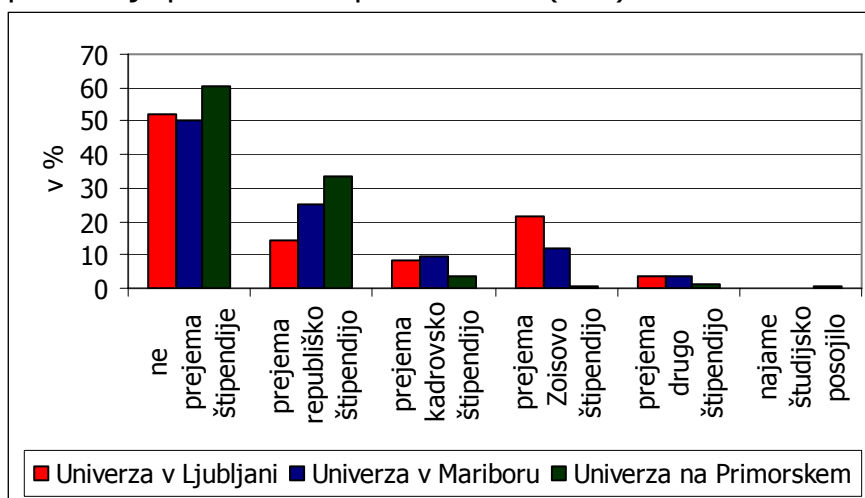
Namen štipendiranja mora poleg tega, da socialno in drugače ogroženim nudi možnost izobraževanja, povezuje bodoči kader z gospodarstvom in skrbi za razvoj kulture, temeljiti tudi na motiviranju dijaka ali študenta k uspešnejšemu študiju. Stimulacija mora biti naravnana na trajanje in na uspešnost izobraževanja. Ključno je, da je štipendija za dijaka ali študenta hkrati pravica in obveznost do študija, ki jo mora dijak ali študent izpolnjevati. Trenutno področje štipendiranja ureja štirinajst različnih zakonskih ter podzakonskih aktov, predvsem pa ZZZPB in Pravilnik o štipendiranju. Od 1. 9. 2008 se bodo v zvezi s proračunskimi in kadrovskimi viri

⁶Med transfere posameznikom in gospodinjstvom sodijo transferi nezaposlenim, družinski prejemki in starševska nadomestila, transferi za zagotavljanje socialne varnosti, transferi vojnim invalidom, veteranom in žrtvam vojnega nasilja, pokojnine in nadomestila plač, boleznine ter štipendije. Slednje predstavljajo približno 2 % teh transferov.

⁷Subvencija je stalna ali začasna denarna pomoč države, regres pa je povrnitev razlike med višjo nakupno in nižjo prodajno ceno.

štipendiranja uporabljale določbe že sprejetega ZŠtip, ki med drugim določa, da bo osnovna višina državne štipendije za dijake 36 EUR, za študente pa 54 EUR. Zoisova štipendija bo brez dodatkov za dijake znašala 61 EUR, za študente pa 94 EUR.

Slika 18: Štipendiranje po vrstah in po univerzah (v %) za leto 2005

Vir: Družbeni profil študentov, 2005.

Različne vrste štipendij, ki so pomemben vir študentskih dohodkov prejema skoraj polovica študentov Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru ter okoli 40 % študentov Univerze na Primorskem. Iz tabele 19 so razvidne vrste štipendij, ki se razlikujejo glede na to, kdo jih podeljuje, ter glede na višino in pogoje pridobitve. Najpogostejše oblike štipendij so republiške, Zoisove in kadrovske štipendije. Štipendije se med seboj izključujejo, kar pomeni, da posameznik ne more prejemati več štipendij hkrati.

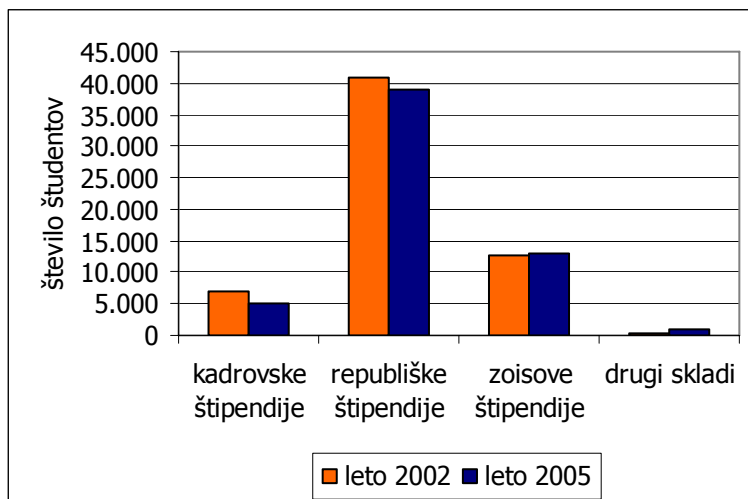
Tabela 19: Število študentov in povprečna štipendija od leta 2002 do leta 2005

Leto	31. 12. 2002		31. 12. 2003		31. 12. 2004		31. 12. 2005	
	Število študentov	Povpr. štip. (v SIT)	Število študentov	Povpr. štip. (v SIT)	Število študentov	Povpr. štip. (v SIT)	Število študentov	Povpr. štip. (v SIT)
Kadrovske štipendije	7.000	35.900	6.864	37.700	7.077	39.300	4.929	42.800
Republiške štipendije	40.802	29.400	40.971	31.000	40.659	33.400	38.922	34.000
Zoisove štipendije	12.750	34.200	12.956	36.200	12.920	38.300	12.878	39.700
Drugi skladi	405	33.400	416	30.400	35	50.500	1.039	44.800
SKUPAJ	60.957	33.225	61.207	33.825	60.691	40.375	57.768	40.325

Vir: Statistične informacije, št. 154.

Povprečna štipendija je sicer iz leta v leto višja, vendar število štipendistov upada. Čeprav štipendije vse bolj izginjajo iz kadrovskih okvirov, v zadnjem desetletju veliko pomanjkanje štipendij skušajo v manjšem deležu nadomestiti razne fundacije in skladi (znanstveno izobraževalna fundacija RS Ad-futura, sklad dr. Otta Likarja ipd.), športne in kulturne organizacije, ki štipendirajo nekatere šolajoče. Za štipendiranje se odločajo tudi nekatere občine, zlasti študentov iz svojega domačega okolja, ki niso zajete v skupnem razpisu kadrovskih štipendij (Izhodišča ŠOS za debato o predlogu gospodarskih in socialnih reform, 2006). Problem teh štipendij so nejasna merila in kriteriji (socialni, regionalni, politični) njihovega podeljevanja.

Slika 19: Število študentov, ki prejemajo štipendije za leto 2002 in leto 2005

Vir: Statistične informacije, št. 154.

Sedanji sistem štipendiranja potrebuje korenito prenovu. Obstoječa ponudba razpoložljivih virov štipendiranja ne sledi naraščajočemu interesu mladih za nadaljevanje izobraževanja v višje in visokošolskih študijskih programih, predvsem pa njena funkcija ni specifično regijsko razvojno naravnana. V ta namen je treba čim prej začeti izvajati ustrezne razvojne aktivnosti na področju oblikovanja in izvajanja načrtne ter sistematične regijske štipendijske politike. Potrebno bi bilo vzpostaviti sistem, ki bo omogočal študentu študij, ne glede na njegov socialni status, povezal študenta z bodočim delodajalcem v času študija in mu po končanem študiju zagotovil ustrezno zaposlitev. Še vedno pa bi moral sistem (na ustrezen način) vzpodbujati uspešne športnike, kulturnike, umetnike ter ostale profile, ki niso tržno atraktivni. Trenutno je sedanji sistem republiškega štipendiranja ločen od ostalih socialnih transferov, o katerih odločajo Centri za socialno delo. Za ureditev področja bi bil potreben kombiniran sistem štipendiranja, ki bi vključeval sredstva podjetij, občin, različnih organizacij, fundacij in drugih državnih institucij. Regijski skladi bi omogočali ciljno pridobivanje domačega kadra, vzpostavitev evidence nad mladimi talenti in pridobivanje novih znanj ter tehnologij, ki bi dvignile konkurenčnost v podjetniškem okolju. Štipendije je potrebno pripeljati v funkcijo zaposlovanja, ki bi stimulirala vpis dijakov in študentov v deficitarne izobraževalne programe.

5.1.1.1. Kadrovske štipendije

Kadrovsko štipendiranje ima pomembno vlogo v posredovanju informacij javnosti o profilih, po katerih je večje povpraševanje. Ta indikator je bil v preteklosti potrjen kot najbolj zanesljiv signal o trenutnih deficitarnih poklicih. Stanje na področju kadrovskega štipendiranja prav gotovo ni v skladu z vizijo kadrovskega načrtovanja oziroma razvoja kadrov, ki bi bilo uprto v prihodnost. Zaradi neugodnih gospodarskih razmer so se podjetja v boju za preživetje v veliki meri odrekla načrtnemu kadrovskemu razvoju. Kadrovske štipendije so bile v 80. letih dominantna oblika štipendiranja, saj so organizacije in delodajalci podeljevali še blizu 45.000 kadrovskih štipendij. Danes je to število precej manjše. V letu 2004 beležimo le še približno 7.000 kadrovskih štipendij, ki jih prejema 3,9 % študentov. Največ kadrovskih

štipendij je bilo v letu 2004 razpisanih v predelovalnih dejavnostih (2.277) in v javni upravi (1.391), najmanj pa za področje kmetijstva (33) in izobraževanja (5).

Razlogov za upad kadrovske štipendije je več. Delodajalci lahko računajo na veliko izbiro kadrov med iskalci zaposlitve, zato ne čutijo potrebe, da za kritje svojega povpraševanja vlagajo dodatna sredstva, s kadrovskim štipendiranjem pa delodajalci sprejemajo tudi določeno stopnjo tveganja pri izbiri. Tveganje zmanjšujejo tako, da se odločajo predvsem za štipendiranje višjih letnikov, ker je večja verjetnost dokončanja šolanja glede na to, da je osip največji v nižjih letnikih. Poleg tega pa je s štipendiranjem višjih letnikov povezana manjša poraba sredstev, ker je dolžina štipendiranja krajša in zaželen kader dobijo prej.

Kadrovske štipendije razpisujejo in podeljujejo delodajalci z namenom, da si v določenem času zagotovijo ustrezno usposobljene delavce. Delodajalci morajo v skladu z ZZZPB (10. člen) do 15. januarja za tekoče leto posredovati ZRSZ podatke za razpis. ZRSZ vsako leto posredovane podatke uredi in na podlagi Pravilnika o štipendiranju pripravi skupen razpis ter ga do konca aprila javno objavi. Zakon določa višino minimalne kadrovske štipendije, ki za dijake ne sme biti nižja od 20 %, za študente pa ne nižja od 30 % zajamčene plače, zmanjšane za davke in prispevke. Vsa ostala razmerja se dogovorijo s pogodbo med štipendistom in štipenditorjem, ki med drugim določa tudi pogoje za ohranitev štipendije, med katerimi je običajno končan letnik. Če pogoji za ohranitev štipendije niso izpolnjeni, je štipenditorju potrebno vrniti že izplačane štipendije. Štipendije se kandidatom odobrijo na podlagi prošnje in razgovora s kandidatom. Po novem bo minimalna kadrovska štipendija vezana na državno štipendijo, saj ZŠtip predvideva minimalno kadrovska štipendijo v višini državne štipendije.

5.1.1.2. Zoisove štipendije

Zoisovo štipendiranje nadarjenih najprej dijakov ter nato študentov poteka od leta 1986 naprej in jih podeljuje ZRSZ, ki objavi razpis hkrati z razpisom za kadrovske štipendije. Ta oblika štipendiranja naj bi spodbudila in podprla nadarjene mlade pri uresničevanju njihovih poklicnih in izobraževalnih teženj ter tako zmanjšala osip nadarjenih mladih v izobraževanju in s tem povečala priliv visoko izobraženih strokovnjakov, ki bodo iskali zaposlitev na trgu dela. Žal pa iskanje zaposlitve mladih, nadarjenih ter visoko izobraženih ni omejeno na trg dela v Republiki Sloveniji, s čimer bi ti pripomogli k dvigu konkurenčnosti ter uspešnosti slovenskega gospodarstva.

Problem Zoisovih štipendij je med drugim v tem, da je to štipendijo skoraj nemogoče dobiti med študijem, kar pa ni veljalo za Mundove štipendije⁸. Tako je po podatkih ZRSZ Zoisovo štipendijo prvič prejelo 1.480 mladih, od tega 1.266 v prvem letniku srednješolskega izobraževanja, kar pomeni, da je bilo 85,54 % vseh novih Zoisovih štipendistov zanj predlaganih v zadnjem razredu osnovne šole. Študentov, ki so na novo prejeli Zoisovo štipendijo je bilo le 84 (5,7 %), od tega 60 študentov v prvem

⁸Do leta 2000 so študenti visokošolskih ustanov od 3. letnika dalje lahko prejeli Mundove štipendije, ki jih je urejal Statut sklada dr. Franca Munde pod pogojem, da so pokazali izrazito nadpovprečne rezultate in so se uspešno vključili v študijske, strokovne in raziskovalne dejavnosti.

letniku na dodiplomski stopnji, kar pomeni, da so jih predlagale pristojne osebe v končnem letniku srednje šole, ter 99 (6,7 %) na podiplomski stopnji.

Drugi problem so pogoji, ki so potrebni za pridobitev štipendije, in predlagatelj za Zoisovo štipendijo. Kandidat ne more sam zaprositi za štipendijo, saj ga mora predlagati predstojnik izobraževalnega zavoda oziroma pooblaščen delavec. Če kandidata predlaga srednja šola, višješolski ali visokošolski zavod, mora imeti javno priznan uspeh ali izjemni dosežek v preteklih dveh letih. Kandidat, ki želi pridobiti Zoisovo štipendijo mora imeti v minulem šolskem letu najmanj prav dober učni uspeh oziroma povprečno oceno opravljenih izpitov v preteklem letu najmanj prav dobro (8), kar pa ne velja za ohranitev štipendije, saj so pogoji takšni, da štipendist ne potrebuje nadpovprečnih rezultatov. Za dijaka zadošča najmanj dober uspeh, za študenta pa povprečna ocena dobro (7). Tudi določanje nadarjenosti je naravnano tako, da imajo več možnosti za pridobitev štipendije otroci tistih staršev, ki imajo vsaj srednješolsko izobrazbo. Kandidati morajo imeti izrazite intelektualne oziroma umetniške sposobnosti, ki se ugotavljajo na podlagi generacijskega preizkusa sposobnosti in dodatnih psiholoških preizkusov, ki se opravijo že zgodaj, v zadnjem razredu osnovne šole. Poleg tega se priznavajo tudi uvrstitve v finale na državnih in mednarodnih tekmovanjih ali drugi priznani izjemni dosežki, na katere pa vpliva tudi družinsko okolje.

5.1.1.3. Republiške štipendije

Republiške štipendije so namenjene vajencem, dijakom in študentom višjih strokovnih šol in visokošolskih zavodov, ki se izobražujejo po dodiplomskih in podiplomskih študijskih programih z javno veljavnostjo. Razpis za republiške štipendije pripravi ZRSZ, kandidati pa morajo izpolnjevati materialne pogoje, ki so določeni v ZZZPB in starostne pogoje ob prvi pridobitvi štipendije. Slednji določajo, da so do republiške štipendije upravičeni tisti, ki ob vpisu v prvi letnik poklicne oziroma srednje šole niso starejši od 18 let, ob vpisu v prvi letnik višješolskega ali visokošolskega programa pa ne od 26 let.

Materialni pogoj za pridobitev republiške štipendije je vezan na zajamčeno plačo. Dohodek na družinskega člana v preteklem koledarskem letu pred prijavo na razpis ne sme presegati 130 % zajamčene plače. Pogoj za ohranitev štipendije je vsaj zadosten uspeh, drugače se štipendija ukine. Ker zajamčena plača ni statistična kategorija niti ni valorizirana z rastjo plač niti z rastjo življenjskih stroškov je kot materialni cenzus vprašljiva, saj iz leta v leto izloča nekatere štipendiste, ki se jim družinski dohodek realno ni povečal. Pravilnik o štipendiranju je nekoliko omilil izpadanje štipendistov zaradi preseganja cenzusa, in sicer z določilom, da štipendija miruje štipendistom, če ne presegajo cenzusa za več kot 10 %. Vendar tudi s tem ukrepom ni bilo mogoče vplivati na stalno zaostrovanje cenzusa skozi daljše obdobje. To pomeni, da so nekateri kandidati izpadali iz vrst štipendistov zaradi preseganja cenzusa, kljub realno enakim dohodkom, kot so jih imeli v preteklih letih, ko so štipendijo prejeli. Višino štipendije bi zato morali nujno vezati na povprečno bruto plačo, ki predstavlja statistično kategorijo. Na višino štipendije vplivajo tudi dejavniki, kot so učni uspeh v povezavi s krajem bivanja, stroški izobraževanja, ki so običajno razdeljeni na družboslovno humanistične in naravoslovno tehnične usmeritve.

5.1.2. Študentska posojila

Posojilo za študij je od leta 1999 oblika državne finančne pomoči, s katero se prosilcu regresira obrestna mera za financiranje njegovega izobraževanja in omogoči odložena povrnitev stroškov izobraževanja. Pri tem gre tako za kritje šolnine kot za delno kritje življenjskih stroškov. Na ta način skuša država delno razbremeniti državni proračun in kombinirati proračunske zmožnosti za štipendiranje s posojili v skladu s priporočili Svetovne banke in pozitivne prakse nekaterih evropskih držav. Posojilodajalce izbere MDDSZ na podlagi javnega razpisa za pridobitev koncesije za dodeljevanje regresiranih posojil za študij.

Doba posojila za študij je sestavljena iz:

- dobe prejemanja mesečnih oziroma letnih obrokov v času šolanja, ki je odvisna od vrste leta,
- dobe odloga odplačila, ki se odloži do zaposlitve posojilojemalca, vendar najdlje za 2 leti od prenehanja prejemanja posojila, kar velja tako za glavnico kot za obresti in
- dobe odplačevanja prejetih obrokov, ki je praviloma leto dni daljša od dobe prejemanja posojila, torej 5 let, vendar višina mesečne obveznosti ne sme presežati 1/3 mesečne plače.

Višina prejetega posojila je izražena v lotih, pri čemer je vrednost enega leta 5.500 SIT mesečno oziroma 66.000 SIT letno, saj se prosilec lahko odloči za mesečno ali letno prejemanje posojila ali za namensko porabo sredstev na podlagi računa v maksimalni višini letne vrednosti 1 lota. Dobe obrokov prejemanja so lahko od enega leta do štirih let. Osnovna višina posojila za štiriletno izobraževanje znaša 264.000 SIT (4 lote), pri čemer se glede na kraj bivanja, posebne potrebe in glede na dohodek družinskega člana (če je nižji od 130 % zjamčene plače) poveča skupaj za največ 2 lota, tako, da je maksimalna vrednost posojila za študij za štiriletno obdobje 396.000 SIT. V Pravilniku o posojilu za študij je med drugim nejasno navedeno: "*Osnovna višina regresa znaša 50 % realne letne obrestne mere za posojilo za študij, dodatno regresiranje pa se določi na podlagi učnega uspeha prosilca, in sicer ob povprečni oceni najmanj 7,5 50 % in ob povprečni oceni najmanj 8,5 100 %.*" MDDSZ je navedbo pojasnil, da v primeru povprečne ocene najmanj 7,5 študent prejme 50 % regres realne letne obrestne mere in v primeru povprečne ocene najmanj 8,5 100 %.

Posojilo za študij mora biti zavarovano bodisi pri zavarovalnici bodisi s poroštvom. Posojilo lahko miruje in se ne izplačuje za največ eno šolsko leto, če posojilojemalec ni izdelal letnika oziroma ne nadaljuje z izobraževanjem na isti ali višji stopnji, pri čemer posojilojemalec nosi stroške obresti za celo šolsko leto. Posojilojemalec mora vrniti prejetu posojilo v celoti skupaj z obrestmi po obrestni meri poslovne banke za potrošniška posojila, če po svoji volji ali krivdi opusti študij, če zamenja študijski program in ne napreduje v višji letnik ter če navaja neresnične podatke.

5.2. POSREDNE OBLIKE POMOČI

5.2.1. Subvencionirana prehrana

Subvencionirana študentska prehrana, ki je v skladu z ZDoh neobdavčen prejemek, predstavlja pravico študenta, določeno z ZSŠP, in je namenjena predvsem preventivni skrbi za zdravje študentov. Subvencioniranje študentske prehrane pa ni uvedla vlada, kot bi mnogi mislili, pač pa ŠOU v Ljubljani v začetku leta 1992, ki pa zaradi izredno intenzivne rasti v povpraševanju po tej obliki subvencioniranja že po štirih mesecih ni več zmogla finančno nadaljevati s projektom. Tako se je maja 1992 pod pritiskom študentov država odločila subvencionirati študentska kosila s sistemom "študentskih bonov" ter tako pripomogla k boljšemu zdravstvenemu stanju študentov.

Subvencioniranje prehrane je v strokovnem in nadzornem smislu funkcija MDDSZ, ki za izvajanje posameznih nalog pooblasti ŠOS oziroma izvajalca. Ponudniki subvencioniranja študentske prehrane so izbrani na javnem razpisu, ki ga pripravi MDDSZ. O izbiri ponudnikov odloča razpisna komisija, v kateri so predstavniki izvajalca. Učinkovitost, preglednost in nadzor nad subvencioniranjem študentske prehrane se izvaja z računalniško podprtim sistemom. Način obračunavanja in plačevanja subvencij ter vodenje evidenc in poročanje določi MDDSZ.

Višina subvencije za obrok študentske prehrane iz proračunskih sredstev, znaša najmanj 75 % zneska regresa za prehrano delavcev med delom, določenega s kolektivno pogodbo za negospodarstvo (za januar - julij 2007 3,14 EUR). Ta sredstva mora zagotoviti MDDSZ. Od 1. 7. 2007 znaša višina subvencije za obrok študentske prehrane 2,35 EUR in se bo enkrat letno usklajevala z rastjo cen življenjskih potrebščin (ZSŠP-A).

Podatki za obdobje od leta 2000 do leta 2005 kažejo, da se je število študentov, ki koristijo subvencionirano prehrano, s 23.370 povečalo na 42.153 povprečno mesečno, število unovčenih bonov pa je naraslo s 3.711.696 na 5.547.994 letno. Proračunska sredstva, ki so namenjena subvencioniranju, so narasla s 1,570 mrd. SIT na 3,003 mrd. SIT. Povprečni znesek subvencije za en obrok se je s 419 SIT v letu 2000 dvignil na 553 SIT v letu 2006 (Ko ne bo obveznosti, ne bo tudi bonov, 2006). Cene za študentski bon so se v letu 2006 gibale med 160 SIT in 780 SIT. Povprečna cena za bon v letu 2006 pa je znašala 496 SIT. Razlika v cenah bonov pa ni odvisna od višine subvencije, ki je enotna za vse izvajalce subvencionirane prehrane, pač pa od ponudbe posameznega izvajalca, ki mora ravnati v skladu z navodili za izvajanje subvencionirane prehrane (MDDSZ).

Tabela 20: Proračunska sredstva za regresirano prehrano po posameznih letih (v 000 SIT)

	2003	2004	2005	2006	2007
Stroški izvajanja študentske prehrane	34.132	35.258	56.943	56.943	56.943
Stroški študentske prehrane	2.739.314	2.960.145	3.003.690	3.457.548	3.665.383
SKUPAJ:	2.773.446	2.995.403	3.060.633	3.514.491	3.722.326

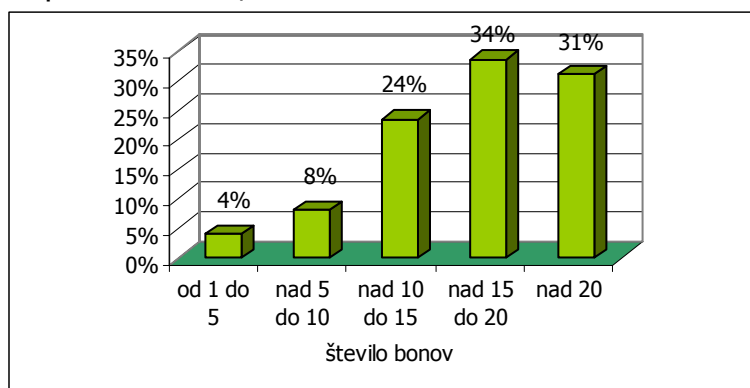
Vir: Zaključni račun proračuna RS za leto 2003, 2004, 2005.

Proračun RS za leto 2006, 2007.

Za razliko od večine štipendij so do subvencionirane prehrane upravičeni vsi, ki imajo status študenta (glej 6.1.) in niso zaposleni oziroma vpisani v evidenco brezposelnih, ne glede na socialni položaj. Svoj status morajo dokazati s študentsko izkaznico, indeksom ali potrdilom o šolanju. Študenti lahko subvencioniran obrok pridobijo za vsak delovni dan v mesecu. Če ima študent potrdilo šole ali zavoda, da v soboto ali nedeljo opravlja študijske obveznosti, lahko pridobi subvencioniran obrok tudi za ta dva dneva.

Približno polovica upravičencev do študentske prehrane se koristi te pravice, druga polovica pa se večinoma prehranjuje doma, pri starših ali sorodnikih. Število kupljenih bonov na študenta znaša povprečno 15 bonov na mesec, kar 31 % pa je takšnih, ki porabijo vse bone, do katerih so mesečno upravičeni.

Slika 20: Mesečna poraba bonov, leto 2005

Vir: Izhodišča ŠOS za debato o predlogu gospodarskih in socialnih reform, 2006.

Izpostaviti velja tudi podatek, da je število izkoriščenih študentskih bonov od študenta do študenta iz različnih razlogov (socialnih in številnih drugih) zelo različno. Nekaterim, predvsem socialno najšibkejšim študentom, so študentski boni najpomembnejše zagotovilo vsaj enega toplega obroka, medtem ko drugi študentskih bonov sploh ne kupujejo. V zvezi s tem naj omenim, da so zlorabe študentskih bonov možne, kar je že leta 1997 ugotovilo računsko sodišče in v svojem poročilu zapisalo: »Ugotovljeno je bilo, da študent, ki dela na prodajnem mestu, konec meseca v računalniškem programu lahko pridobi podatke o študentih, ki niso izkoristili pravice do nakupa 20 bonov v tekočem mesecu« (Poročilo o reviziji izvajanja pogodb in porabi sredstev subvencioniranja študentske prehrane pri ŠOS, 22. 9. 1997). Iz napisanega izhaja, da lahko študent, ki prekorači mesečni limit študentskih bonov, neupravičeno pridobi dodatne bone.

Na nivoju EU ni enotnega sistema pri zagotavljanju (socialnih) pomoči študentom. Pri subvencioniranju študentske prehrane obstajajo različni pristopi – subvencije države gostinskim lokalom, ki ponujajo znižane cene prehrane, ali pa subvencioniranje prehrane s sredstvi visokošolskih ustanov. Glede na način subvencioniranja prehrane študentov lahko države razdelimo na dve večji skupini. V prvi skupini držav, kot so Nemčija, Grčija, Francija, Italija, Avstrija, Portugalska in Finska, vlade ali regije oziroma dežele subvencionirajo gostinska podjetja, ki študentom nudijo prehrano po znižanih cenah. V Avstriji vlada omogoča tudi dodatni regres za socialno šibkejše študente. Na splošno so subvencionirane prehranske usluge dostopne vsem študentom. V drugi skupini držav (VB, Belgija, Španija) pa prehrano subvencionirajo

visokošolske ustanove iz lastnih sredstev, s tem da te ustanove prejemajo vladne podpore in jo v nekaterih primerih vežejo na socialni položaj upravičenca. V Španiji na primer pomoč, ki jo zagotovijo univerze, temelji na socialnem položaju študenta in njegovem študijskem uspehu.

5.2.2. Subvencionirano bivanje

Subvencioniranje bivanja študentov je urejeno s Pravilnikom o subvencioniranju bivanja študentov. Subvencije za bivanje študentov se lahko dodelijo javnim in zasebnim zavodom ter drugim pravnim osebam, ki so registrirane za dejavnost študentskih domov, prek njih pa tudi zasebnikom, lastnikom sob, ki sprejemajo študente in izpolnjujejo določene pogoje. Subvencije za bivanje študentov se podelijo na podlagi javnega razpisa, ki ga enkrat letno pripravi MŠZŠ. Subvencije se lahko javnim zavodom, ki so registrirani za dejavnost študentskih domov, podelijo brez javnega razpisa.

Tabela 21: Število študentskih domov in registriranih zasebnikov od leta 2003 do leta 2005

Leto	Študentski domovi	Zasebniki
2003	21	4
2004	22	3
2005	29	3

Vir: Statistične informacije, št. 200.

Do subvencioniranega bivanja so upravičeni tisti študenti, ki izpolnjujejo za to potrebne pogoje, ki jih ugotavljajo pisarne za študentske domove, izbere pa jih MŠZŠ. Študenti morajo izpolnjevati naslednje splošne pogoje:

- imajo status študenta in se izobražujejo po študijskih programih, ki se izvajajo kot redni študij (izredni študij se mora izvajati najmanj tri dni v tednu) ter niso zaposleni ali iskalci zaposlitve,
- povprečni bruto dohodek na člana družine ne presega 150 % povprečne bruto plače na zaposlenega v Republiki Sloveniji v istem obdobju,
- imajo stalno bivališče najmanj 25 km od kraja študija.

Glede zadnje alineje so izjeme, saj subvencijo lahko dobi tudi študent, ki je od kraja bivanja oddaljen manj kot 25 km, če:

- ima najmanj 4 km do najbližjega postajališča javnega prevoznega sredstva,
- nima več kot dvakratne možnosti javnega prevoza dnevno ali
- živi v posebno težkih socialnih in zdravstvenih razmerah.

Merila za subvencioniranje bivanja študentov, ki s študentskim domom prvič sklenejo nastanitveno pogodbo, so:

- učna in študijska uspešnost,
- izjemen uspeh in obštudijske dejavnosti,
- materialni položaj,
- oddaljenost stalnega bivališča od kraja študija,
- posebne socialne, zdravstvene razmere študenta in drugo.

Posamezne postavke se točkujejo, zato imajo prednost študenti z več točkami. Če ima več študentov enako število točk, se kot dodatno merilo upošteva učna in študijska uspešnost. Za razliko od posredne finančne pomoči v obliki subvencionirane prehrane, do katere so upravičeni vsi študenti s statusom, so do

subvencioniranega bivanja upravičeni le tisti, ki bivajo v študentskih domovih in pri izbranih zasebnikih ter izhajajo iz socialno bolj ogroženih družin. Ta način subvencioniranja preprečuje prelivanje javno finančnih prihodkov k bogatejšim slojem prebivalstva. V tabeli 22 je prikazano število študentov, ki jim je uspelo izpolniti materialni cenzus in ostala merila, potrebna za bivanje v študentskem domu.

Tabela 22: Število študentov v domovih in pri registriranih zasebnikih od leta 2003 do leta 2005

Leto	Število študentov v domovih	Število študentov pri zasebnikih	SKUPAJ
2003	9.009	518	9.527
2004	9.655	120	9.775
2005	10.010	129	10.139

Vir: Statistične informacije, št. 200.

Cena bivanja v javnih študentskih domovih je sestavljena iz:

- stroškov dela,
- izdatkov za blago in storitve, ki lahko zajemajo stroške tekočega vzdrževanja, stroške za porabljeno energijo, vodo, komunalne storitve in komunikacije ter največ 20 % teh stroškov za druge izdatke za blago in storitve,
- stroškov za investicijsko vzdrževanje ter nakup opreme.

Cena bivanja v študentskih domovih se med posameznimi domovi razlikuje glede na opremljenost doma. Vsi študenti, ki bivajo v študentskih domovih, plačujejo neekonomsko ceno, ki znaša v Ljubljani v povprečju dobrih 60 EUR. Tisti študenti, ki še nimajo rešenih vlog za podaljšanje bivanja, pa od 30. 9. do rešitve vloge (ali do izselitve) plačujejo ekonomsko ceno, ki znaša v povprečju 136 EUR. Subvencija na posameznega študenta v šolskem letu 2006/07 znaša 14,50 EUR, kar je manj, kot je razlika med neekonomsko in ekonomsko ceno. Študentske domove namreč financira država, del dohodka pa pridobivajo z dodatnimi dejavnostmi (gostinstvo, turizem ...), zato je razlika med obema cenama višja, kot je subvencija.

Tabela 23: Proračunska sredstva in subvencije za študentske domove v posameznih letih (v 000 SIT)

	2003	2004	2005	2006	2007
Izdatki za blago in storitve	2.389	427	0	517	510
Transferi posameznikom in gospodinjstvom - subvencije	605.725	685.630	737.715	800.536	827.181
Drugi tekoči transferi	50.681	57.702	69.739	75.089	78.332
Investicijski transferi ⁹	187.678	201.943	113.245	115.850	118.514
SKUPAJ:	846.473	945.702	920.699	991.992	1.024.537

Vir: Zaključni račun proračuna RS za leto 2003, 2004, 2005.

Proračun RS za leto 2006, 2007.

Nekoliko drugače je pri zasebnikih. V primeru, da so do subvencije upravičeni študenti, ki bivajo pri izbranih zasebnikih, gre za tripartitno razmerje: študentski dom - zasebnik - študent. Zasebnik prejme od študentskega doma celotno najemnino, študent pa študentskemu domu poravna najemnino, ki je v primeru subvencioniranja ustrezno nižja. Cena bivanja pri zasebnikih se zniža za toliko, kolikor znaša

⁹V tabeli niso zajeta sredstva za izgradnjo študentskih domov.

subvencija. Najemnina pri zasebniku lahko znaša med 42 EUR in 105 EUR, dodeljena subvencija pa znaša 38 EUR.

V študentskih domovih ali pri registriranih zasebnikih je v letu 2005 bivalo 16,50 % vseh redno vpisanih študentov, vključno z absolventi. Trenutno je identificirano pomanjkanje študentskih postelj, saj se je v začetku šolskega leta 2005/2006 za 10.010 razpisanih postelj potegovalo približno 14.300 študentov, zato je nujno potrebno zagotoviti dodatne bivalne študentske kapacitete.

5.2.3. Subvencioniranje prevoza

Podobno kot velja za subvencioniranje študentske prehrane, velja tudi za subvencioniranje prevoza študentov, ki je določeno s Pravilnikom o subvencioniranju prevozov študentov, saj so do minimalne subvencije v višini 7 % cene mesečne vozovnice upravičeni vsi tisti študenti, ki se izobražujejo izven kraja stalnega bivališča¹⁰. Razlika med subvencionirano prehrano in subvencioniranim prevozom je v višini subvencije, ki je dodeljena posamezniku. Znesek subvencije za posameznega študenta določi prevoznik na podlagi lestvice, ki študente razvršča v razrede, pri čemer se upošteva:

- bruto mesečni dohodek na družinskega člana v primerjavi s PMBP na zaposlenega v Republiki Sloveniji in
- oddaljenost kraja izobraževanja od kraja stalnega bivališča.

Tabela 24: Višina subvencije glede na dohodkovne razrede

Razred	Povprečni bruto mesečni dohodek na družinskega člana v % od PMBP na zaposlenega v RS	Višina subvencije
1	Do 15 %	50 %
2	Nad 15 % do 30 %	30 %
3	Nad 30 % do 55 %	17 %
4	Nad 55 %	7 %

Vir: Pravilnik o subvencioniranju prevozov študentov.

Višina subvencije se v vsakem razredu zviša za 10 %, če je oddaljenost stalnega bivališča od kraja izobraževanja 40 do 60 km in 20 %, če je oddaljenost nad 60 km. Od subvencije se odštejejo morebitni dodatki za prevoz, ki so vključeni v štipendijo. MŠZŠ subvencije nakazuje neposredno prevoznikom.

Tabela 25: Regresiranje prevoza študentov v posameznih letih (v 000 SIT)

	2003	2004	2005	2006	2007
Regresiranje prevoza	169.563	158.449	232.431	229.404	237.040

Vir: Zaključni račun proračuna RS za leto 2003, 2004, 2005.

Proračun RS za leto 2006, 2007.

¹⁰ Mestni potniški promet subvencionira občina.

6. DAVČNI VIDIK ŠTUDENTSKEGA DELA

V zadnjih dveh letih je bil ZDoh v členih, ki se nanašajo na študentsko delo, večkrat spremenjen ali dopolnjen. Prva sprememba zakona je začela veljati s 1. 1. 2005, druga s 1. 6. 2005, tretja s 1. 1. 2006, zadnjo spremembo pa prinaša ZDoh, ki velja od 1. 1. 2007. Pred 1. 1. 2005 je veljalo, da študentsko delo, ki ni preseglo mesečnega limita, ni bilo obdavčeno z akontacijo dohodnine. Če je bil limit presežen, se je obračunala dohodnina v višini 25 % od davčne osnove. Mesečni limit se je spreminjal tako, kot so se spreminjale olajšave, glede na PMBP na zaposlenega v RS za predpretekli mesec. Na letni ravni pa je veljalo, da so bili študenti, ki so v posameznem davčnem letu (nazadnje za leto 2004) prejeli več kot 51 % PLBP zaposlenih v RS, dolžni oddati napoved za odmero dohodnine ne glede na to ali jim je bila v preteklem letu odvedena akontacija dohodnine ali ne. Ker je bila PLBP v Sloveniji v letu 2004 3.210.852 SIT, je bil zavezanec za oddajo dohodninske napovedi tisti študent ali dijak, ki je preko študentske napotnice prejel več kot 1.637.534 SIT. Če študent zneska limita na letni ravni ni presegel, a je med letom presegel znesek mesečnega limita in plačal akontacijo dohodnine, je moral prav tako oddati dohodninsko napoved, sicer ni dobil vrnjene med letom vplačane akontacije. Splošno olajšavo (11 %) je študent lahko koristil tudi, če so ga starši uveljavili kot olajšavo za vzdrževanega družinskega člana. Če so starši izkoristili olajšavo za vzdrževanega družinskega člana, ki je imel svoje dohodke, se je olajšava staršev znižala za znesek otrokovih dohodkov. Poleg tega je imel študent na podlagi ZDoh iz leta 1993 priznano 40 % olajšavo za prejemke, dosežene z opravljanjem dela preko študentskih in drugih organizacij, vključno s priznavanjem normiranih stroškov v višini 10 %.

1. 1. 2005 se je status študentskega dela bistveno poslabšal, saj je bilo potrebno za vsak dohodek plačati akontacijo dohodnine. Bistvena sprememba v zvezi s študentskimi prejemki preko študentskih napotnic je bila v 121. členu zakona, ki je določal, da se akontacija dohodnine od dohodka rezidenta za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijaku in študentu, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, če posamezen dohodek ne presega 74.000 SIT, izračuna in plača od davčne osnove po stopnji 12,5 %, drugače pa po stopnji 25 %. Splošno olajšavo je lahko koristil le študent, ki ga starši niso uveljavljali kot davčno olajšavo. S 1. 6. 2005 je ZDoh določil, da akontacije dohodnine ni potrebno plačati, če posamezen znesek ne presega 100.000 SIT. Študentom so bili še vedno priznani normirani stroški v višini 10 % in znižanje letne davčne osnove za posebno osebno olajšavo v višini 668.100 SIT, kar so pozneje s popravkom dvignili na 1.200.000 SIT (1.225.200 v letu 2006). Posebno osebno olajšavo so študenti lahko uveljavili pod pogojem, da njihovi dohodki, ki so bili predmet obdavčitve v posameznem davčnem letu niso presegali 1.600.000 SIT. Če je skupni letni dohodek študenta presegal 1.600.000 SIT, se študentu posebna osebna olajšava ni priznala. V zvezi s tem je bilo potrebno upoštevati vse dohodke študenta (tudi dividende, avtorske honorarje, kadrovske štipendije, pokojnine ipd.) in ne le dohodkov, izplačanih na podlagi študentske napotnice.

S 1. 1. 2005 je stopil v veljavo še Pravilnik o vsebini, načinu in rokih obveščanja DURS-a in Inšpektorata RS za delo, ki se nanaša na zaposlitev dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela

dijakom ali študentom. Ta pravilnik določa, da mora delodajalec ali na podlagi njegovega pisnega pooblastila pooblaščen organizacija (študentski servis), ki zaposli dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščen organizacije, o tem obvestiti DURS in Inšpektorat RS za delo z Obvestilom o zaposlitvi dijakov ali študentov, in sicer najpozneje na dan začetka dela dijaka ali študenta.

V skladu z davčno zakonodajo, ki velja od 1. 1. 2007, se dohodki za opravljeno študentsko delo na podlagi napotnice pooblaščen organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanje dela dijakom ali študentom, štejejo kot dohodki iz drugega pogodbenega razmerja, saj je v skladu s 38. čl. ZDoh (Ur. l. RS 117/06) dohodek iz drugega pogodbenega razmerja vsak posamezni dohodek za opravljeno delo ali storitev.

Akontacija dohodnine od dohodka iz drugega pogodbenega razmerja se izračuna in plača od davčne osnove po stopnji 25 %. Ne glede na to pa se akontacija dohodnine od dohodka rezidenta, ki glede starosti in statusa izpolnjuje pogoje za priznane olajšave za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščen organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, ne izračuna in ne plača, če posamezen dohodek ne presega 400 EUR.

Davčna osnova od dohodka iz drugega pogodbenega razmerja je vsak posamezen dohodek, zmanjšan za normirane stroške v višini 10 % dohodka ali za dejanske stroške prevoza in nočitve v zvezi z opravljanjem dela in storitev na podlagi dokazil (računov), največ do višine, ki jo določi vlada. To pomeni, da tudi študent, ki opravlja delo preko študentske napotnice, lahko uveljavlja dejanske stroške prevoza in nočitve, ki zadevajo opravljanje dela. Dejanske stroške lahko študent uveljavlja v letni napovedi za odmero dohodnine.

V zvezi z začasnim in občasnim delom dijakov in študentov je potrebno upoštevati splošno olajšavo, ki je določena v 111. čl. ZDoh in znaša 2.800 EUR, in posebno osebno olajšavo, ki je določena v 113. čl. ZDoh (Ur. l. RS 117/06) in znaša 2.800 EUR. Novost glede posebne osebne olajšave je, da ni več vezana na višino letnega dohodka. Ta olajšava znižuje davčno osnovo od dohodka za opravljeno začasno in občasno delo na podlagi napotnice rezidentom do dopolnjenega 26. leta starosti, ki se izobražujejo in imajo status dijaka ali študenta. Posebna osebna olajšava velja tudi za tiste osebe, ki so starejše od 26 let in so se na študij vpisale do 26. leta starosti oziroma najpozneje v letu, ko so dopolnile 26 let, in sicer:

- za dodiplomski študij za dobo največ 6 let od dneva vpisa in
- za podiplomski študij za dobo največ 4 leta od dneva vpisa.

Pri tem je dodaten pogoj, da imajo te osebe status študenta. Če kateri koli od teh pogojev ni izpolnjen, se mora za dohodke iz drugega pogodbenega razmerja teh oseb plačati akontacijo dohodnine v višini 25 % od davčne osnove, ne glede na višino dohodka.

Posebna osebna olajšava je neposredno vezana na status študenta, kar pomeni, da se mu prizna sorazmerno z obdobjem, v katerem ima študent status in izpolnjuje ostale pogoje. Posebna osebna olajšava se ne prizna osebi, ki je delo preko študentske napotnice sicer opravila v času, ko je imela status, plačilo pa je prejela v

davčnem obdobju, ko je status že izgubila, saj se dohodnina nanaša na datume izplačil in ne na datume obračunov dohodka.

Primer: Študentu je 30. 9. 2007 potekel status. Posebna osebna olajšava se študentu prizna za 9 mesecev in znaša 2.100 EUR (9/12 od 2.800 EUR).

Status študenta pa v Zakonu o dohodnini ni posebej opredeljen, zato se upoštevajo določbe ZViS (65. in 70. čl.), ki določa, da je študent oseba, ki se vpiše na visokošolski zavod na podlagi razpisa za vpis in se izobražuje po dodiplomskem ali podiplomskem študijskem programu. Svoj status izkazuje s študentsko izkaznico. Status študentu poteče, če študent:

- diplomira,
- ne diplomira v dvanajstih mesecih po koncu zadnjega semestra,
- se izpiše,
- se med študijem ne vpiše v naslednji letnik oziroma semester,
- je bil izključen,
- dokonča podiplomski študij,
- ne dokonča podiplomskega študija v ustreznem, s statutom predpisanem roku.

V zvezi z dokončanjem študija in napredovanjem študenta v višji letnik oziroma semester se študentu lahko status podaljša za eno leto, če za to obstajajo opravičeni razlogi. Študentke matere, ki rodijo v času študija, imajo pravico do podaljšanja študentskega statusa za eno leto za vsakega rojenega otroka.

6.1. PRIMERI OBDAVČITVE ŠTUDENSKIH DOHODKOV

Primeri obdavčitve posameznih študentskih dohodkov, ki so izračunani za obdobje do 1. 1. 2005 in od 1. 1. 2007 dalje, na mesečni in letni ravni, so pripravljene na podlagi naslednjih predpostavk:

- študentske dohodke predstavljajo le dohodki, doseženi z opravljanjem dela preko študentskih napotnic,
- študent ima status,
- mesečni zaslužek preko študentske napotnice je vse leto enak.

Prva dva primera se nanašata na mesečna izplačila študentom, naslednja dva pa na obdavčitev študenta na letni ravni. Pri vsakem posameznem primeru so izračunane tudi EDS kot razmerje med plačanim davkom in bruto dohodkom, ki kažejo dejansko davčno breme študenta. V vseh primerih, kjer je davčna osnova enaka ali manjša od nič, je v tabelah znesek za davčno osnovo 0 SIT (0 EUR). Normirani stroški se v vseh primerih računajo od bruto dohodka, medtem ko so olajšave bodisi zakonsko določene, bodisi izračunane na podlagi PMBP oz. PLBP za zaposlene za predpretekli mesec.

Tabela 26: Primer obdavčitve študentskega dela do 1. 1. 2005 (izplačano v aprilu 2004)

Z. št.	Postavka	Stopnje	V SIT (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		74.000,00	100.000,00	147.465,00
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	7.400,00	10.000,00	14.746,00
3	(-) Olajšave skupaj ¹¹	51,00 %	132.717,00	132.717,00	132.719,00
4	Splošna	11,00 %	28.625,00	28.625,00	28.625,00
5	Posebna	40,00 %	104.092,00	104.092,00	104.092,00
6	(=) Davčna osnova		0,00	0,00	0,00
7	Davek	25,00 %	0,00	0,00	0,00
8	NETO DOHODEK (1-7)		74.000,00	100.000,00	147.465,00
9	EDS		0,00	0,00	0,00

Vir: Lasten izračun.

Tabela 27: Primer obdavčitve študentskega dela po 1. 1. 2007

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		308,80	417,25	615,36
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	30,88	41,72	61,54
3	(-) Olajšave skupaj	0,00 %	0,00	0,00	0,00
4	Splošna	0,00 %	0,00	0,00	0,00
5	Posebna	0,00 %	0,00	0,00	0,00
6	(=) Davčna osnova		0,00	375,53	553,82
7	Davek	25,00 %¹²	0,00	93,89	138,46
8	NETO DOHODEK (1-7)		308,80	323,36	476,90
9	EDS		0,00	22,50	22,50

Vir: Lasten izračun.

Iz tabele 26 in 27 je razvidno, da so bili študenti pred 1. 1. 2005 v boljšem položaju, saj je bila EDS vse do zneska 147.465 SIT enaka 0 %. S 1. 1. 2005 je bila ukinjena posebna olajšava na študentske prejemke v višini 40 % in 11 % splošna olajšava pri mesečnih prejemkih. Slednja se je študentu sicer priznala pri letni napovedi za odmero dohodnine, a le pod pogojem, da ni bil vzdrževani član. Po 1. 1. 2007 je študentska populacija, ki prejema zneske do 400 EUR, v ugodnem položaju, saj jim v tem primeru ni potrebno plačati akontacije dohodnine in je bruto prejemek enak neto prejemku. Na podlagi sociodemografskih značilnosti študentov, ki so bile predstavljene v četrtem poglavju lahko trdim, da trenutna davčna ureditev študentskih prejemkov za večino ne predstavlja omembe vredne davčne obremenitve. K temu lahko dodam še, da se obdavčujejo posamezni dohodki. To pomeni, da lahko študent mesečno zasluži 1.000 EUR brez plačila akontacije dohodnine, saj ZDoh določa, da se akontacija dohodnine ne izračuna in ne odvede, če posamezen znesek na napotnico ne presega 400 EUR.

Primeri v tabelah 28 in 29 se nanašata na letno odmero davka od dohodkov. Bruto prejemki v tabelah so izračunani iz mesečnih bruto prejemkov, ki so upoštevani v tabelah 26 in 27. Izračun v tabelah 28-30 se zaradi upoštevanja olajšave za različne namene nekoliko razlikuje od izračunov v tabelah 26 in 27, saj se ta olajšava priznava v odstotku od davčne osnove zavezanca. Davek se v primeru letne odmere izračunava na podlagi veljavnih lestvic. Do 1. 1. 2005 obdavčitev ni bila odvisna od tega, ali je študent vzdrževani član ali ne.

¹¹ PMBP za predpretekli mesec je v Aprilu 2006 znašala 260.231 SIT.

¹² Davek se plača, če bruto prejemek presega 400 EUR.

Tabela 28: Primer obdavčitve do 1. 1. 2005

Z. št.	Postavka	Stopnje	V SIT (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		888.000,00	1.200.000,00	1.769.580,00
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	88.800,00	120.000,00	176.958,00
3	(-) Olajšave skupaj ¹³	51,00 %	1.637.534,00	1.637.534,00	1.637.534,00
4	Splošna	11,00 %	353.193,00	353.193,00	353.193,00
5	Posebna	40,00 %	1.284.340,00	1.284.340,00	1.284.340,00
6	(=) Davčna osnova 1		0,00	0,00	0,00
7	(-) Olajšava za različne namene	3,00 %	0,00	0,00	0,00
8	(=) Davčna osnova 2		0,00	0,00	0,00
9	Davek	po lestvici	0,00	0,00	0,00
10	NETO DOHODEK (1-9)		888.000,00	1.200.000,00	1.769.580,00
11	EDS		0,00	0,00	0,00

Vir: Lasten izračun.

Tabela 29: Primer obdavčitve po 1. 1. 2007, če študent ni vzdrževani član

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		3.705,60	5.007,00	7.384,32
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	370,56	500,70	738,43
3	(-) Olajšave skupaj	5.600,00 EUR	5.600,00	5.600,00	5.600,00
4	Splošna	2.800,00 EUR	2.800,00	2.800,00	2.800,00
5	Posebna	2.800,00 EUR	2.800,00	2.800,00	2.800,00
6	(=) Davčna osnova 1		0,00	0,00	1.045,89
7	(-) Olajšava za različne namene¹⁴	0,00 %	0,00	0,00	0,00
8	(=) Davčna osnova 2		0,00	0,00	1.045,89
9	Davek	po lestvici	0,00	0,00	167,34
10	NETO DOHODEK (1-9)		3.705,60	5.007,00	7.216,98
11	EDS		0,00 %	0,00 %	2,26 %
12	Vplačana akontacija mesečno		0,00	93,89	138,46
13	Število mesecev vplačil akontacije		0	12	12
14	Vplačana akontacija		0,00	1.126,68	1.661,52
15	Vrnjena akontacija		0,00	1.126,68	1.494,18

Vir: Lasten izračun.

¹³ PLBP za leto 2004, ki se upošteva pri izračunu olajšav, je znašala 3.210.852,00 SIT.¹⁴ Olajšava za različne namene je ukinjena.

Tabela 30: Primer obdavčitve po 1. 1. 2007, če študent je vzdrževani član

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		3.705,60	5.007,00	7.384,32
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	370,56	500,70	738,43
3	(-) Olajšave skupaj	2.800,00 EUR	2.800,00	2.800,00	2.800,00
4	Splošna	0,00 EUR	0,00	0,00	0,00
5	Posebna	2.800,00 EUR	2.800,00	2.800,00	2.800,00
6	(=) Davčna osnova 1		535,04	1.706,30	3.845,89
7	(-) Olajšava za različne namene	0 %	0,00	0,00	0,00
8	(=) Davčna osnova 2		535,04	1.706,30	3.845,89
9	Davek	po lestvici	85,61	273,01	615,34
10	NETO DOHODEK (1-9)		3.619,99	4.733,99	6.768,98
11	EDS		2,31 %	5,45 %	8,33 %
12	Vplačana akontacija mesečno		0,00	93,89	24.750,00
13	Število mesecev vplačil akontacije		0	12	12
14	Vplačana akontacija		0,00	1.126,68	1.661,52
15	Vrnjena akontacija		0,00	853,67	1.046,18
16	Doplačilo dohodnine		86,61	0,00	0,00

Vir: Lasten izračun.

Do 1. 1. 2005 je bila EDS v vseh primerih 0 %, in sicer ne glede na to ali je študent bil ali ni bil vzdrževani član, saj so lahko študenti koristili splošno olajšavo v vsakem primeru. Po 1. 1. 2007 pa EDS narašča z dohodkom, pri čemer na EDS pomembno vpliva odločitev v zvezi s splošno olajšavo. Ne glede na koriščenje splošne olajšave pa velja, da v primerih, ko študent na napotnico zasluži več kot 400 EUR, na letni ravni pa ni obdavčen z dohodnino, celo leto brezobrestno kreditira državo. Za študente je zato smiselno, da se dohodek nad 400 EUR razdeli na več napotnic.

6.2. DAVČNI VIDIK ŠTUDENTSKEGA DELA V VELIKI BRITANIJI IN NEMČIJI

6.2.1. Študentsko delo v Veliki Britaniji

Tako kot pri nas tudi v VB med študijem dela večina študentov (58 % vseh študentov). Zaslužijo približno 234 GBP bruto mesečno, kar je 25 % celotnega mesečnega dohodka študentov. Zanimiv je podatek, da za študentski mesečni dohodek v pretežni meri poskrbi država, ki prispeva 49 % sredstev, družina pa približno 15 %. (Eurostudent, 2005).

Redni študenti lahko izbirajo med honorarnim (part-time job) in počitniškim delom (holiday job). Za tiste študente, ki so izgubili status, pa obstaja t. i. "gap job", imenovan tudi "temporary job" kot oblika začasnega dela, ki je z davčnega vidika izenačen s honorarnim delom.

Med honorarnim in počitniškim delom je več razlik. Počitniško delo opravljajo študenti v času, ko predavanj ni in gre praviloma za zaposlitev s polnim delovnim časom (full-time job), kar pomeni večji dohodek in večji prihranek. Študenti si s počitniškim delom pridobivajo delovne izkušnje in navezujejo stike s potencialnimi delodajalci. Honorarno delo pa traja običajno daljše časovno obdobje, torej tudi med predavanji.

V primerjavi s počitniškim delom se honorarno delo izvaja predvsem ob vikendih in traja po nekaj ur. Običajno gre za delo v barih, trgovinah ... Študent lahko honorarno delo opravlja pri različnih delodajalcih, pri čemer je za prijavo na davčnem uradu potrebno izpolniti drugačen obrazec (P46 namesto P45). V primeru, da posameznik honorarno dela pri dveh delodajalcih, se osebna davčna olajšava lahko razdeli na dva dela, če se tako dogovori z davčnim uradom.

Honorarna zaposlitev je z vidika obveznosti in pravic zaposlenega izenačena z zaposlitvijo za polni delovni čas, kar pomeni, da so vsi, ki opravljajo honorarno delo, upravičeni do bolniškega nadomestila, regresa za letni dopust ... V VB menijo, da študenti ne bi smeli biti obdavčeni. Če so študentski dohodki relativno nizki in porazdeljeni med letom, kar velja za honorarno delo, potem njihov dohodek ni obdavčen. Problem z obdavčitvijo študentskega dela pa nastane, ker morajo delodajalci plačati davke in prispevke glede na višino mesečnega dohodka (PAYE), končna obdavčitev posameznika pa se opravi na osnovi letnih dohodkov.

Primeri obdavčitve študentskega dela:

Študent dela honorarno in zasluži na teden manj kot 100 GBP bruto, kar je tudi njegov neto dohodek, saj ni potrebno plačati niti dohodnine niti NIC-a.

Študent dela 40 tednov v letu in zasluži 150 GBP na teden. Ker je to več kot znaša ET, mora delodajalec študentu od bruto dohodka plačati prispevke po stopnji 11 % in dohodnino po stopnji 10 %. Prispevki, ki jih v tem primeru plača delodajalec za študenta, znašajo 5,5 GBP na teden $((150 \text{ GBP} - 100 \text{ GBP}) \times 11 \%)$, dohodnina pa 77,5 GBP na leto $((6.000 \text{ GBP} - 5.225 \text{ GBP}) \times 10 \%)$ oziroma 1,94 GBP na teden. Neto tedenski dohodek študenta je torej 142,56 GBP.

Študent z 10-tedenskim počitniškim delom zasluži 250 GBP. Ker je to njegovo edino delo, letni dohodek ne bo presegel osebne davčne olajšave, medtem ko bo mesečni dohodek presegel ET. Prispevki študenta za NIC bodo v tem primeru znašali 16,5 GBP na teden. Plačilu akontacije dohodnine pa se študent v tem primeru lahko izogne, če izpolni obrazec P38, na katerem izjavlja, da v davčnem letu opravlja le počitniško delo, pri čemer njegovi dohodki ne bodo presegli 5.225 GBP. Taka davčna obravnava pa ni možna, če študent opravlja honorarno delo (Working while being a student - Further Information).

Sistem zaposlovanja in obdavčitev študentov v VB in Sloveniji se razlikuje, saj morajo delodajalci v VB v vsakem primeru, ne glede na vrsto dela (honorarno ali poletno delo), izpolniti določene obrazce, ki jih zahteva davčni urad, medtem ko je pri nas podlaga za delo študentska napotnica. Tudi v VB imajo študenti določene olajšave, če ne presežejo limita 435 GBP mesečno (pribl. 652 EUR¹⁵), limit naših študentov pa znaša 400 EUR na napotnico. Nad tem zneskom pa mora študent plačati tako NIC kot dohodnino, kar se razlikuje od naše zakonodaje, saj mora študent od dohodkov preko študentske napotnice v Sloveniji plačevati le dohodnino.

¹⁵ Tečaj Banke Slovenije za GBP na dan 17. 7. 2007 je znašal 0,667.

6.2.2. Študentsko delo v Nemčiji

V Nemčiji dela 66 % vseh študentov, pri čemer z delom pokrijejo približno 39 % stroškov, povezanih s študijem. Večinoma študenti delajo 7 ur tedensko in zaslužijo do 200 EUR mesečno, 6 % študentov pa zasluži več kot 800 EUR (Eurostudent1, 2005).

Nemški študent ima tri možnosti za delo z vidika davčne obravnave. Prva možnost je t. i. "mini job" oziroma majhno delo, pri čemer gre praviloma za lažja dela v trgovini, gospodinjstvu ipd. Majhno delo je kratkotrajno delo, pri čemer dohodek ne presega 400 EUR mesečno. Delodajalec mora študenta, ki opravlja majhno delo, prijaviti pri pristojnem centru za majhno delo. Študentu v tem primeru ni potrebno plačati niti prispevkov za socialno varnost niti dohodnine, medtem ko mora delodajalec plačati pavšalni prispevek v višini 25 % od bruto dohodka. Pavšalni prispevek delodajalca vključuje:

- 2 % davka od dohodka, kamor sodijo dohodnina, solidarnostni prispevek in cerkveni davek,
- 11 % prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje, za zavarovanje za primer brezposelnosti in za zavarovanje za nego,
- 12 % pokojninski prispevek, pri čemer se posameznik lahko odloči še za dodatna vplačila v nacionalni pokojninski sistem.

Kadar študent dela v zasebnem gospodinjstvu mora delodajalec zanj plačati pavšalni prispevek v višini 12 %, ki vključuje:

- 2 % davka od dohodka, kamor sodijo dohodnina, solidarnostni prispevek in cerkveni davek,
- 5 % za zdravstveno zavarovanje in
- 5 % za pokojninsko zavarovanje (Sozialversicherungsbeiträge, 2007).

Druga možnost z vidika prispevkov in davkov, ki jo imajo na voljo študenti, je delo, s katerim zaslužijo več kot 400 EUR mesečno (t. i. nizko dohodkovni razred). V tem primeru so davki enaki kot za zaposlene. Vsak študent mora imeti davčno kartico, ki jo izroči delodajalcu. Ne glede na izenačitev z ostalimi zaposlenimi, se posameznik lahko odloči za PAYE sistem (Lohnsteuer, 2007). V tem primeru posamezniku ni potrebno plačati davka od dohodka, če ne preseže splošne letne davčne olajšave (7.664 EUR). Izjeme v zvezi s to zaposlitvijo so prispevki. Če študent dela manj kot 20 ur tedensko, potem zanj ni potrebno plačevati obveznih prispevkov za zdravstveno zavarovanje, za nego in za zavarovanje za primer brezposelnosti. Prispevki pokojninskega zavarovanja pa so za delodajalca fiksni in znašajo 9,75 % bruto dohodka, za prejemnika (študenta) pa:

- 1,94 % za dohodek nad 400 EUR do 500 EUR,
- 5,06 % za dohodek nad 500 EUR do 600 EUR,
- 7,15 % za dohodek nad 600 EUR do 700 EUR,
- 8,63 % za dohodek nad 700 do 800 EUR in
- 9,75 % za dohodek nad 800 EUR.

Tretja možnost, ki se lahko združi s prvo, je počitniško delo. V tem primeru lahko študent opravlja delo le v času semestrskih počitnic, pri čemer se mu ni potrebno ozirati na višino mesečnega dohodka. Delodajalcu mora predložiti davčno kartico. V primeru PAYE ne plača dohodnine, če njegov mesečni dohodek ne preseže 1/12 splošne olajšave. Skupna obdavčitev je enaka kot v prvem primeru, kar pomeni, da

delodajalec plača 25 % davka, pri čemer pa mora dodatno plačati solidarnostni prispevek in cerkveni davek. Če delo študenta traja manj kot 50 dni oziroma manj kot 2 meseca, je njegovo delo izvzeto iz plačila obveznih prispevkov, ob predpostavki, da študent ni presegel 400 EUR, sicer je potrebno plačati za pokojnino v višini 19,90 %, ki si jih razdelita na pol delodajalec in študent.

Študentsko delo vpliva na starševske olajšave, ki so vezane na otroke: otroški dodatek, davčno olajšavo za otroke in dodatek za šolanje otroka. Če študent zasluži več kot 7.680 EUR v davčnem letu so našteje olajšave nične. Dodatek za šolanje se zniža že, če študent v davčnem letu zasluži več kot 1.848 EUR. Finančna pomoč (BaföG¹⁶) študentu pa ostane nespremenjena do višine 4.206,62 EUR bruto zaslužka študenta, kar je 305,55 EUR mesečno. Če študent zasluži 400 EUR mesečno, se pomoč zniža za 38,82 EUR.

Praktično delo študentov, ki je predpisano z izobraževalnim programom, je prosto plačevanja prispevkov, če dohodek študenta ne presega 400 EUR. Pri tem ni pomembno, koliko časa traja praktično delo.

7. PRIMERJAVA ŠTUDENTSKEGA DELA Z IZBRANIMA OBLIKAMA IZPLAČIL

7.1. OPREDELITEV POSAMEZNIH VRST IZPLAČIL (DOHODKOV)

V skladu z ZDoh od 1. 1. 2005 dalje pri davčni obravnavi posameznega dohodka ni več relevantno poimenovanje pravnega posla, ki je podlaga za izplačilo dohodka, kot sta npr. podjemna pogodba in pogodba o izvedbi avtorskega dela, ampak način, kako je bil dohodek dosežen. Pri obravnavi posameznih vrst dohodkov je zato potrebno izhajati iz davčne razdelitve dohodkov, ki loči:

- dohodke iz zaposlitve, ki vključujejo tudi dohodek iz opravljanja storitev, razen dohodka iz dejavnosti,
- dohodke iz dejavnosti, kamor sodi tudi dohodek, dosežen s posameznim poslom,
- dohodke iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti,
- dohodke iz premoženja,
- dobičke iz kapitala in
- druge dohodke.

Predmet proučevanja v magistrskem delu sta dohodek iz delovnega razmerja (dohodek iz zaposlitve) in podjemna pogodba (drugi dohodki). Vprašanje o tem, ali se posamezen dohodek šteje za dohodek iz zaposlitve ali za dohodek iz dejavnosti, je vezano na uporabo kriterijev, na podlagi katerih se določi, ali posamezna fizična oseba nastopa v *odvisnem ali neodvisnem razmerju* pri opravljanju dela ali storitev. Pri opredelitvi narave razmerja je potrebno na podlagi dejstev za vsak posamezen primer izhajati iz naslednjih kriterijev:

- nadzor in navodila v zvezi z opravljanjem storitev,
- osebno opravljanje dela ali storitev,
- zagotavljanje sredstev in pogojev za opravljanje dela ali storitev,

¹⁶ *Bundesausbildungsförderungsgesetz – BaföG je nacionalni sistem študentske (socialne) pomoči in kreditov*

- prevzemanje finančnih in drugih tveganj ter odgovornosti v zvezi z opravljanjem dela ali storitev,
- način opravljanja dela ali storitev ter način plačila,
- pravica do odstopa od pogodbe in prevzemanja odgovornosti v zvezi s tem,
- neposredna udeležba na dobičku ali izgubi, ki izhaja iz opravljanja dela ali storitev.

Kadar dohodek delno izvira iz zaposlitve, delno pa iz prenosa premoženjske pravice, gre za dohodek iz zaposlitve. Dohodek iz zaposlitve vključuje vse dohodke, ki jih prejme fizična oseba na podlagi zaposlitve od izplačevalca, ki je delodajalec ali druga oseba, v zvezi s preteklo ali sedanjo zaposlitvijo. Kot zaposlitev se šteje vsako *odvisno pogodbeno razmerje*, na podlagi katerega ima fizična oseba pravico do izplačila za opravljeno delo ali storitev. Pri tem ni pomembno, ali gre za fizično ali intelektualno delo, vključno z ustvarjanjem ali izvedbo avtorskega dela, niti ni pomemben čas trajanja zaposlitve. Dohodek iz zaposlitve vključuje vsako izplačilo in boniteto, ki sta povezana z zaposlitvijo, pri čemer so to lahko dohodki iz delovnega razmerja in dohodki iz drugega pogodbenega razmerja ali razmerja na drugi podlagi, ki imajo naravo *odvisnega razmerja*.

7.1.1. Dohodek iz delovnega razmerja

Delovno razmerje je v skladu z ZDR razmerje med delavcem in delodajalcem, v katerem se delavec prostovoljno vključi v organiziran delovni proces delodajalca in v njem za plačilo, osebno in nepretrgoma opravlja delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca. V tem razmerju mora vsaka pogodbeni stranka izvrševati dogovorjene in predpisane pravice in obveznosti.

Delodajalec mora delavca v skladu z ZDR prijaviti v obvezno pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje ter v zavarovanje za primer brezposelnosti v skladu z naslednjimi zakoni:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ),
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ),
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP),
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB).

Prispevke za socialno varnost morajo v skladu z ZPSV plačevati:

- zaposleni,
- zavarovanci,
- delodajalci,
- Zavod za zdravstveno zavarovanje,
- Republika Slovenija,
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije,
- Republiški zavod za zaposlovanje in
- drugi zavezanci.

Zavezanci, ki prejemajo plačo, morajo prispevke za socialno varnost plačevati iz bruto plače in iz bruto nadomestil plače za čas odsotnosti z dela v skladu s predpisi, ki urejajo delovna razmerja. Zavezanci plačujejo prispevke za socialno varnost tudi od vseh drugih bruto prejemkov iz delovnega razmerja, razen od prejemkov, za katere so osnove drugače določene, kot so npr. povračila stroškov v zvezi z delom, pri katerih se plačujejo prispevki za socialno varnost le za del povračil, ki presega z

vladnim predpisom določen znesek. Od enakih osnov plačujejo prispevke za socialno varnost tudi delodajalci. Stopnje prispevkov za socialno varnost, ki se obračunavajo in plačujejo od prejemkov iz delovnega razmerja, so različne za delojemalce in delodajalce in so prikazane v spodnji tabeli.

Tabela 31: Stopnje prispevkov za socialno varnost delojemalcev in delodajalcev

Naziv prispevka	Stopnja prispevka za delojemalce	Stopnja prispevka za delodajalce
Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	15,50 %	8,85 %
Prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje	6,36 %	6,56 %
Prispevek za starševsko varstvo	0,10 %	0,10 %
Prispevek za zaposlovanje	0,14 %	0,06 %
Prispevek za zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni		0,53 %
SKUPAJ	22,10 %	16,10 %

Vir: ZPSV

Dohodkov iz delovnega razmerja je veliko, njihova obdavčitev pa se razlikuje glede na obseg dohodka, ki se vštevava v davčno osnovo. Davčna osnova za dohodnino od dohodka iz delovnega razmerja je dohodek iz delovnega razmerja, zmanjšan za olajšave in obvezne prispevke za socialno varnost, ki jih je na podlagi posebnih predpisov dolžan plačevati delojemalec.

Poleg plačevanja obveznih prispevkov za socialno varnost in dohodnine so dohodki iz delovnega razmerja obdavčeni še z davkom na izplačane plače, ki ga morajo v skladu z Zakonom o davku na izplačane plače plačevati pravne in fizične osebe, ki izplačujejo plače in so zavezanci za plačevanje prispevkov za socialno varnost. Pri tem gre za davek, ki se postopno ukinja in bo s 1. 1. 2009 v celoti ukinjen. Od 1. 1. 2007 pa veljajo naslednje stopnje davka na izplačane plače glede na bruto plačo zaposlenega:

- do 688,53 EUR bruto plače je stopnja davka 0 %,
- nad 688,53 EUR do 1.669,17 EUR bruto plače je stopnja davka 2,3 %,
- nad 1.669,17 EUR do 3.129,69 EUR bruto plače je stopnja davka 4,7 %,
- nad 3.129,69 EUR bruto plače je stopnja davka 8,9 %.

7.1.2. Dohodek iz drugega pogodbenega razmerja-podjemna pogodba

Dohodek iz drugega pogodbenega razmerja vključuje vsak posamezni dohodek za opravljeno delo ali storitev. Davčna osnova od dohodkov iz drugega pogodbenega razmerja je vsak posamezni dohodek, zmanjšan za normirane stroške v višini 10 % dohodka. Dejanske stroške prevoza in nočitve v zvezi z opravljanjem dela in storitev je mogoče uveljavljati na podlagi dokazil (računov) največ do višine, ki jo določi vlada.

Za razliko od pogodbe o zaposlitvi, ki se obravnava kot pogodba delovnega prava, je podjemna pogodba oziroma pogodba o delu urejena v Obligacijskem zakoniku, torej je pogodba civilnega prava. S podjemno pogodbo se podjemnik zavezuje proti plačilu opraviti določen posel. Podjemna pogodba se lahko sklene le za določen posel in ne sme imeti značaja delovnega razmerja. Predmet podjemne pogodbe so lahko štiri kategorije poslov, in sicer:

- izdelava stvari, pri čemer gre predvsem za storitve proizvodnega obrtništva in večjih investicijskih ureditev,
- popravilo stvari, pri čemer gre za obrtniške storitve,
- izvršitev določenega fizičnega dela,
- umsko delo, pri katerem pa podjemna pogodba meji na avtorsko.

Davčna obravnava podjemnih pogodb ni zapletena, saj gre vedno za dohodek iz drugega pogodbenega razmerja, ki vključuje vsak posamezen dohodek za opravljeno delo ali storitev. Davčna osnova za dohodek iz drugega pogodbenega razmerja je posamezen dohodek, zmanjšan za normirane stroške v višini 10 %. Akontacija dohodnine od podjemne pogodbe znaša 25 % od davčne osnove, ki je enaka bruto prejemku, zmanjšanemu za normirane stroške. Poleg dohodnine pa je potrebno pri obračunu podjemne pogodbe od bruto zneska obračunati še:

- posebni davek na določene prejemke, ki znaša 25 %,
- prispevek za ZPIZ, ki znaša 6 % in
- pavšalni prispevek za posebne primere zdravstvenega zavarovanja, ki znaša 2,91 EUR.

7.1.3. Nove oblike zaposlitve

Med nove oblike zaposlitve lahko uvrstimo dve. Prva je kratkotrajno delo (ZZZPB), druga pa malo delo (ZPDZC). Pri kratkotrajnem delu gre za opravljanje dela v t. i. družinskih podjetjih, ki imajo največ 10 zaposlenih, in ga brezplačno opravljajo najbližji sorodniki ali zakonec lastnika oziroma solastnika podjetja, pri čemer velja dodatna omejitev, da se to delo opravlja največ 40 ur mesečno. Pri malem delu pa gre za izjemo, na podlagi katere bo po zgledu Nemčije omogočeno zakonito delo v trajanju največ 20 ur tedensko ali 40 ur mesečno, če plačilo za to delo ne bo preseglo 50 % minimalne plače, pri čemer so nadaljnji pogoji, da oseba ni v delovnem razmerju s polnim delovnim časom, da ne opravlja samostojne dejavnosti in ne prejema pokojnine. Takšno delo ni delovno razmerje, ampak se zanj sklene posebna pogodba z elementi, ki jih določa zakon. Zanj se plačajo prispevki delodajalca in zavarovanca.

7.2. PRIMERJAVA MED ŠTUDENTSKIM DELOM IN IZBRANIMA VRSTAMA IZPLAČIL

Za primerjavo študentskega dela z izbranimi vrstama dohodkov so kot izhodišče upoštevani mesečni neto prejemki na študentsko napotnico iz primera obdavčitve, prikazanega v šestem poglavju, ki velja od 1. 1. 2007:

Pri primerjalnih izračunih je potrebno upoštevati sledeče:

- pri izračunu niso upoštevana povračila stroškov (npr. prevoz in prehrana) niti bonitete ipd.,
- dohodek je bil prejet v mesecu januarju 2007, kar pomeni, da je upoštevana (mesečna) splošna davčna olajšava, ki velja v letu 2007 v višini 233,33 EUR in lestvica dohodnine za leto 2007,
- prejemniki dohodkov nimajo davčnih olajšav.

Tabela 32: Strošek delodajalca v primeru izplačil preko študentske napotnice

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		308,80	417,25	615,36
2	(-) Normirani stroški	10,00 %	30,88	41,72	61,54
3	(-) Olajšave skupaj	0,00 %	0,00	0,00	0,00
4	Splošna		0,00	0,00	0,00
5	Posebna		0,00	0,00	0,00
6	(=) Davčna osnova		0,00	375,53	553,82
7	Davek	25,00 %	0,00	93,89	138,46
8	NETO DOHODEK		308,80	323,36	476,90
9	EDS		0,00	22,50	22,50
10	Koncesijska dajatev	12 %	37,06	50,07	73,84
11	Dodatna koncesijska dajatev	2 %	6,17	8,35	12,30
12	Pavšal ZZS		2,91	2,91	2,91
13	STROŠEK DELODAJALCA¹⁷ (1+10+11+12)		354,94	478,58	704,41

Vir: Lasten izračun.

7.2.1. Primerjava med študentskim delom in dohodkom iz zaposlitve

Iz podatkov o odmeri dohodnine za leto 2005 je razvidno, da je imelo 1.276.812 davčnih zavezancev za dohodnino bruto dohodek v skupni višini 3.324,8 milijarde SIT, kar je v povprečju 2.603.991 SIT na zavezanca. Povprečna letna bruto plača na zaposlenega je v letu 2005 znašala 3.327.348 SIT. Distribucija vseh davčnih zavezancev glede na višino doseženega bruto dohodka, opredeljenega v odstotku od povprečne letne plače zaposlenih v RS pokaže, da je imelo v letu 2005 skoraj 78 % davčnih zavezancev bruto dohodek nižji od PLBP, njihova skupna davčna obveznost v celotni davčni obveznosti pa je zavzemala približno 23 %. Povprečna stopnja dohodnine, izražena kot razmerje med dohodnino in obdavčljivim dohodkom, je znašala 11,7 %. Zavezancev, ki so imeli dohodke iz naslova plač, je skoraj 61 % vseh davčnih zavezancev, njihov delež v skupnih virih dohodnine pa predstavlja dobrih 70 %. V tabeli 33 je prikazan izračun stroškov delodajalca v primeru, da izplača dohodek iz zaposlitve oziroma plačo.

Tabela 33: Strošek delodajalca v primeru izplačil dohodka iz zaposlitve

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO PLAČA		414,86	437,11	671,75
2	Prispevki od bruto plače delavcev	22,10 %	91,68	96,60	148,46
3	Splošna davčna olajšava		233,33	233,33	233,33
4	Davčna osnova (1-2-3)		89,85	107,18	289,96
5	Akontacija dohodnine po lestvici		14,38	17,15	46,39
6	NETO PLAČA		308,80	323,36	476,90
7	EDS		25,57	26,02	29,01
8	Prispevki na bruto plačo	16,10 %	66,79	70,37	108,15
9	Davek na izplačane plače		0,00	0,00	0,00
10	STROŠEK DELODAJALCA (1+8+9)		481,65	507,48	779,90

Vir: Lasten izračun.

¹⁷ 20 % DDV se zaračuna na koncesijsko in dodatno koncesijsko dajatev, vendar pri izračunu ni upoštevan kot strošek delodajalca, saj je večina delodajalcev vključena v sistem DDV.

Pri primerjavi študentskega dela in dohodka iz zaposlitve oziroma plače lahko ugotovimo, da je strošek delodajalca v vseh štirih primerih višji pri izplačilu plač. Pri neto dohodku 615,36 EUR je razlika med stroškom študentskega dela in stroškom plače največja. Razlike ugotovimo tudi pri EDS, ki je v vseh štirih primerih bistveno višja za posameznika, ki prejema plačo kot za študenta, saj je potrebno pri izračunu efektivne obdavčitve v primeru plač vključiti tudi prispevke od bruto plač delavcev.

7.2.2. Primerjava med študentskim delom in podjemno pogodbo

Za razliko od avtorskega honorarja je podjemna pogodba oblika izplačila, ki ni vezana na vsebino opravljenega dela in je zato lahko zamenljiva s študentskimi izplačili. V tabeli 34 je prikazan izračun stroškov dela pri podjemni pogodbi.

Tabela 34: Izračun stroškov dela pri podjemni pogodbi

Z. št.	Postavka	Stopnje	V EUR (EDS v %)		
1	BRUTO DOHODEK		398,45	417,24	615,35
3	(-) Normirani stroški	10 %	39,85	41,72	61,54
4	(=) Davčna osnova		358,61	375,52	553,82
5	Akontacija dohodnine	25 %	89,65	93,88	138,45
6	NETO DOHODEK		308,80	323,36	476,90
7	EDS		22,50	22,50	22,50
8	Prispevek PIZ	6 %	23,91	25,03	36,92
9	Pavšal ZZZS		2,91	2,91	2,91
10	Posebni davek na določene prejemke	25 %	99,61	104,31	153,84
11	STROŠEK DELODAJALCA		524,88	549,49	809,02

Vir: Lasten izračun.

Če bi bil študent namesto preko študentske napotnice plačan preko podjemne pogodbe, bi bil strošek delodajalca v vseh štirih primerih višji za skoraj 50 %.

8. PREDNOSTI IN SLABOSTI ŠTUDENTSKEGA DELA TER PRIHODNJA UREDITEV

Prednosti in slabosti študentskega dela na podlagi trenutne ureditve so povzete s treh vidikov:

- z vidika delojemalca oziroma študenta (dijaka),
- z vidika delodajalca in študentskega servisa in
- z družbenega oziroma makroekonomskega vidika.

8.1. VIDIK DELOJEMALCA

Dohodek preko študentske napotnice predstavlja pomemben finančni vir večini študentov. Ne glede na dohodek posameznega študenta pa je pomembno poudariti, da študent, ki opravlja začasno ali občasno delo na podlagi napotnice, ni v enakem položaju kot ostale skupine zaposlenih, saj ne gre za delovno razmerje, na podlagi katerega bi bil študent upravičen do povračila stroškov v zvezi z delom (prevoz in prehrana), plačanega letnega dopusta in bolniške odsotnosti, priznavanja delovne dobe ipd. Z davčnega vidika je študentsko delo še vedno najbolj ugodna oblika plačila za delo. Po mojem mnenju je torej študentsko delo upravičeno deležno drugačne, bolj ugodne davčne obravnave kot je plačilo za redno delo ob predpostavki, da študent opravlja enako vrsto del kot redno zaposleni.

Sklepanje tovrstne zaposlitve je skrajno enostavno, hkrati pa je enostavno tudi odpuščanje, saj delodajalec lahko študenta odpusti kadar koli, brez razloga, kar pomeni, da študent svojih dohodkov iz naslova študentskega dela ne more planirati vnaprej niti ne more vplivati na skladnost med študijskimi obveznostmi in delom. Ena od slabosti študentskega dela je čas, ki ga študent porabi za delo, in posledično daljši čas študija. Čeprav so raziskave pokazale, da študentsko delo vpliva na zmanjšanje časa, ki ga posameznik nameni študiju šele, ko študent na teden dela 15 ur ali več sem prepričana, da študentsko delo vpliva na dolžino študija.

Študenti si z občasnim delom pridobivajo delovne izkušnje, ki jih v okviru študija ne morejo pridobiti. Delo jim omogoča poiskati odgovore na vprašanja, ki se jim pojavljajo pri teoretičnem podajanju znanja na predavanjih, in zato lažje sledijo izobraževalnim procesom na univerzah oziroma na fakultetah. Z delom si oblikujejo lastno predstavo o bodočem poklicu in odgovornosti ter si okrepijo samozavest zaradi pridobljenih izkušenj. Na ta način si študenti pogosto skrajšajo in olajšajo pot do zaposlitve, kar prispeva k aktivni politiki zaposlovanja. Čeprav si študent pridobiva delovne izkušnje, pa slednje pogosto ne sovpadajo s študijskim programom niti niso formalno priznane.

Ker gre večji del koncesijskih dajatev, ki jih študentski servisi zaračunajo delodajalcem, za financiranja oziroma subvencioniranje obštudijskih dejavnosti, je prednost tovrstnega dela tudi v uresničevanju drugih interesnih dejavnosti študentov.

8.2. VIDIK DELODAJALCA

Finančni oziroma stroškovni vidik študentskega dela je tudi z vidika delodajalca vzvod za obsežno poseganje po študentski delovni sili. Študentsko delo je s stroškovnega vidika najbolj ugodna oblika plačila za delo. Poleg nižjih stroškov dela v ožjem pomenu ne smemo zanemariti nižjih transakcijskih stroškov v zvezi z zaposlovanjem oziroma enostavnosti postopka pri iskanju kadra. Študentsko delo je torej najhitrejša in najcenejša možnost za zapolnitev delovnega procesa in je zato idealna oblika fleksibilne zaposlitve ter za marsikaterega delodajalca način iskanja kadrov oziroma nadomestitev poskusnega dela.

Nižji stroški študentskega dela pa niso vedno zadosten razlog za zaposlitev študenta, ki se v nekaterih primerih izkaže kot nezanesljiv, saj z ničemer ni zavezan posameznemu delodajalcu. Hitrost postopka izbire kandidatov postavi pod vprašaj njihovo ustreznost, katere posledica je hitro menjavanje študentov, pri čemer se lahko dogajajo tudi do zlorabe zaupnih podatkov delodajalcev.

Posredniki med delodajalci in študenti so študentski servisi oziroma koncesionarji, pooblaščen za posredovanje začasnega in občasnega dela študentov in dijakov, ki z opravljanjem te dejavnosti dosegajo zavidljive poslovne rezultate, hkrati pa nimajo možnosti strateškega planiranja in specializacije, saj se koncesije podeljujejo le za dobo 1 leta.

8.3. MAKROEKONOMSKI VIDIK

Študentsko delo je poseben segment trga delovne sile, ki je predviden za ožjo skupino mladih med izobraževalnim procesom, kar pomeni, da je omejen z vidika delojemalcev in s časovnega vidika. Ne glede na omejitve v zvezi s tovrstnim delom ima slednje pozitivne makroekonomske učinke, ki se kažejo v dodatnih virih javnega financiranja in večjem vpisu mladih v terciarno izobraževanje. Študentsko delo kot neke vrste socialni korektiv ima za posledico več izobraženega kadra, ki se lažje vključi v trg dela, a problem ostaja na strukturni ravni zaposlovanja, katere posledica je večja brezposelnost mladih diplomantov družboslovnih ved.

Prihodek iz naslova koncesijske dajatve je med drugim namenjen izgradnji študentskih domov, tehnični opremljenosti univerz in financiranju obštudijskih aktivnosti, ki bi se sicer morale financirati iz drugih (proračunskih) virov. To pomeni, da študenti s svojim delom posredno prispevajo k boljšim študijskim pogojem. Z ukinitvijo študentskega dela bi se na drugi strani povečala potreba po zagotavljanju tekočih socialnih transferov, ki med javnofinančnimi odhodki predstavljajo velik delež. Zaradi ugodnejše davčne obravnave študentskega dela pa so na drugi strani manjši prilivi v javne finance iz naslova dohodnine in prispevkov.

Primeri zlorab in kršitev študentskih servisov so dejstva, ki govorijo o nepravilnosti, izogibanju zakonov in predpisov ter neetičnih oziroma diskriminatornih dejanjih, ki se jih poslužujejo študentski servisi oziroma vodstva agencij za posredovanje dela študentom in dijakom. Letno poročilo varuha človekovih pravic za leto 2004 (2005, str. 110) med obravnavano problematiko podaja nekaj pobud v zvezi z delom študentskih servisov. Delo preko študentskega servisa namreč omogoča množične zlorabe mladih in njihovega dela. Po nekaterih podatkih naj bi se zaposlovanje mladih, ki do napotnic niso več upravičeni, povečalo, in sicer tako, da si za delo priskrbijo napotnico študenta, ki je do nje upravičen. V zameno za to velja »nepisano pravilo« 10 % denarnega nadomestila od neto zneska, ki ga je neupravičenec zaslužil. V teh primerih gre za delo na črno. V letnem poročilu je tudi zapisano, da naj bi se tovrstne zlorabe pojavljale predvsem pri univerzitetnih poklicih oziroma pri najbolj perspektivnih kadrih. Delo na črno prek tuje študentske napotnice je pogosto pri zasebnikih pa tudi »državnih« podjetjih in zavodih.

O razširjenosti zlorab študentskih napotnic ni niti približnih podatkov in zato lahko o množičnosti pojava le sklepamo, kar je potrjeno tudi v Poročilu o delu Inšpektorata za delo. V letu 2004 so inšpektorji ugotovili veliko primerov, ko je na podlagi študentske napotnice delala druga oseba brez statusa dijaka ali študenta oziroma so si napotnico pridobili s ponarejenim potrdilom o vpisu. V nekaterih primerih so na napotnico delale osebe, ki so prijavljene na Zavodu za zaposlovanje kot iskalci zaposlitve in so upravičene do prejemanja denarne pomoči, kar se šteje kot zaposlovanje na črno.

Nadzor nad začasnim in občasnim delom študentov in dijakov se opravlja predvsem v okviru organiziranih akcij. Ena od akcij je bila izvršena junija 2004 z namenom zagotavljati študentom in dijakom pravice iz delovne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu. V akcijo so bile zajete predvsem gospodarske družbe oziroma delodajalci, ki so skupaj zaposlovali 29.083 delavcev. V času trajanja akcije so opravljali delo s 427 dijaki in 1.719 študenti. V akciji je bilo na področju delovnih

razmerij pri 150 gospodarskih subjektih opravljenih 158 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili 35 kršitev. V 6 primerih so dijaki ali študenti delali drugačno delo, kot je bilo navedeno na napotnici, v 8 primerih so bile kršitve v zvezi z zagotavljanjem posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let, ki so opravljali delo po 10 in 12 ur dnevno tudi po 6 dni zapored. Nadzor nad zakonitostjo dela agencij za zaposlovanje je inšpektorat izvedel februarja 2003, z namenom ugotoviti, ali delodajalci izpolnjujejo pogoje po Pravilniku o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje ter posredujejo delo v skladu s predpisi. Nadzor je bil opravljen pri 99 subjektih nadzora, kamor so vključene tudi podružnice. Ugotovljenih je bilo 149 kršitev, od tega 69 kršitev omenjenega pravilnika. 13 kršitev se je nanašalo na zagotavljanje kadrovske pogojev, 2 na napotnice, 5 kršitev na tablo s podatki o agenciji, 49 jih je bilo povezanih s prostorskimi pogoji. Ostalih 80 kršitev se je nanašalo na ZDR (24), ZVZD (56) (Poročilo o delu za leto 2004, 2005, str. 147-148).

Inšpektorat tudi v Poročilu za leto 2004 ugotavlja, da je opravljanje dejavnosti posredovanja dela dijakom in študentom še vedno vir dobrega zaslužka, saj je število agencij za posredovanje tovrstnega dela še vedno v porastu. Inšpektorji poročajo, da je delo preko napotnic pogosto preveč splošno opredeljeno kot na primer »pomožna dela«, čeprav študent delo opravlja samostojno in v primerih kršitev celo na delovnem mestu, kjer je povečana nevarnost za poškodbe. Nekateri delodajalci študenta niti ne opozorijo na povečano nevarnost.

8.4. ŠTUDENSKO DELO V PRIHODNOSTI

V prihodnosti bo potrebno upoštevati interese AZD-ja, delodajalcev in delavcev. AZD in druge PAZ ne morejo učinkovito delovati v pravno nejasnem okolju, zato se zavzemajo za takšno zakonodajo, ki bi jim zagotovila legitimnost in ukinila monopol države, onemogočila delovanje brezvestnih agencij, kar bi služilo kot zaščita in stabilnost poklica ter dala objektivne smernice za pravila poštene konkurence (Ekonomsko ogledalo, 2001, str. 20).

Ocena vpliva študentskega dela na redno zaposlovanje je sicer smiselna, a praktično neizvedljiva. Interes za delo preko študentskih servisov narašča, število prijavljenih potreb po delavcih pa ima tendenco postopnega medletnega zniževanja. Smiselno bi bilo dopolnjeno zbiranje podatkov o študentskem delu z obsegom dela ter bolj natančno opredeliti reguliranje in nadzor nad študentskim delom (Verša, 2003, str. 5).

Projekt UMAR z naslovom »Strategija razvoja Slovenije«, pri katerem so leta 2005 sodelovali Ivan Svetlik, Miroslav Ignjatovič, Pavle Sicherl, Anja Kopač, Martina Trbanc, ki se je odvijal v programskem področju Človeški kapital, delovna sila in trg dela je predlagal naslednje ukrepe, ki bi jih bilo potrebno sprejeti na trgu delovne sile:

- krajši čas zaključevanja začetnega post sekundarnega izobraževanja za prvi cikel na 4,5 leta in za drugi na 6 let, kratkoročno na 5 oziroma 6,5 leta,
- omejitev študentskega dela v obdobju aktivnega študija,
- študentsko delo statusno približati delu za določen čas,
- uvajanje ugodnih posojil za študij, ki bi vključevala bonuse za hitro dokončanje študija,

- uvajanje oziroma okrepitev programov, ki spodbujajo delodajalce k zaposlovanju mladih brez delovnih izkušenj.

S temi in podobnimi ukrepi bi Slovenija do leta 2013 postala moderna, globalno konkurenčna država z visoko gospodarsko rastjo in zaposlenostjo na temelju načel trajnostnega razvoja in dolgoročnega ohranjanja ekonomskih, socialnih in okoljskih ravnovesij. Strategija razvoja Slovenije vključuje več razvojnih prednosti. Prva se nanaša na konkurenčno gospodarstvo in hitrejšo gospodarsko rast, druga na učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporabo znanja za gospodarski razvoj ter kakovostna delovna mesta, tretja na učinkovito in cenejšo državo, četrta na moderno socialno državo in večjo zaposlenost ter peta na povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja. Predlagani ukrepi drugih prednostnih nalog se nanašajo na vključevanje v subvencionirane izobraževalne programe tako postsekundarnega kot vseživljenjskega učenja in pospeševanja delovanja sistema za potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij ter na povečanje učinkovitosti raziskovalno razvojne dejavnosti oziroma na spodbujanje tehnološkega razvoja in inovativnosti. Akcijski načrt na področju izboljšanja kakovosti izobraževanja tako poleg razvoja podjetniških znanj, sprememb programov izvajanja študija in nagrajevanja raziskovalnih del vključuje še sistemsko rešitev za postopno odpravo razlik med izrednim in rednim študijem ter zmanjševanje ugodnosti, ki so vezane na študentski status in študentsko delo do mere, da ne bodo več stimulirale podaljševanja časa študija (Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 29-30).

Slovenija mora ohraniti relativno visoko stopnjo socialnega soglasja in zaupanja temelječega na socialni varnosti in enakosti med posameznimi segmenti populacije, če želi gospodarstvo in družbo znanja brez velikih socialnih izgub. Poleg tega mora preprečevati nove neenakosti npr. medgeneracijske. Alternativa je poudarjanje prožnosti na račun varnosti, kar bi vodilo v marginalizacijo in socialno izključenost večjih segmentov populacije, ki bi bili v majhni slovenski družbi veliko bolj vidni ter socialno in ekonomsko bolj obremenjujoči kot v večjih družbah. Programe politike zaposlovanja je potrebno prožno usmerjati na reševanje sporov različnih skupin, kot so npr. dolgotrajno ali pogosto brezposelni, slabše plačani, delavci, ki delajo v neugodnih delovnih pogojih. Ključne institucije, predvsem ZRSZ, se morajo na trgu delovne sile izpopolniti, da bodo bile sposobne izvajati učinkovite in h klientom usmerjene ukrepe, ter nadzirati in evalvirati izvajanje programov. Z nižjimi davčnimi obremenitvami bi lahko spodbudili zaposlovanje predvsem manj produktivne delovne sile in okrepili socialno vlogo štipendiranja z namenom izenačevanja možnosti za vstop na trg delovne sile (Človeški kapital, delovna sila in trg dela, 2005, str. 15-16).

Med predlogi, ki bodo v prihodnosti zaznamovali študentsko delo, je program kreditnih točk, ki bi bil mogoč, če bi se tak dogovor ustvaril z vsemi sodelujočimi partnerji: delodajalci, iskalci zaposlitev, študentskimi servisi in ZRSZ. Predlog vključuje selekcijo študentskih servisov, ki bi bili v program vključeni. Na ta način bi omejili študentsko delo, kot je načrtovano v vladnem predlogu. Kreditni sistem bi deloval tako, da bi študent z delom preko študentskega servisa nabiral KT kot npr. za delo v skladišču 5 KT, za delo v pisarni 20 KT. Nabrane KT bi imele veljavo pri prijavi na delovno mesto oz. bi jih delodajalci lahko upoštevali kot delovne izkušnje.

Ohranitev študentskega dela je smiselna, a je potrebno razmisliti o določenih popravkih, pri čemer bi morali izhajati iz dveh predpostavk:

- študentsko delo ne sme ovirati študija,
- študentsko delo mora biti sestavni del usposabljanja, kar zahteva določitev vrste del, ki bi jih lahko opravljali študenti med študijem.

Študentsko delo mora biti občasno delo, ki posamezniku omogoča občasno pridobivanje sredstev. V mnogih primerih temu ni tako, zato bi bilo nujno omejiti študentsko delo. Omejitev študentskega dela na 90 dni brez prekinitve ne zadošča, dokler ni zakonske podlage, ki bi določala obdobje prekinitve, kar pomeni, da se za zdaj za prekinitve lahko šteje že en dan. Prepričana sem, da tudi natančno določena (letna) časovna omejitev ne bi vplivala na manjši obseg tovrstnega dela. Z analitskega vidika je uvajanje časovne omejitve pravzaprav nesmiselno, saj bi se študent in podjetje v tem primeru lahko dogovorila o formalno višji urni postavki za enak obseg dela.

Bolj smiselna bi bila omejitev maksimalnega zneska, ki ga študent v posameznem letu lahko zasluži preko študentske napotnice. Vsak zaslužek nad tem zneskom bi bil obdavčen enako, kot je npr. plača zaposlenih. Za določitev maksimalnega zneska bi bilo potrebno opraviti natančne raziskave o socialnem položaju študentov, pri čemer bi v izhodišču lahko izhajali iz minimalne plače. Pri omejevanju višine plačil, izplačanih posameznemu študentu preko napotnice, bi posegli v svobodo odločanja posameznika, zato bi bila druga in po mojem boljše možnost davčna regulacija na strani obdavčitve dohodkov pravnih oseb in fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost. Z izključevanjem davčno priznanih odhodkov iz naslova študentskega dela v določeni višini, ki bi se izračunala glede na stroške dela (ali obseg dela redno zaposlenih), bi neposredno vplivali na povpraševanje po študentskem delu.

Zaradi množičnosti zlorab študentskega dela bi bilo potrebno vzpostaviti predvsem dosleden nadzor pristojnih organov nad opravljanjem dejavnosti posredovanja del dijakom in študentom, pri čemer je problematika usmerjena predvsem na delo na črno.

9. ZAKLJUČEK

Izbira delavcev je pomembna poslovna odločitev. Ljudje in njihove zmožnosti igrajo odločilno vlogo pri obvladovanju problemov, zato so vlaganja vseh družbenih skupin v znanje, sposobnosti, spretnosti in motivacijo posameznika ključ do uspeha organizacij in družbe kot celote. Načrtovanje kadrovskih ukrepov za doseganje strateških ciljev organizacije je vključeno v pojem strateški management, ki od organizacij zahteva stalno prilagajanje gospodarskemu okolju. Tehnološke in druge spremembe se odražajo v težnji po fleksibilnih oblikah zaposlovanja, ki omogočajo delodajalcem večjo produktivnost in uravnavanje stroškov dela, s tem pa večjo konkurenčnost. Z vidika države ima fleksibilno zaposlovanje dva nasprotujoča si učinka, pri čemer na eni strani kakršna koli oblika zaposlitve predstavlja manjšo brezposelnost in s tem manj socialnih problemov, na drugi strani pa manjši priliv v obliki davkov in prispevkov. ZDR je fleksibilne oblike zaposlitve že izenačil z zaposlitvijo za nedoločen čas s polnim delovnim časom tako, da so socialne ugodnosti sorazmerne z delovnim časom.

Trg dela se spreminja v fleksibilno mrežo povpraševanja in ponudbe, zato je pomemben prispevek k razvitemu in transparentnemu sistemu s strani ILO sprejeta

konvencija o PAZ (št. 181, 1997). Kooperacija med javnimi in zasebnimi organizacijami za posredovanje dela pripomore k izboljšanju pomoči pri iskanju dela in pri svetovanju iskalcem zaposlitve v vsaki državi. V Sloveniji je ZZZPB leta 1991 sicer uzakonil PAZ, ki pa zaradi neurejenih ostalih zakonskih podlag niso mogle zaživeti tako kot v drugih državah EU. Državni monopol se v vseh državah EU liberalizira, s čimer se izboljšuje učinkovitost javnih zavodov, konkurenčnost v tej dejavnosti in večje zaposlitvene možnosti iskalcev zaposlitve. Posredovanje začasnega dela študentom in dijakom je v Sloveniji do nedavnega ostala edina izjema v državnem monopolu glede fleksibilnega zaposlovanja.

Pogoji delovanja študentskih servisov so določeni s koncesijsko pogodbo, pri čemer je bilo iz leta v leto podeljenih več koncesij podjetjem, ki posredujejo začasno in občasno delo študentom in dijakom. Razlogov in interesov za veliko število študentskih servisov je več. Poleg potreb po fleksibilnih oblikah zaposlovanja in dejstva, da se število oseb, ki so vpisane v terciarno izobraževanje, povečuje, zato je več tovrstnega dela. Interes je tudi na strani države, ki s 14 % koncesijsko dajatvijo od študentskega dela posredno znižuje breme javnih financ. 12 % koncesijska dajatev je namenjena pokrivanju stroškov študentskih servisov, delno pa odvedena ŠOS-u za obštudijske dejavnosti študentov in dijakov na različnih področjih, ki bi se sicer morale financirati iz drugih virov. Dodatna koncesijska dajatev, ki znaša 2 % od študentskih prejemkov se preko ŠOS-a steka v proračunski sklad MDDSZ. Proračunski sklad je do 31. 12. 2009 namenjen sofinanciranju izgradnje in prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v RS ter sofinanciranju razširitve in posodobitve prostorskih pogojev in tehnološke opremljenosti univerz v skladu s programom investicij, ki ga sprejme vlada RS. Po 1. 1. 2010 pa bodo sredstva iz dodatne koncesijske dajatve namenjena odplačilu kreditov ŠOS-a, ki so bili najeti za izgradnjo in prenovo študentskih bivalnih zmogljivosti. Poleg tega posrednega vira financiranja država neposredno v proračun za vsako izdano napotnico pridobi še 20 % DDV, ki se zaračuna na celotno koncesijsko dajatev. Interes v študentskem delu vidijo tudi koncesionarji, saj je dejavnost opravljanja posredovanja začasnih in obasnih del študentom in dijakom z vidika kazalnikov gospodarnosti, produktivnosti in dohodkovnosti donosna.

Število posameznikov, ki se odloča za terciarno izobraževanje, se povečuje, pri čemer je cilj njihovega vpisa v večini primerov uresničiti lastne poklicne želje. Največji vpis je še vedno na področju družboslovnih ved, predvsem poslovnih in upravnih. Tehnične in proizvodne vede ter predelovalne tehnologije in gradbeništvo zaostajajo za skoraj 30 %, vpisi na ostala področja pa še bolj. Poklicne želje študentov so torej več kot očitne, a na žalost ne sovpadajo s povpraševanjem po posameznih poklicnih skupinah. Povprečna starost študentov se postopno zvišuje, iz česar sklepam, da se čas študija, ki traja slabih 7 let, podaljšuje. Študentsko delo vpliva na dolžino študija pri tistih študentih, ki delajo tedensko več kot 15 ur, kar velja predvsem za starejše študente. Skoraj polovica študentov živi doma, sledijo tisti, ki bivajo v študentskih domovih in najetih stanovanjih. Čeprav so študenti z bivanjem doma načeloma zadovoljni, se družbeni in dohodkovni položaj staršev lahko bistveno razlikuje, saj je študij v zadnjih 15 letih postal dostopen praktično vsem družbenim slojem. K dostopnosti študija pomembno pripomore tudi možnost zaslužka z občasnim in začasnim delom preko študentske napotnice, ki predstavlja polovičen vir zaslužka in ga mora povprečni študent v celoti nameniti za nujne življenjske potrebščine, kamor sodijo bivanje, prevoz, prehrana in oblačila.

Dohodnina je eden od velike trojice javnofinančnih prihodkov, saj so pred njo le prispevki za socialno varnost in domači davki na blago in storitve (DDV). Dohodnina predstavlja skoraj tri četrtine pobranih davkov na dohodek in dobiček, v vseh javnofinančnih prihodkih pa približno 14 %. Koliko k temu prispevajo študenti s svojim delom ni jasno, ker od DURS ni bilo možno dobiti ustreznih podatkov, je pa jasno, da študenti s svojim delom prispevajo k razbremenitvi proračuna v smislu sofinanciranja študentskih bivalnih zmogljivosti, tehnološke opremljenosti univerz in obštudijskih dejavnosti. Proračun se s študentskim delom razbremeni tudi posredno, z zmanjšanjem javnofinančnih odhodkov v obliki tekočih transferov gospodinjstvom in posameznikom. Polemike v javnosti, ki so opozarjale na spremembe v socialnem položaju študentov z uvedbo novega dohodninskega zakona, so bile odveč, saj študenti iz tega naslova večinoma niso v slabšem položaju glede na pretekla leta.

Študenti imajo poleg ugodne davčne obravnave študentskega dela v primerjavi z ostalimi vrstami izplačil za enaka dela na voljo še različne oblike neposredne in posredne finančne pomoči, kamor uvrščamo štipendije in posojila iz različnih virov ter subvencionirane storitve prevoza, prehrane in bivanja. Študenti (in dijaki) so v letu 2004 s študentskim delom zaslužili dobrih 81 mrd. SIT. Poleg tega so nekateri študenti prejeli še približno 2,45 mrd. SIT štipendij¹⁸. Za bivanje so študenti "prejeli" 945 mio. SIT, za prevoz pa 158 mio. SIT. Status študenta prinaša tudi popuste pri različnih dobrinah in storitvah, kar postavi študentsko populacijo v bolj ugoden položaj kot ostale skupine prebivalstva.

Študentsko delo je smiselno ohraniti z vidika države, delodajalcev in študentov, vendar je potrebno pri ohranitvi razmisliti o določenih popravkih, s katerimi bi odpravili slabosti, povezane s študentskim delom.

¹⁸ Izračunano iz tabele 20

10. LITERATURA

- 1) Človeški kapital, delovna sila in trg dela. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. 6 str. [URL:<http://www.gov.si/umar/projekti/srs/gradiva/ck2.pdf>], 12. 6. 2006.
- 2) Dohodnina za 2001. Ljubljana: Denar, XII, št. 3, 2002. 31 str.
- 3) Drevenšek Mojca: Agencija za izredne kadrovske potrebe. Ljubljana: Gospodarski vestnik, številka 18, 3. maj 2001. Str. 54-56.
- 4) Ekonomsko ogledalo 7/2001: Trg dela-začasno delo. Urad za makroekonomske analize in razvoj. [URL:<http://www.gov.si/zmar/arhiv/og0701/eosl0701.html#idr>], 13. 7. 2006.
- 5) Evroštudent 2005. Ministrstvo za visoko šolstvo znanost in tehnologijo, februar 2006. [URL:<http://www.mvzt.gov.si>], 14. 19. 2006.
- 6) Eurostudent 2005. [URL:<http://www.his.de/abt2/ab21/Eurostudent/report2005/Downloads/National%20Profiles/UK>], 13. 7. 2007.
- 7) Eurostudent1, 2005. [URL:<http://www.his.de/abt2/ab21/Eurostudent/report2005/Downloads/National%20Profiles/DE>], 12.7. 2007.
- 8) Flere Sergej et al.: Družbeni profil študentov Slovenije, Poročilo o rezultatih raziskave 2005, Maribor: Študentska organizacija Slovenije, 2005. 191 str.
- 9) Glazer Jože, Hanzl Vanja.: Službe za zaposlovanje. V: Svetlik Ivan., Glazer Jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina: Politični procesi in inštitucije. Politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002.
- 10) Globačnik Ilija: Od osamosvajanja Slovenije dalje, od leta 1990 do danes. ZRSZ [URL:<http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/zgodovina/osamosvajanje.htm>], 3. 8. 2006
- 11) Ivanjko Šime: Pravni modeli za koncesijsko gradnjo avtocest. Ljubljana: Podjetje in delo, številka 5, 1992. Str. 392-403.
- 12) Izhodišča ŠOS za debato o predlogu gospodarskih in socialnih reform. Ljubljana: ŠOS, februar 2006. 60 str.
- 13) Jeraj Tomaž:Študentsko delo-vir pridobivanja kadrov da ali ne?. Ljubljana: Atama d. o. o., 2005, 45 str.
- 14) Kamnar Helena: Javni zavodi med državo in trgom. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1999. 196 str.
- 15) Kohont Andrej: Zaposlovanje pri zasebnih agencijah. Ljubljana: Teorija in praksa, 2003, št. 3. Str. 442-454.

- 16) Letno ekonomsko ogledalo. Človeški viri in socialni razvoj. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ekonomsko ogledalo, 2001: letnik VII, vsebina, VI. 6 str.
- 17) Lipičnik Bogdan: Ravnanje z ljudmi pri delu. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1998. 422 str.
- 18) Lipičnik Bogdan: Fleksibilna zaposlitev – zgolj možnost ali potreba? Ljubljana: Evrobilten, št. 14, januar 2000. Str. 16 - 17.
- 19) Možina Stane et al: Management kadrovskih virov. Ljubljana, FDV, 1998. Str. 1-28.
- 20) Pajnkihar Tatjana: Fleksibilnost trga delovne sile v Sloveniji z vidika zaznav podjetij in posameznikov, 2003. [URL:<http://www.sicenter.si/pub/raziskava-september03-koncna.Pdf>], 15. 5. 2006.
- 21) Pinterič J.: Neboleč odhod iz podjetja. Ljubljana: Gospodarski vestnik št. 6, 2004. Str. 47.
- 22) Position Paper on The Revised European Employment Strategy, Youthforum, Adopted by Council of Members, November 2003, Rome, Italy. 5 str. [URL:<http://www.Youthforum.org/en/publications/reports/0516-03final.pdf>], 17. 5. 2006
- 23) Prašnikar Janez: Ekonomski modeli za poslovno odločanje. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1998, 435 str.
- 24) Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 237 str.
- 25) Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. 54 str. [URL:<http://www.gov.si/umar/projekti/srs/strategijarazvojaslovenije.pdf>], 12. 6. 2005.
- 26) Svetlik Ivan: Fleksibilne oblike dela in zaposlitve v Sloveniji. Teorija in praksa. Zaposlovanje: Približevanje Evropi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1994. Str. 123-138.
- 27) Trbanc Martina: Poti zaposlovanja. Zaposlovanje - perspektive, priložnosti, tveganja. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1992. Str. 50 - 68.
- 28) Trbanc Martina, Verša Dorotea: Zaposlovanje mladih. Politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002. Str.338-369.
- 29) Viler-Kovačič Adrijana: Koncesije v Sloveniji: vrste, analiza in primerjava med posameznimi vrstami, položaj in njihov pomen v državi: magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002.

11. VIRI

- 1) Bilten javnih financ, Ministrstvo za finance Republike Slovenije, letnik VII, št.10, Oktober 2006. 127 str.
- 2) Davčni bilten, glasilo Davčne uprave Republike Slovenije, februar 2005, letnik 6, številka 3. Str. 25 -29.
- 3) Gibanje registrirane brezposelnosti, ZRSZ. [URL:<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/GibanjeRegBP.htm>], 10. 4. 2007.
- 4) Glavna dejavnost. Statistični urad RS. [URL:http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=44&PodrocjeID=14], 3. 10. 2006.
- 5) IBON, Bonitete poslovanja za družbe in s.p., podatki 1994-2005. Registri Noviforum 2006.
- 6) Ko ne bo obveznosti, ne bo tudi bonov, RTV SLO, 15. 7. 2006. [URL:http://www.rtvlo.si/modload.php?&c_mod=news&op=sections&func=read&c_menu=1&c_ih=114196], 28. 11. 2006.
- 7) Letno poročilo varuha človekovih pravic 2004.[URL:<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=938&L=0#1633>], 17. 5. 2006.
- 8) Lohnsteuer, 2007. [URL:http://cdl.niedersachsen.de/blob/images/C24003939_L20.pdf], 15. 7. 2007.
- 9) National Insurance Contributions, Tables A-J. [URL: <http://www.hmrc.gov.uk/nitables/ca38.pdf>], 10. 7. 2007.
- 10) Pojasnila k SKD.[URL:<http://evem.gov.si/sp/uporabnik/skd/pojasnilaSKD.htm>], 3. 10. 2006.
- 11) Pomladansko poročilo 2005, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [URL:<http://www.umar.gov.si/public/analiza/spoml05/pp2005.pdf>], 12. 6. 2006.
- 12) Poročilo o delu za leto 2004. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Inšpektorat RS za delo, marec 2005. 269 str. [URL:<http://www.id.gov.si/fileadmin/id.gov.si/pageuploads/Splosno/porocilo2004.pdf>], 23. 6. 2006.
- 13) Poročilo o delu DURS za leto 2004. RS Ministrstvo za finance, Davčni urad RS, marec 2005. Str. 4.
- 14) Poročilo o delu DURS za leto 2005. RS Ministrstvo za finance, Davčni urad RS, marec 2006. Str. 6.

- 15) Poročilo o reviziji izvajanja pogodb in porabi sredstev subvencioniranja študentske prehrane pri ŠOS, 22. 9. 1997 [URL: [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K4783B7BFD148BAB0C1256C5F0064D78D/\\$file/2140996.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K4783B7BFD148BAB0C1256C5F0064D78D/$file/2140996.pdf)], 22. 8. 2006.
- 16) Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 30/03).
- 17) Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/06).
- 18) Pravilnik o posojilu za študij (Uradni list RS, št. 61/99).
- 19) Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o posojilu za študij (Uradni list RS, št. 78/00).
- 20) Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov (Uradni list RS, št. 22/01).
- 21) Pravilnik o subvencioniranju prevozov študentov (Uradni list RS, št. 18/04).
- 22) Pravilnik o vsebini, načinu in rokih obveščanja Davčne uprave Republike Slovenije in Inšpektorata Republike Slovenije za delo o zaposlitvi dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščne organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom ali študentom (Uradni list RS, št. 142/04).
- 23) Predstavitvena stran Študentskega servisa. [URL:<http://www.studentski-servis.si>], 15. 7. 2006.
- 24) Prihodek po letih in napotnice. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, interno, julij 2006.
- 25) Prilivi in odlivi v/iz registrirane brezposelnosti. [URL:<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/PriliviOdliviBP.htm>], 10. 4. 2007.
- 26) Proračun Republike Slovenije za leto 2006 (Uradni list RS, št. 116/05).
- 27) Proračun Republike Slovenije za leto 2007 (Uradni list RS, št. 116/05).
- 28) Sestavni deli proračuna. Ministrstvo za finance Republike Slovenije, 18. 10. 2006. [URL:http://www.gov.si/mf/slov/proracun/sest_deli_proracuna.htm#1], 5. 11. 2006.
- 29) Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 18. maj 2006. [URL:http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/koncesije_studenti_maj06.pdf], 24. 8. 2006.
- 30) Socialni položaj študentov. Ljubljana: Cati center, 1999.

- 31) Sozialversicherungsbeiträge, 2007.[URL:<http://www.verdibub.de/wirtschaftsa/bc/archiv/sozialversicherungsbeitraege>], 14. 7. 2007.
- 32) Statistične informacije: Dijaški in študentski domovi ter zasebne in pravne osebe, registrirane za dejavnost študentskih domov. Statistični urad Republike Slovenije. 27. 7. 2005, št. 200.
- 33) Statistične informacije: Štipendisti. Statistični urad Republike Slovenije. 28. 8. 2006, št. 154.
- 34) Verša Dorotea: Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2002. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje, februar 2003, 22 str.
- 35) Verša Dorotea: Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2004. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje, Julij 2005. 16 str.
- 36) Vpisani v terciarno izobraževanje – splošni pregled, Statistični urad Republike Slovenije.
- 37) Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/02).
- 38) Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev (Uradni list RS, št. 28/97).
- 39) Working while being a student - Further Information [URL: <http://www.hmrc.gov.uk/students/moretma-working-while-being-a-tudent.shtml>], 16. 7. 2007.
- 40) Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2003 (Uradni list RS, št. 30/05).
- 41) Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2004 (Uradni list RS, št. 19/06).
- 42) Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2005 (Uradni list RS, št. 25/07).
- 43) Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02).
- 44) Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/04).
- 45) Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 21/06).
- 46) Zakon o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 5/96).
- 47) Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 81/00).
- 48) Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 97/01).

- 49) Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 85/2002).
- 50) Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 52/2007).
- 51) Zakon o štipendiranju (Uradni list, št. 59/2007).
- 52) Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 119/06).
- 53) Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/06).

PRILOGE

Tabela – priloge 1: Seznam koncesionarjev, povprečno število zaposlenih in podatki iz bilance stanja za leto 2005 v 000 SIT

Tabela - priloge 2: Seznam koncesionarjev in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA

Tabela – priloge 3: Seznam koncesionarjev v dejavnosti K 74.500 in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA

Tabela-priloge 1: Seznam koncesionarjev, povprečno število zaposlenih in podatki iz bilance stanja za leto 2005 v 000 SIT

z.št.	Naziv koncesionarja	Povpr. število zap.	Sredstva	Stalna sredstva	Opremetena osnovna sredstva	Neopr. osnovna sredstva	Dolgoročne finančne naložbe	Gibljiva sredstva	Zaloge	Dolgoročne poslovne terjatve	Kratkoročne poslovne terjatve	Dobroimetja na računu	Obveznosti do virov sredstev	Dolgoročni viri	Kapital	Osnovni kapital	Dolgoročne obveznosti	Kratkoročne obveznosti	Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti
1	SERVIS STORITEV d.o.o.	2	36.055	13.788	5.156	823	7.809	22.267	0	0	13.239	6.283	36.055	33.169	31.894	3.356	1.275	2.886	2.156
2	POSAVC d.o.o.	26	164.607	111.173	75.768	81	35.324	53.434	282	0	52.389	53	164.607	95.093	87.976	32.100	7.117	69.514	69.514
3	MLADINSKI SERVIS KRANJ d.o.o.	1	305.941	103.533	64.666	0	38.867	202.408	0	0	24.011	17.702	305.941	269.473	269.473	22.560	0	36.468	36.468
4	UNID d.o.o.	3	36.724	28.062	28.062	0	0	8.662	0	0	5.686	2.976	36.724	22.050	6.412	2.100	15.638	14.674	14.674
5	ŠTUDENTSKI d.o.o.	2	21.619	287	34	253	0	21.332	0	0	18.981	51	21.619	2.442	1.976	2.100	466	19.177	18.702
6	ZAMORC; ŠKOFJA LOKA, d.o.o.	2	151.403	3.495	1.125	0	2.370	147.908	0	0	116.991	14.217	151.403	142.087	142.087	5.677	0	9.316	9.316
7	IMPOL-KADRING d.o.o.	10	67.197	28.771	26.112	0	2.659	38.426	0	0	25.867	12.488	67.197	49.620	49.620	2.923	0	17.577	17.106
8	SS d.o.o.	28	1.839.702	1.044.704	112.298	17.854	914.552	794.998	7.189	0	539.014	247.034	1.839.702	1.057.081	1.057.081	3.000	0	782.621	782.621
9	SERVING d.o.o.	4	95.152	8.874	7.502	1.372	0	86.278	0	9.395	34.512	42.324	95.152	34.816	34.816	30.000	0	60.336	60.336
10	MS SERVIS d.o.o.	4	11.759	390	390	0	0	11.369	0	0	8.349	3.020	11.759	-3.000	-3.000	2.100	0	14.759	14.759
11	TUR SERVIS d.o.o.	3	58.289	28.663	28.653	10	0	29.626	194	0	24.218	3.370	58.289	42.331	41.643	7.000	688	15.958	15.958
12	IMPOS d.o.o.	7	62.778	8.536	8.355	181	0	54.242	14.682	0	32.068	7.050	62.778	19.813	18.214	17.140	1.599	42.965	42.965
13	ŠTUDENTEK d.o.o.	3	47.115	2.040	546	1.494	0	45.075	0	0	45.075	0	47.115	8.682	4.963	2.100	3.719	38.433	38.433
14	MLADINSKI SERVIS d.o.o.	2	45.848	1.559	1.559	0	0	44.289	0	780	27.631	15.878	45.848	24.110	23.253	3.562	857	21.738	2.921
15	TRENKWALDER ŠTUDENTSKI SERVIS d.o.o.	2	19.016	4.045	4.045	0	0	14.971	0	1.130	11.110	2.511	19.016	11.850	11.850	5.500	0	7.166	7.166
16	PEPEL SERVIS d.o.o.	319	322.294	28.049	16.319	11.730	0	294.245	0	0	155.926	26.790	322.294	190.218	190.218	6.698	0	132.076	131.786
17	AGENCIJA M SERVIS d.o.o.	0	8.331	0	0	0	0	8.331	0	0	74	7.567	8.331	7.565	7.565	7.560	0	766	766
18	NAKLO d.o.o., LOGATEC	7	128.860	34.458	34.458	0	0	94.402	0	0	81.712	11.775	128.860	13.006	6.706	5.026	6.300	118.854	115.854
19	ŠTUDENTSKI SERVIS TRBOVLJE d.o.o.	1	13.828	4.307	4.307	0	0	9.521	0	0	3.904	617	13.828	815	548	2.100	267	13.013	13.013
20	MLADINSKI SERVIS VELENJE d.o.o.	5	56.884	1.026	1.026	0	0	55.858	6	0	55.475	110	56.884	19.562	19.562	3.677	0	37.322	37.322
21	I-BIS d.o.o.	2	24.436	9.391	7.589	1.759	43	15.045	0	0	12.717	328	24.436	18.092	11.521	2.100	6.571	6.344	6.344
22	EROSPLET d.o.o.	4	139.836	37.421	6.507	98	30.816	102.415	232	0	67.307	13.832	139.836	44.124	39.731	2.730	4.393	95.712	95.712
23	SS STUDENT d.o.o.	5	92.464	25.219	25.017	202	0	67.245	0	0	66.247	174	92.464	17.200	17.200	5.423	0	75.264	75.264
24	ŠTUDENTSKI SERVIS d.o.o. *	72	4.178.563	2.022.174	1.709.275	3.088	309.811	2.156.389	42.917	11.232	876.601	20.974	4.178.563	1.680.189	1.417.917	42.567	262.272	2.498.374	2.335.786
25	UMG d.o.o.	1	38.546	26.190	25.309	881	0	12.356	0	0	12.324	32	38.546	6.858	6.878	2.100	-20	31.688	29.136
26	ERGRE d.o.o.	3	90.486	38.009	36.959	0	1.050	52.477	0	0	10.428	22.664	90.486	83.151	83.151	51.999	0	7.335	7.318
27	ATAMA d.o.o.	72	40.467	898	898	0	0	39.569	0	0	17.407	1.698	40.467	5.823	5.005	2.100	818	34.644	34.644
28	KEPE TRADE d.o.o.	20	999.872	962.723	920.326	13.506	28.891	37.149	5.457	0	24.594	5.106	999.872	566.920	149.492	77.040	417.428	432.952	432.837
29	STUDENT d.o.o.	5	59.245	28.420	26.574	1.846	0	30.825	1.867	2.490	20.869	4.833	59.245	-7.779	-11.710	2.100	3.931	67.024	67.024
30	TEVIS-AGENCIJA ZA KADRE d.o.o.	23	282.632	46.993	46.507	486	0	235.639	0	17	98.320	73.815	282.632	187.285	116.387	17.893	70.898	95.347	78.227
31	KADIS d.o.o.	10	158.558	117.390	117.367	23	0	41.168	0	0	10.841	25.056	158.558	89.094	48.024	3.000	41.070	69.464	41.807
32	KORKAD d.o.o.	3	27.923	22.789	452	0	22.337	5.134	0	0	2.311	2.182	27.923	26.708	26.708	2.102	0	1.215	1.215
33	ORANGE d.o.o.	2	11.577	1.985	1.775	22	188	9.592	0	0	6.983	2.402	11.577	2.389	2.389	2.100	0	9.188	9.188
34	ŠTUDENTSKI SERVIS PIKACOM d.o.o.	2	69.206	39.401	38.561	840	0	29.805	0	45	21.871	197	69.206	28.497	-213	2.100	28.710	40.709	40.709
35	ALT LAKOŠE & CO d.n.o.	1	12.436	412	412	0	0	12.024	0	0	9.916	0	12.436	1.544	1.544	0	0	10.892	10.892
36	NASTOP d.o.o.	1	10.166	969	534	435	0	9.197	0	0	7.207	34	10.166	2.838	2.838	2.100	0	7.328	7.328
37	SPEN d.o.o.	2	259.822	217.371	217.348	23	0	42.451	0	0	18.796	13.579	259.822	189.918	152.419	2.100	37.499	69.904	69.904
38	CIFRA d.o.o.	5	80.071	44.918	44.883	35	0	35.153	0	0	30.222	4.591	80.071	59.436	39.232	6.020	20.204	20.635	20.475
39	EUROCENTER d.o.o.	1	35.778	8.614	8.528	0	86	27.164	0	0	26.918	246	35.778	8.353	4.099	2.100	4.254	27.425	27.425
40	TENIDA d.o.o.	2	48.595	14.452	13.213	173	1.066	34.143	13.567	0	8.670	1.568	48.595	24.572	22.874	12.873	1.698	24.023	24.023
41	IP RIBNICA d.o.o.	132	269.685	67.784	65.161	2.523	100	201.901	16.390	47.043	104.398	5.225	269.685	203.640	40.163	20.645	163.477	66.045	54.244
42	AGENCIJA GRAFITI d.o.o.	6	60.977	3.863	2.955	908	0	57.114	701	630	32.032	14.680	60.977	10.434	10.434	2.100	0	50.543	50.543
43	BUYTC d.o.o.	9	84.430	41.232	41.198	34	0	43.198	0	0	30.278	10.622	84.430	51.159	19.464	2.100	31.695	33.271	32.656
44	SIL MERKUR KAVČIČ IN ZUPANČIČ d.n.o.	2	88.449	64.615	64.615	0	0	23.834	2.522	0	5.619	548	88.449	72.368	26.387	0	45.981	16.081	16.081
45	DATA d.o.o.	11	291.606	190.523	184.985	5.406	132	101.083	254	100	48.618	10.325	291.606	226.407	85.974	5.000	140.433	65.199	36.586
46	NOUA d.o.o.	4	27.149	3.621	3.509	112	0	23.528	0	0	18.255	4.806	27.149	13.867	13.867	2.100	0	13.282	13.282
47	AVTOR d.o.o.	1	41.493	240	240	0	0	41.253	0	0	28.079	10.790	41.493	-26	-26	2.200	0	41.519	40.811
48	ADecco H.R. d.o.o. *	850	717.118	11.733	7.454	4.279	0	705.385	0	1.113	508.913	193.912	717.118	200.066	200.066	91.000	0	517.052	502.036
49	EVT-SISTEMI d.o.o.	8	60.839	3.805	2.878	927	0	57.034	16.105	0	35.100	5.829	60.839	38.714	37.864	9.100	850	22.125	22.125
50	NOVOLINE d.o.o.	6	4.050.258	2.962.739	1.286.931	69.680	1.606.128	1.087.519	0	537.387	209.468	0	4.050.258	3.708.630	2.494.556	650.000	1.214.074	341.628	337.822
51	CENTEKONTURA d.o.o.	52	164.048	8.653	8.487	166	0	155.395	5.666	0	147.136	2.593	164.048	59.846	59.846	2.390	37.765	104.202	104.202
	SKUPAJ	1.748	16.010.133	8.480.307	5.336.828	141.250	3.002.229	7.529.826	128.031	611.362	3.794.677	874.457	16.010.133	9.661.100	7.089.173	1.193.461	2.571.927	6.349.033	6.057.482
	V povprečju na koncesionarja (skupaj/51)	34	313.924	166.281	104.644	2.770	58.867	147.644	2.510	11.987	74.405	17.146	313.924	189.433	139.003	23.401	50.430	124.491	118.774

Vir: IBON, Bonitete poslovanja za družbe in s.p., podatki 1994-2005.

Vir: Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije.

* Podatki so za leto 2004, ker ni razpoložljivih podatkov za leto 2005

Tabela-priloge 2: Seznam koncesionarjev in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA

z.št.	Naziv koncesionarja	Skupni prihodki	Skupni odhodki	Poslovni prihodki	Poslovni odhodki	Čisti dobiček	Kosmati dobiček (EBT)	Poslovni izid pred davki, obrestmi in amortizacijo (EBITDA)
1	SERVIS STORITEV d.o.o.	29.433	31.200	29.126	31.200	-1.767	-1.767	-705
2	POSAVC d.o.o.	155.588	137.728	151.882	136.381	13.643	17.860	25.357
3	MLADINSKI SERVIS KRANJI d.o.o.	561.731	590.323	555.028	544.314	-28.592	-28.592	16.657
4	UNID d.o.o.	18.426	19.224	16.310	18.135	-798	-798	-1.253
5	ŠTUDENTSKI d.o.o. ZAMORC.	40.888	40.047	40.888	40.046	711	841	772
6	ŠKOFJA LOKA, d.o.o. IMPOL.	93.587	83.665	93.036	83.625	7.492	9.922	11.730
7	KADRING d.o.o.	197.789	193.709	196.449	193.510	2.791	4.080	6.082
8	SS d.o.o.	1.087.391	999.779	1.060.483	984.780	64.938	87.612	86.173
9	SERVING d.o.o.	71.256	65.795	70.435	65.781	4.079	5.461	6.408
10	MS SERVIS d.o.o.	25.454	30.554	25.443	30.554	-5.100	-5.100	-3.811
11	TUR SERVIS d.o.o.	144.074	141.360	143.475	141.262	2.019	2.714	4.213
12	IMPOS d.o.o.	246.849	250.742	246.849	247.890	-3.893	-3.893	1.740
13	ŠTUDENTEK d.o.o.	42.668	43.937	37.799	43.049	-1.269	-1.269	-4.223
14	MLADINSKI SERVIS d.o.o.	18.901	22.221	18.770	22.219	-3.320	-3.320	-2.821
15	TRENKWALDER ŠTUDENTSKI SERVIS d.o.o.	15.645	22.956	15.599	22.951	-7.311	-7.311	-6.363
16	APEL SERVIS d.o.o.	22.030	23.948	21.997	22.238	7.273	-1.918	18.869
17	AGENCIJA M SERVIS d.o.o.	0	0	0	0	5	0	0
18	NAKLO d.o.o., LOGATEC	177.206	176.589	177.033	175.225	463	617	7.646
19	ŠTUDENTSKI SERVIS TRBOVLJE d.o.o.	19.756	20.854	19.701	20.640	-1.098	-1.098	-451
20	MLADINSKI SERVIS VELENJE d.o.o.	22.582	21.826	604.265	601.811	648	756	3.958
21	I-BIS d.o.o.	22.582	21.826	22.498	20.789	756	756	4.003
22	EUROSPLET d.o.o.	85.752	88.702	85.591	75.747	-2.950	-2.950	12.190
23	SS ŠTUDENT d.o.o.	74.865	82.597	74.161	79.398	-7.732	-7.732	-1.876
24	ŠTUDENTSKI SERVIS d.o.o. *	2.580.481	2.164.381	2.070.456	1.701.035	416.100	416.100	483.872
25	UMG d.o.o.	16.697	13.646	16.667	13.232	3.051	3.051	3.579
26	ERGRE d.o.o.	49.884	31.934	44.950	31.517	13.895	17.950	14.783
27	ATAMA d.o.o.	474.963	473.622	472.577	473.283	1.261	1.341	717
28	KEEP TRADE d.o.o.	392.955	361.310	392.627	300.744	29.860	31.645	160.219
29	ŠTUDENT d.o.o.	60.352	70.148	60.350	67.538	-9.796	-9.796	-4.034
30	TEVIS-AGENCIJA ZA KADRE d.o.o.	336.171	299.209	327.539	295.858	32.638	36.962	35.905
31	KADIS d.o.o.	132.553	118.622	132.012	115.708	10.988	13.931	25.685
32	KORKAD d.o.o.	16.258	22.635	15.946	16.816	-6.377	-6.377	-771
33	ORANGE d.o.o.	36.589	35.890	36.577	35.888	646	699	1.223
34	ŠTUDENTSKI SERVIS PIKACOM d.o.o.	40.460	52.273	40.266	48.830	-11.813	-11.813	-5.644
35	ALT LAKOŠE & CO. d.n.o.	14.590	15.163	13.851	15.103	-573	-573	-440
36	NASTOP d.o.o.	11.985	11.941	11.780	11.659	28	44	534
37	SPEN d.o.o.	73.574	72.887	73.300	69.122	497	687	10.655
38	CIFRA d.o.o.	80.001	67.675	79.732	41.769	11.428	12.326	40.308
39	EUROCENTER d.o.o.	22.637	22.497	22.556	22.453	105	140	1.867
40	TENIDA d.o.o.	33.958	33.464	30.172	31.821	194	494	1.065
41	IP RIBNICA d.o.o.	625.939	614.558	622.083	608.425	11.381	11.381	37.687
42	AGENCIJA GRAFITI d.o.o.	102.834	103.361	102.111	102.907	-527	-527	38
43	BUYITC d.o.o.	85.735	71.019	85.703	69.878	14.469	14.716	18.183
44	SIL MERKUR KAVČIČ IN ZUPANČIČ d.n.o.	82.484	67.471	81.459	66.324	14.377	15.013	17.172
45	DATA d.o.o.	163.530	137.823	161.159	130.402	23.067	25.707	35.924
46	NOUA d.o.o.	50.019	49.179	49.756	49.053	695	840	2.227
47	AVTOR d.o.o.	14.469	14.588	14.466	14.579	-119	-119	368
48	ADECCO H.R. d.o.o. *	2.745.889	2.579.901	2.742.075	2.573.612	134.423	165.988	168.463
49	EVT-SISTEMI d.o.o.	172.866	155.313	168.711	155.030	13.006	17.553	16.597
50	NOVOLINE d.o.o.	464.000	386.465	461.910	266.119	58.077	77.535	116.285
51	CENTEKONTURA d.o.o.	482.745	479.628	479.195	475.483	3.117	3.117	6.653
	SKUPAJ	12.539.071	11.636.185	12.296.804	11.405.733	805.086	902.886	1.373.415
	V povprečju na koncesionarja (skupaj/51)	245.864	228.160	241.114	223.642	15.786	17.704	26.930

Vir: IBON, Bonitete poslovanja za družbe in s.p., podatki 1994-2005.

Vir: Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije.

* Podatki so za leto 2004, ker ni razpoložljivih podatkov za leto 2005

Tabela-priloge 3: Seznam koncesionarjev v dejavnosti K 74.500 in podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2005 v 000 SIT, EBT in EBITDA

z.št.	Naziv koncesionarja	Skupni prihodki	Skupni odhodki	Poslovni prihodki	Poslovni odhodki	Čisti dobiček	Kosmati dobiček (EBT)	Poslovni izid pred davki, obrestmi in amortizacijo (EBITDA)
1	SERVIS STORITEV d.o.o.	29.433	31.200	29.126	31.200	-1.767	-1.767	-705
2	POSAVC d.o.o.	155.588	137.728	151.882	136.381	13.643	17.860	25.357
3	MLADINSKI SERVIS KRANJI d.o.o.	561.731	590.323	555.028	544.314	-28.592	-28.592	16.657
4	ŠTUDENTSKI d.o.o.	40.888	40.047	40.888	40.046	711	841	772
5	ZAMORC, ŠKOFJA LOKA, d.o.o.	93.587	83.665	93.036	83.625	7.492	9.922	11.730
6	SERVING d.o.o.	71.256	65.795	70.435	65.781	4.079	5.461	6.408
7	MS SERVIS d.o.o.	25.454	30.554	25.443	30.554	-5.100	-5.100	-3.811
8	TUR SERVIS d.o.o.	144.074	141.360	143.475	141.262	2.019	2.714	4.213
9	ŠTUDENTEK d.o.o.	42.668	43.937	37.799	43.049	-1.269	-1.269	-4.223
10	MLADINSKI SERVIS d.o.o.	18.901	22.221	18.770	22.219	-3.320	-3.320	-2.821
11	TRENKWALDER ŠTUDENTSKI SERVIS d.o.o.	15.645	22.956	15.599	22.951	-7.311	-7.311	-6.363
12	APEL SERVIS d.o.o.	22.030	23.948	21.997	22.238	7.273	-1.918	18.869
13	AGENCIJA M SERVIS d.o.o.	0	0	0	0	5	0	0
14	ŠTUDENTSKI SERVIS TRBOVLJE d.o.o.	19.756	20.854	19.701	20.640	-1.098	-1.098	-451
15	MLADINSKI SERVIS VELENJE d.o.o.	22.582	21.826	604.265	601.811	648	756	3.958
16	SS ŠTUDENT d.o.o.	74.865	82.597	74.161	79.398	-7.732	-7.732	-1.876
17	ATAMA d.o.o.	474.963	473.622	472.577	473.283	1.261	1.341	717
18	ŠTUDENT d.o.o.	60.352	70.148	60.350	67.538	-9.796	-9.796	-4.034
19	KORKAD d.o.o.	16.258	22.635	15.946	16.816	-6.377	-6.377	-771
20	ŠTUDENTSKI SERVIS PIKACOM d.o.o.	40.460	52.273	40.266	48.830	-11.813	-11.813	-5.644
21	ALT LAKOŠE & CO. d.n.o.	14.590	15.163	13.851	15.103	-573	-573	-440
22	NASTOP d.o.o.	11.985	11.941	11.780	11.659	28	44	534
23	CENTEKONTURA d.o.o.	482.745	479.628	479.195	475.483	3.117	3.117	6.653
	SKUPAJ	2.439.811	2.484.421	2.995.570	2.994.181	-44.472	-44.610	64.729
	V povprečju na koncesionarja (skupaj/23)	106.079	108.018	130.242	130.182	-1.934	-1.940	2.814
	Dejavnost K 74.5; majhne družbe	163.972	162.913	163.072	160.904	165	1.059	4.208

Vir: IBON, Bonitete poslovanja za družbe in s.p., podatki 1994-2005.

Vir: Seznam koncesionarjev, ki posredujejo začasno in občasno delo dijakom in študentom – študentske koncesije.